

SAMORA

NR. 1 MARS/APRIL 2016 kr 40,-

- **Rettferd i grenselandet**
- **Ikke min minister**
- **Jakten på ekstremisten i mitt eget hode**

**Grensene
rives og
reises**

KÅSERI VED PER FUGELLI

Foto: Tom A. Kolstad / NTB Scenpix

1. mai-frokost i Melahuset

kl 10:30
Mariboegs gate 8

Påmelding
samora@samora.no
innen 25. april

SAMORA
i samarbeid med
melahuset

“ Norge skal være et land med grenser. Om det er alle nå enige. Men her bør også være grenser for dårlig folkeskikk, fremmedfrykt og menneskeforakt. Derfor bør Fremskrittspartiet miste oppholdstillatelse – i regjeringen. ”

Per Fugelli
Dagsavisen
18. desember 2015

Grensene rives og reises

Omtrent hvert fjerde arbeidende menneske i dagens omtrentlige Europa har opphav fra landområder i verden som er avgrenset fra kontinentet. Fire fortellinger.

Forsiden av Samora

Midt på dagen, 29. februar reiser flere hundre mennesker seg i en innesperret grensepost i landsbyen Idomeni. De er blitt hindret i å krysse grensen fra Hellas til Makedonia. Deres frustrasjon, vrede, maktesløshet samt mot og håp skinner fra ansiktene deres. Sakte samler de krefter til et felles fremstøt. Med forsøket på å rive ned grensegjerdene kommer flere hjelpende hender. De er fra den andre siden av grensa – greske ungdommer.

Borders that make you cross

Demitriv reiser gjennom Europa for å skrive for sin avis i Moskva. Om kvelden er han ofte usikker på hvilket land han befinner seg i. Han gjør en observasjon som en veileder; størrelsen på schnitzelen. Den er forskjellig i Østerrike, Sveits, Tyskland og Belgia. Men det er lenge siden. Forskjellen på schnitzelen har blitt jevnet ut med tiden, men det har ikke grensene. Demitrivs reportasje får en fascinerende tittel: «Borders that make you cross».

Grenser fornyes

Josef Schultz samler på bilder av nedlagte grenser i Europa. Samlingen viser tomme grenseposter og nedlagte kontrollstasjoner. Så begynner et hav av flyktende mennesker å vende seg til Europa. Arbeidet til Josef Schultz får ny, men uvillig og uventet kontekst.

De øde grenseovergangene er overfylt av nyankomne. Aftenpostens redaktør for A-magasinet Lillian Vambheim gir arbeidet hans en skremmende, men vakker vri: «En fotografisk reise bakover i tid, viser seg å bli en reise inn i fremtidens Europa.»

Berlinmur til salg i Afghanistan?

Checkpoint Charlie: En ung flyktninggutt fra Afghanistan har lagt skjerfet sitt på fortauet og oppå det noen gjennomskiktede poser med rester av Berlin-muren.

Han sitter på knærne, klar til å selge, men siden han ikke har tillatelse, er han klar til å løpe dersom politiet kommer. Han snakker ivrig til turister og forteller hvor viktig det var at muren forsvant og friheten kom. Det selger, også fordi han har lært historien om hva en mur eller en grense gjør med folk. Turister fra fjerntliggende land er særlig interessert i å høre hans fortellinger. Han er overbevisende. Han har nettopp solgt en pose for ti euro.

Idet han legger pengene i lomma ankommer politibilen. Før de drar ham inn i bilen, klarer han å få puttet souvenirposene og skjerfet inn i bagen.

Gutten sendes tilbake til Afghanistan, med biter av Berlinmuren i bagasjen.

KHALID SALIMI
.....
SAMORA

Kall meg Kamzy.

4 LEDER: PÅ GRENSEN

5 RETTFERD I GRENSELANDET

Intervju med Frances Webber, profilert britisk advokat på immigrasjons- og asylsaker.

9 VI TRENGER FLERE KULTURFORMIDLERE

Hvorfor er ikke-vestlige innvandrere bedre representert i enkelte studier og ikke i andre andre?

12 HEI! DU! SE HER!

DISSONANS: Spalte av Even Tømte.

14 IKKE MIN MINISTER

REFLEKSJON: Spalte av Loveleen Rihel Brenna.

16 KALL MEG KAMZY

Intervju med varaordfører Khamshajiny Gunaratnam.

20 HOLLYWOODS HVITVASKING

Ingen skuespillere eller regissører med afroamerikansk bakgrunn var blant årets Oscar-nominerte.

22 ET MØRKT KAPITTEL

Historien om dansk-norsk slavehandel.

25 ÅPEN DØR FOR UNGE PÅ TØYEN

Hvilke utfordringer står bydelen overfor?

28 SKJØNNHETSTYRANNI I BARNEHAGEN

Intervju med Jemimah Yombo og Nicole Rafiki, forfatterne av barneboka *Malu får nye fletter*.

32 SAMMENSURIUM AV ERFARINGER

Intervju med Ayse Koca, forfatteren av ungdomsromanen *Yoko Onur — et balleliv*.

34 FASCINERENDE, OM IKKE ALLTID KOMFORTABLE TIDER

Forfatter, journalist og korrespondent Matthew Collin på Off The Page på Kunstneres Hus.

37 FRA HISTORIENS GLEMMEBOK

Ny musikkantologi med feltopptak av musikere i Marokko spilt inn av forfatter Paul Bowles i 1959.

38 JAKTEN PÅ EKSTREMISTEN I MITT EGET HODE

Bokanmeldelse av Kristian Bjørkelos *Ekstremist*.

Lumaltok – rock fra tåka.

42 YAHYA HASSAN, SNART VOKSEN

Yahya Hassan har vekket raseri hos muslimer i Danmark med sin skarpe penn og enda skarpere tunge.

43 OPPSKRIFTEN PÅ ET LANGT LIV

Bokanmeldelse av Dr. Wasim Zahids *Hemmeligheten - Slik lever du godt - lenge*.

44 HVA VI HUSKER OG HVA VI FORTRENGER

Bokanmeldelse av Jonas Hassen Khemiris *Alt jeg ikke husker*.

46 SINNSUTVIDENDE ANTOLOGI

Bokanmeldelse av Norient-nettverkets antologi *Seismographic Sounds. Visions of a New World*.

50 SEXY URBAN MUSIKK TAR OVER BY:LARM

Konsertanmeldelser av Abra og Kwamie Liv.

52 LÆRTE BRASIL Å HØRE

Musiker Nana Vasconcelos døde 9. mars 2016.

54 LUMALTOK – ROCK FRA TÅKA

Intervju med det psykedeliske meksikanske rockebandet Lumaltok.

58 SKJØNNHETEN VED LISBOAS ELVEBREDD

Reportasje fra den afrikanske musikkklubben B.Leza.

62 LIVET I ET KANINHULL

Plateessay om dublabelen On-U Sound og nytgivelsene av African Head Charges fire første album.

66 FORTRENGT FORTID

Filmanmeldelse av *Gullkysten*.

68 STATISTER I EUROPA

Filmanmeldelse av *Middelhavet*.

70 DOBBELT OPP AV BEGGE DELER

Intervju med klesdesigner Jankeh Jjie Jamanca.

72 VIBRO – IDEENE TIL EN NY GENERASJON

Ungdomsorganisasjonen VIBRO lanserer magasin.

74 ET CETERA

80 BAKSIDEDIKT: DU MÅ IKKE SOVE

Av Arnulf Øverland.

På grensen

Dette nummeret av grenseløse Samora spenner over så ulike temaer – iallfall på overflaten – som slavehandel og Hollywoods filmindustri. At slavehandelen i det hele tatt kunne finne sted – og det i flere hundre år – vitner om en utstrakt kynisme hvor svarte mennesker ble den avgjørende brikken i spillet om status og rikdom.

Når listen over de nominerte til årets Oscar-priser er ultrahvit, og når eminente svarte skuespillere til og med velges bort fra «svarte roller» til fordel for latinamerikanere og hvite med «blackface», vitner dette om at det fremdeles finnes diskriminerende holdninger.

Europa og Norge fikk i fjor svært mange nye flyktninger. Mari Linløkken beskriver hvordan europeiske lands myndigheter, også norske, snur ryggen til konvensjonsforpliktelser og pulveriserer ansvaret for flyktninger og asylsøkere ved å innføre hastelover og stadig nye regler som i realiteten flytter grensekontrollen – og dermed ansvaret – langt innenfor landegrensene og dermed mer og mer over på private og på enkeltmennesker.

Med tanke på de mange nye flyktningene mener forfatteren Loveleen Rihel Brenna at utviklingen av en felles identitet er et sentralt element i mangfoldsledelse og at en regjering oppgave er å føre en politikk som skaper samhold.

Seniorkonsulent Katja Ma Bratseth ved Høyskolen i Oslo og Akershus kan i sin artikkel om sentrumsbydelen Tøyen vise til at markante endringer finner sted når folk i «Tøyenbygda» forener sine viljer og begynner å dra i samme

retning. Umar Ashraf tar for seg minoritetsungdoms «takknemlighetspraksis» når de lojalt følger innvandrereforeldrenes ønsker for valg av trygge yrker med høy lønn og status.

Oslo har fått tidenes yngste varaordfører og den første med minoritetsbakgrunn. Khamshajiny Gunaratnam (27), eller Kamzy som hun ønsker å bli kalt, er intervjuet av Samora. Åpenhet, frihet og toleranse er viktige verdipolitiske mål, og hennes ambisjoner for Oslo kan uttrykkes i spissformuleringen om at det skal være viktigere hva folk har i enn på hodet.

Endre Dalen spanderer velkrydret lesning som sender oss ut i verden med helt nye idéer og impulser, enten han forteller om den Beograd-baserte og ytterst mangfoldige forfatteren og journalisten Matthew Collin, anmelder antologien Seismographic Sounds. Visions of a New World som han kaller «sinnsutvidende», eller sjekker ut African Head Charges «kaninhull».

For en fredelig og inkluderende framtid må majoritetssamfunnet invitere alle nyankomne opp i båten, og for i det hele tatt å komme noen vei, må vi alle ro i samme takt og i samme retning. Skulle det i begynnelsen bære litt galt av sted, er det fullt mulig å justere både takt og kurs underveis.

SELMA BENMALEK
Gjesteredaktør

Foto: Nora Salfi

SAMORA

– Magasinet som krysser grenser –

NR 1
MARS / APRIL 2016
38. årgang

Mariboesgate 8, 0183 Oslo
www.samora.no
samora@samora.no

Forsidebilde:
Alexandros Avramidis /
REUTERS / NTB scanpix

Redaksjonen

Selma Benmalek, Mohamed Abdi,
Ellen Stokland, Even Tømte &
Endre Dalen (redaksjonssekretær)

Gjesteredaktør
Selma Benmalek

Redaksjonsråd

Mari K. Linløkken, Turid Heiberg,
S. Ananthakrishnan, Inger Aguilar
& Ashley Shiri

Ansvarlig redaktør
Khalid Salimi

Abonnement

(4 nr pr år):
kr 150 for enkeltpersoner
kr 250 for institusjoner
Bankkonto: 5005.06.28245
ISSN 0801 - 6992

Trykk: PJ Trykk / Postklart

Samora utgis med støtte fra
Kulturrådet

KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

Skribentene er selv ansvarlig for innholdet i Samoras artikler. Samora arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener å ha blitt urettmessig omtalt, kan henvende seg til redaksjonen eller Pressens Faglige Utvalg.

PFU er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler presseetiske spørsmål.
Adresse: PFU, Rådhusgt 17, 0101 Oslo

Samora er en partipolitisk uavhengig, livssynsnytral og økonomisk frittstående publikasjon.

Frances Webber, profilert britisk advokat på immigrasjons- og asylsaker, snakket om asylopolitikk på Juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo.
Alle foto: Mari K. Linløkken

Rettferd i grenselandet

Krisen handler om flyktningers tilgang til beskyttelse, og om Europas verdier og politikeres ansvarsbevissthet overfor disse. Profilert jurist ber oss forsvare menneskerettighetsprinsippene.

MARI K. LINLØKKEN

SAMORA

Frances Webber, profilert britisk advokat på immigrasjons- og asylsaker, er invitert av det Juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo for å snakke om europeisk asylopolitikk. Hun tar utgangspunkt i den britiske – som har klare likhetstrekk med den vi ser utvikle seg i andre land, også i Norge.

Ser på seg selv som en outlaw

Hun er en betydelig juridisk kapasitet med mange bøker bak seg. Hun har 30 års praksis som advokat for asylsøkere og migranter, og er en prinsippfast og utrettelig forsvare av menneskerettighetene. Nå er hun pensjonert fra advokatyret, men fortsatt på barrikadene som nestleder for Institute of Race Relations i London – Jeg ser på seg selv mer som en outlaw, sier hun.

Hun er foredragsholder i en sal fylt til siste stol, og vel så det, på Litteraturhuset i Oslo. Juridisk fakultet har lagt foredraget til kveldstid. Her er alle, fra fakultetets dekan og professorer, via asyladvokater og erfarne jurister, til en gruppe ungdommer som er hjemom mellom opphold på Lesbos der de tar imot flyktninger som kommer i gummibåter over fra Tyrkia.

Speilvendning av ansvar

– Vi har de siste tiårene sett en speilvendning av det å ta juridisk ansvar for behandling av udokumenterte migranter og flyktninger; regjeringer påtar seg mindre og mindre ansvar for sine handlinger mot migranter og flyktninger, mens de som hjelper og yter tjenester overfor dem blir ansvarliggjøres strengere, utsettes for regulering og kontroll, og til og med straffes.

Ved Akershusstranda står det noen rustne stoler uten stolsete på en pistrete trekant klemt inn mellom den massive festningsmuren og gata, et minnesmerke over de til sammen 772 menneskene som ved hjelp av det norske statspolitiet ble deportert til dødsleirene uten annen grunn enn at de var jøder.

– Hurtigbehandling av asylsøknader uten sikkerhet for at behandlingen er rettferdig; summariske utvisninger; manglende rett til individuell behandling av asylsøknad; manglende eller sterkt avgrenset klagemuligheter; ansatte på EUs «hotspots» i Italia og Hellas som har fått makt til å bruke «rimelig grad av makt» i identifisering og fingeravtrykktaking av flyktninger; tolker og politimenn på grensen som avgjør nasjonalitet uten reell kompetanse; innesperring under fengselslignende forhold; bosetting uten rett til preferanser basert på familie, språk eller kultur; kriminalisering av asylsøkere som ankommer uten, eller med falske, dokumenter; dette er noen av de politiske virkemidler vedtatt av EU og Schengenland med henvisning til det de kaller «flyktning-krisen», og som Webber på sin side viser til bryter

med forpliktelsene i internasjonal rett og anbefalinger fra internasjonale organer.

Avskrekking ved forarming og militære midler

– I Storbritannia introduseres stadig nye lover som kriminaliserer tjenesteytere og enkeltpersoner for handlinger som ikke burde være ulovlige, men som de pålegges for å effektivere innvandringskontroll. I flere tiår allerede har vi akseptert kriminalisering av transportselskaper som med tog, fly eller bil frakter mennesker uten visum over grenser til land med visumplikt. Vi har akseptert kriminalisering av menneskesmuglere, selv når de handler utfra de beste humanitære motiver. Colleger kan miste retten til å innrullere utenlandske studenter om de ikke er gode nok til å sjekke oppholds-

status. Sykehus, banker, lokale myndigheter, sosialtjeneste og sorenskrivere må sjekke oppholdsstatus før de yter tjenester. På denne måten blir offentlige tjenester, sivilsamfunn og private aktører gjort ansvarlig. Det er et forslag til behandling nå om at bilførere kan stoppes på mistanke om mangel på opphold, og hvis de mangler dokumenter kan bilen konfiskeres.

– Det er innført straff for huseiere som leier ut til udokumenterte migranter, med bot på opptil 37 000 norske kroner pr. beboer, og det er snakk om å innføre straff opp til 5 års fengsel for med vitende vilje å leie ut til udokumenterte. Det er dokumentert at loven har gjort det er vanskeligere for alle migranter å få leie bolig. Utleiere mangler kompetanse på å kontrollere oppholdsstatus, og tar ikke sjansen.

Etter fjorårets økte oppmerksomhet og støtte for flyktningene, vil EU og Schengen-landene nå gjøre dem usynlige igjen. Ved hjelp av militære tiltak skyves de ut av Europa. Mare Nostrum ble avvirket, fordi det å redde mennesker ble sett på som en «pull-factor». Avtalen med Tyrkia er inngått uten å ta ansvaret for resultatet flyktningenes rettigheter. Mens private og det sivile samfunn ansvarliggjøres for utøvelsen av innvandringsskontroll, og straffes med bøter og fengsel, unndrar myndighetene seg sitt ansvar for å følge internasjonal rett og humanitære prinsippene de liker å pynte seg med.

Inspirert av Nansen og Siva

Frances Webber og jeg møtes igjen dagen etter, for en prat og en rusletur i byen. Jeg lurer på hvor hun har dette engasjementet fra, hvor startet det hele?

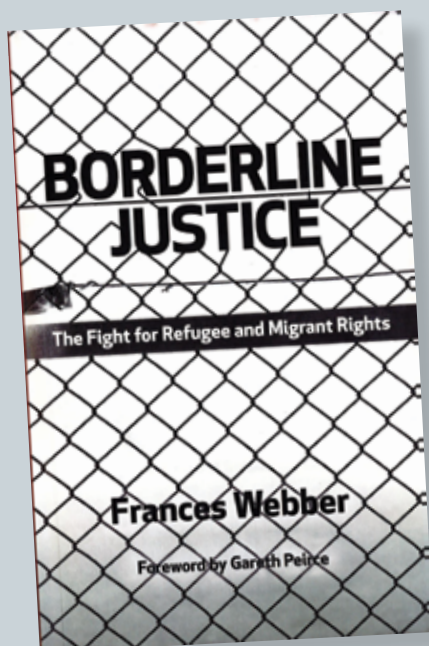
– Siva inspirerte meg, sier hun, og sikter til den nå 92-årige Sivanandan, som var leder for Institute of Race Relations i London i en mannsalder. – Jeg var aktivist på instituttet på 60-tallet, men Siva kastet meg ut: Han sa; Get out of here! Ta en utdanning og lær deg hvordan systemet fungerer, så kan du være til nytte! Det ble juss og asylrett; hun fikk ilddåpen sin som advokat for tamilske asylsøkere som var i ferd med å bli kastet ut i 1987. De siste ble hentet ut fra flyet de var satt på for å deporteres. – Det gjelder å kjenne og bruke presedens som er skapt allerede, sier Webber, både nasjonalt og i Den europeiske menneskerettsdomstolen.

– Det blåser en sur vind gjennom gatene denne februar dagen, der vi krysser Karl Johan og fortsetter mot Rådhuset, til veggen, med et relieff av Fritjof Nansen i profil og Nansenpasset. – Vi trenger Nansens ånd i dag, sier Frances, som er en stor beundrer av mannen som gjorde det umulige mulig, bringe 450 000 krigsfanger hjem etter verdenskrigen, og lage det første reisedokumentet som gjorde det mulig for flyktninger å krysse grenser.

Krise? Ja – for flyktningene, og for europeiske verdier. At flere sentrale politikere i regjeringspartiene mener at Norge ikke bør ta imot flyktninger fordi Norge er et rikt land, og dermed dyrt, at vi står i en unntakstilstand og ikke minst statsråd Listhaugs begrep «godhetsstyranni», reagerer hun på:

– Me oh my. I Nansens hjemland? Skam! Hun ryster oppgitt på hodet. – Vi må spørre oss selv; står vi virkelig i en krisesituasjon, i Europa i dag? Er det vi, som har en krise? Det er flyktningene som opplever krise; en krise av mangel på beskyttelse! Å hjelpe i nærområdene har sine begrensninger og det ene

«Jeg var aktivist på instituttet på 60-tallet, men Siva kastet meg ut: Han sa; du må ut herfra, ta en utdanning og lær deg hvordan systemet fungerer, så kan du være til nytte!»

«Rettferd i grenseland er marginal rettferdighet, det er rettferdighet som forsvinner og som til enhver tid må forsvares. For migranter og asylsøkere som befinner seg på grensen, og deres familier, omgjøres rettferdigheten til urettferdighet, av politikere eller økonomiske imperativer som fungerer ekskluderende.

Lover og administrativ praksis på dette området blir ofte unnfanget i den straffelystne populismens ånd, og utformes for å skremme vekk fremmede og drive dem bort; de ekskluderer grupper fra vanlige juridiske rettigheter, avviker de vanlige garantier for frihet og rettssikkerhet, og utøves med overlatt mangel på respekt for konsekvensen for dem som rammes.

Også på en annen måte er dette «rettferd i grenseland»; grensen er ikke lenger bare grenseovergangen til et land, grensen er blitt brakt dypt inn i arbeidsplasser, utdanningsinstitusjoner, banker, sykehus og sorenskriverkontor, ettersom innvandringsstatus har blitt en avgjørende faktor i mange områder for dagligliv.»

Frances Webber,
«Borderline Justice»,
Pluto Press 2012.

«Vi må spørre oss selv; står vi virkelig i en krisesituasjon, i Europa i dag? Er det vi, som har en krise? Det er flyktningene som opplever krise; en krise av mangel på beskyttelse!»

går ikke uten det andre. Se på «nærområdene», se på Libanon; der utgjør flyktningene en femtedel av befolkningen, i Jordan en tiendedel. Libanon, Jordan, Irak, Egypt og Tyrkia har åpnet dørene for 95 prosent av alle flyktningene fra Syria. Disse landene vil det være rimelig å si står i en vanskelig situasjon. Vi har en krise, men den handler om tilgang til beskyttelse, og en krise for Europas verdier og politikeres ansvarsbevissthet overfor disse.

– Hellas strever, de har i det lengste ikke villet skyve folk tilbake, eller stenge grensene. Grensene klarer de å vokte, men mot fiender, ikke flyktninger, som er mennesker som trenger hjelp. På de greske øyene er kapasiteten sprengt. Når døde vaskes i land, finnes knapt rutiner eller ressurser for å identifisere de døde, lete opp og varsle pårørende. Det er ikke plass til å begrave de døde.

– I Norge, eller i Storbritannia, burde en skamme seg for å kalle dette en unntakstilstand.

Kaldt i Oslo, kaldt i verden

Snart er vi ved neste mål, Akershusstranda, der 532 norske jøder den 26. november i 1942 ble sendt med skipet Donau til tilintetgjørelsen. Der står det noen rustne stoler uten stolsete på en pistrete trekant klemte inn mellom den massive festningsmuren og gata, et minnesmerke over de til sammen 772 menneskene som ved hjelp av det norske statspolitiet ble deportert til dødsleirene uten annen grunn enn at de var jøder. Frances synes plassen og de rustne stolene, utført av kunstneren Anthony Gormley, er «appropriate» for det minnesmerket symboliserer; ufølsomhet og ubarmhjertighet. Det er kaldt i Oslo, og det er en kald verden. Mennesker med varmt hjerte og kaldt hode kjemper i sur motvind.

Vi avslutter på Operaens isbrekant, med utsikt mot «Danskebåten», et transportmiddel som hvilken dag som helst tar mennesker på fornøylestetur; trygt, rimelig, og svært komfortabelt, over grensen til et annet land. Med mindre du er på flukt og mangler visum, selvfølgelig. ③

Frances Webbers foredrag kan ses i sin helhet på:
<https://morgenbladet.no/hendelse/flyktningekrisen-og-kampen-om-europas-sjel>

Vi trenger flere kulturformidlere

Ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i masterløp som siviløkonomi, sivilingeniørstudium, medisin og jusstudier. Men kan dette bety at innvandrere og deres barn vil ha liten innflytelse på det som vil bli denne generasjonens kulturarv?

UMAR ASHRAF

SAMORA

En forskningsrapport fra European Sociological Review viser at ikke-vestlige innvandrere i Norge er overrepresentert i prestisjetunge, femårige masterløp som siviløkonomi, sivilingeniørstudium, medisin og jusstudier (Helland og Støren 2010).

Kränge og Bakken (1998) mener at en typisk norsk kulturell kapital kan være av betydning for skoleprestasjonene, da barn av innvandrere ofte mangler de kulturelle ressursene som kan anses som nyttige i skolesammenheng. De kulturelle ressursene Kränge og Bakken henviser til, er ressurser som etniske nordmenn får med på kjøpet, fordi de er oppvokst i Norge og har etnisk norske foreldre. Dette kan muligens påvirke til og forklare en lavere orientering blant innvandreres barn mot studier relatert til kultur, massemedier og samfunnsuttrykk.

Kulturell kapital

Bourdieu og Passeron (2006) hevder at utdanningsulikheten blant ulike sosiale lag i samfunnet skyldes ulik fordeling av kulturelle ressurser. De påpeker at de kulturelle ressursene til de i øverste sosiale lag blir høyere verdsatt av skolen. Ifølge Prieur og Sestoft (2006), har de i øvre sosiale lag kunnskaper, språk og atferd som fører til at de får et fortrinn i skolen som de lavere sosiale lag ikke har.

Dette kommer ikke av at skolen tester disse kunnskapene eller holdningene eksplisitt, men av at måten de i lavere sosiale lag snakker på, deres holdninger og oppførsel, ikke er i samsvar med skolens normer for oppførsel og den talemåten skolen verdsetter. Disse kulturelle ressursene kan betegnes som kulturell kapital. Kanskje kan mangelen på slik kulturell kapital være en årsaksforklaring på at kreative yrker ikke er like tilgjengelige for etniske minoriteter.

I følge Hyman (1953) vil de som kommer fra såkalt høyere sosiale lag i stor grad mene at en genuin

interesse for et fagfelt, og mulighet for yrkesmessige utfordringer, er det viktigste når man skal vurdere utdanning og karriere.

De som kommer fra lavere sosiale lag vil på sin side være opptatt av å tjene godt, og ha sikkerhet ved å ha jobb over lengre tid, fordi de kommer fra familier med dårligere økonomi, og derav dårligere sikkerhet, og derfor i større grad vil fokusere på det de har lite av fra før. Det er liten tvil om at innvandrere og deres etterkommere i stor grad tilhører de lavere sosiale lag i Norge. År etter år kan SSB rapportere at innvandrere har lavere medianinntekt enn befolkningen som helhet. Derfor er det stor sannsynlighet for at de nettopp søker en økonomisk sikkerhet for fremtiden, og dette reflekteres i deres studie- og yrkesvalg.

Det kan være interessant å se dette i kontekst av rasjonell handlingsteori, i den forstand at minoriteter anses for å være rasjonelle, da de ser ut til å veie kostnader opp mot goder og gevinster når de skal ta sine studievalg. Ifølge Hansen (1986) kan utdanningsvalg anses for å være nyttemaksimerende handlinger, der valgene er resultater

av vurderinger i forhold til fremtidige kostnader og belønninger knyttet til dette valget.

Fekjær og Leirviks (2011) funn viser at de med vietnamesisk opprinnelse er ivrigere enn majoritetsungdom når det gjelder det å oppfylle foreldrenes ønsker i valg av utdanning og framtidig yrke.

Kreative utdanninger anses som usikre valg

Også Østberg (2003) finner, i sin studie av personer med pakistansk bakgrunn i Norge, at karriereplaner i stor grad påvirkes av det pakistanske miljøet. Status og lønn er viktige faktorer i valg av yrkesretning, og legeyrket har høyest anseelse. Også her bestreber ungdommer og unge voksne seg på å ta hensyn til familiens ønsker i utdanningsvalget. Abstrakte kreative fag fremstår blant innvandrereforeldrene som mindre

«Abstrakte kreative fag fremstår blant innvandrereforeldrene som mindre anvendbare og attraktive enn tradisjonelle og spesifikke profesjonsfag.»

anvendbare og attraktive enn tradisjonelle og spesifikke profesjonsfag. Høyst sannsynlig vil derfor kreative utdanninger anses som usikre valg.

Østberg (2003) trekker frem at blant innvandrerfamilie-ene har barnas karriere en viktig funksjon utover det som kommer dem selv til gode i form av økonomisk trygghet og sosial status. Barnas status ses mer som et felles familiegode enn en enmannsbragd. Østberg forklarer dette med at foreldrene kom som arbeidsinnvandrere, med hensikt å tjene penger, med mål om å vende tilbake til hjemlandet med rikdom og forhøyet status. Når dette ikke skjedde, og de finner seg mer fastgrodd i Norge, er barnas utsikter til en god utdanning og jobb det som rettferdiggjør å bli værende. Slik flyttes foreldrenes ambisjoner om status over på barna, og det blir deres oppgave å heve statusen for familien.

Eksempler på tendensen til å knytte barnas prestasjoner til foreldrenes statusjag er også påvist i kinesiske miljøer i USA. Ifølge Zhou (2005) er verdier som utdanning, hardt arbeid og disiplin i disse miljøene langt på vei blitt normen for atferd. Brudd med disse verdiene anses for å være vanærende for familien. Foreldrenes sosiale status regnes derfor som avhengig av barnas prestasjoner.

Vektlegger kultur og tradisjoner

Øia og Vestel (2007) peker på at ungdom med innvandrerbakgrunn i stor grad vektlegger viktigheten av å leve etter hjemlandets kultur og tradisjoner, noe som støttes opp av sterkere foreldreautoritet, primær-sosialiseringens føring, en følelse av takknemlighet og respekt for det foreldrene har gjennomgått.

Leirvik (2013) vektlegger betydningen av en takknemlighetspraksis blant etnisk minoritetsungdom, samt viktigheten av en konkurransementalitet knyttet til barnas utdanning og betydningen denne har for hele familiens status i det etniske nettverket. Hun viser til begrepet «a debt of gratitude», som ble først brukt av Ballard (1994). Begrepet ble i utgangspunktet ikke knyttet spesifikt opp mot de unges utdanning, men mer generelt mot at de unge forventes å innfri foreldrenes forventninger.

Det tas utgangspunkt i tidligere forsknings vektlegging av at de unge presenteres for et narrativ der foreldrene forteller at de har ofret mye for dem ved å migrere, og hvilke kostnader migrasjonen har medført. De unge føler derfor at de skylder foreldrene sine noe. Samlet sett kan funnene fra Leirviks studie konkluderes med at det å se takknemlighetsskjelden i sammenheng med de unges utdanningsvalg er relevant for å forstå hvordan utdanningsdrivet overføres.

Vanskelig å velge i strid med foreldrenes ønsker

Andre forskere har, ifølge Leirvik (2013), trukket fram at siden de unge gjerne vil innfri foreldrenes utdanningsønsker, og dermed ikke alltid velger i tråd med egne ønsker, kan foreldrenes kontrollstrategier fungere destruktivt opp mot motivasjon og gjennomføring av utdanning. Leirvik hevder at når utdanning ses som en måte å vise takknemlighet på, kan det være vanskelig både å velge i strid med foreldrenes ønsker og å oppleve at man ikke evner å innfri deres ønsker.

Hun påpeker videre at den intense konkurransen for å oppnå en fremtredende posisjon blant familier som har klart seg godt, kan føre til at noen utsettes for et press som ikke er hensiktsmessig. Eksempelvis kan foreldrenes utdanningsdriv føre til at de unge presses til å velge realfaglige linjer, ettersom dette er fag som kreves for å begynne på medisin. For dem som ikke har evnene til det, kan dette føre til at de går ut av videregående med svake resultater eller mangelfulle vitnemål, og i verste fall frafall.

Noen har bestemte ønsker

I flere forskningsfunn fremkommer det at de unge minoritetene opplever at foreldrene har bestemte utdanningsønsker fra de er små, og at foreldrenes utdanningsønsker betyr mye for de unge. Foreldrenes utdannings- og yrkesønsker er noe som ikke kan ses uavhengig av den sosialisering foreldrene utfører (Leirvik, 2013).

Forskning konstaterer (blant annet Leirvik 2013, Ashraf & Khan 2015) at etniske minoriteter har en betydelig lavere orientering mot kreative utdanninger som fører til jobber som kan være med på

å påvirke moderne kultur og uttrykk. Alt tyder på at verdien av å være for eksempel lege er veldig høyt ansett internt i minoritetsmiljøene. Det går over stokk og stein for mange akademisk svake studenter som vil gjøre hva som helst for å oppnå legestatusen. Med all respekt for yrket, det finnes de som vil bli leger av de riktige grunnene, men det finnes også dem som har jukset seg gjennom studier og eksamener for å tilfredsstille både eget og foreldrenes ego. Disse legene vil ha ansvaret til å redde norske liv i fremtiden. Det er en skremmende tanke. Kanskje hadde de egnet seg bedre i andre yrker?

Vi trenger mer kunnskap om yrkeslivet og studievalg

Dette statusjaget er så overdøvende i minoritetsmiljøene at verdien av kulturell kapital er lik null. Vi har begynt å få litt mer etnisk og kulturelt mangfold blant journalister, men fortsatt henger vi etter når det gjelder mangfold på de kreative høyskolene, som på Westerdals ACT og Kunsthøgskolen i Oslo.

Hvordan kan minoritetsmiljøene integrere seg, eller bli en del av det norske samfunnet, når vi ikke deltar i

«Vi har begynt å få litt mer etnisk og kulturelt mangfold blant journalister, men fortsatt henger vi etter når det gjelder mangfold på de kreative høyskolene, som på Westerdals ACT og Kunsthøgskolen i Oslo.»

Illustrasjon: Fadi Abou Hassan / FadiToOn

FadiToOn 016

den norske kulturen? Hvordan kan utviklingen i norsk samfunn avspeiles i kulturelle verk når det foreligger liten innsats til å ivareta og utvikle kunst og uttrykk som avspeiler denne endringen? Hvordan kan norsk kultur utvikle seg når vi ikke har nok stemmer som er annerledes, med en annen etnisk bakgrunn, eller med en annen religiøs tilhørighet? Hvordan skal moderne norsk kulturarv beskrives for kommende generasjoner, hva skal vi gi videre?

Skal vi si at de få minoritetspersonene som ville jobbe med kultur aldri ble anerkjent av selv «sine egne»?

Skal vi kanskje fortelle dem at dans, kunst, litteratur og musikk ikke ble sett på som godt nok?

Vi må begynne med å gi barn og unge kunnskap om alle muligheter de har, i yrkeslivet og i studievalg. Men enda viktigere er det faktisk at minoritetsforeldre forstår at det viktigste er å la barn og ungdom dyrke sine egne interesser. Det betyr at veiledning, mot og motivasjon for, høyere utdanning må ivaretas. Det må skje i tråd med barn og unges egne interesser, ikke i tråd med foreldrenes ønske om å flotte seg i sitt etniske nettverk. 📍

Illustrasjon: Sureyya Aydin

Hei! Du! Se her!

En ny front er blitt åpnet i den pågående krigen om våre hjerner.

EVEN TØMTE

Dissonans

På vei hjem fra jobben oppdaget jeg at møblene hadde begynt å snakke til meg. Utemøblene, altså. På trikkeholdeplassen. Det var vanskelig å høre hva som ble sagt; lyden druknet i skvaldringen fra folk som ventet på trikken, bilmotorer og skrikningen fra trikkeskinner, og var ikke av de klareste til

å begynne med. Jeg ble stående og fundere på om det hadde rabla for meg. Slikt kan jo skje. Innen jeg hadde kommet hjem hadde jeg overbevist meg selv om at jeg hadde innbilt meg alt sammen. En snakkende trikkeholdeplass, liksom? Haha. Slikt finnes kanskje i en bok av Boris Vian eller China Mieville.

Sterke krefter slåss om hjernen din

Det viste seg imidlertid at jeg hadde hatt rett. Trikke-stoppet hadde snakket til meg, nærmere bestemt den store reklameplakaten innrammet i pansret glass med reklame for Freia. Du vet, den med eventyrene. Reklameplakaten hadde bokstavelig talt forsøke å fortelle meg eventyr, selv om det som kom ut hørtes ut som noe ubehjelpelig mumling og piping — akkurat høyt nok til å være veldig irriterende, samtidig som lyd kvaliteten var akkurat dårlig nok til at man ikke helt fikk med seg hva som ble sagt.

Hvorfor plager Freia sine potensielle kunder på den måten? Har du lagt merke til at du blir mast på mer enn før? Sterke krefter slåss om hjernen din. I det siste har slagmarken forandret seg, og ildgivingen blitt mer intens.

En distraksjonsmaskin i lomma

De fleste av oss går til enhver tid rundt med en distraksjonsmaskin i lomma, den blander behendig sammen jobb, underholdning, personlig kontakt og andre gjøremål, slik at man aldri har noen grunn til å legge den fra seg. Noen av verdens skarpeste hjerner jobber utrettelig med å gjøre den stadig bedre i stand til å distrahere deg. Vi sjekker den mellom 60 og 150 ganger om dagen, avhengig av hvilken studie du leser. Noen av oss går med den på håndledet, så vi kan la oss distrahere enda mer effektivt. Det går mange kalorier med på å stikke hånden i lommen 150 ganger, og tenk om man ikke får likt bildet av lunsjen til hun søte på jobben. Fomo! Denne distraksjons-avhengigheten har utviklet seg i et rasende tempo de siste årene.

Alt du har lest om mediekrise og journalister som mister jobben henger også sammen med dette. Annonsørenes penger finner veien til andre kanaler enn tidligere.

Tidligere kunne reklameplakater være det som forstyrret oss. Husker du på nittitallet, da folk var redde for at bildene av Cindy Crawford i badetøy kunne forårsake trafikkulykker? Vi visste ikke hvor bra vi hadde det. Hvem bryr seg vel om noe skarve trykt papir på veggen, når vi har Snapchat i lomma? Hva skal de stakkars plakatsmørerne gjøre stilt overfor slike krefter?

Aggressiv reklame

Svaret ser ut til å være å skaffe seg tyngre skyts. De av oss som bor i Oslo har de siste årene vært vitne til en aggressiv fortetting av reklamen i det offentlige rommet. Når vi går med musikk i øret og knotter på våre dingser, forsøker reklamen rundt oss å brøle høyere for å vinne kampen om oppmerksomheten. Plakatene har blitt erstattet av reklameskjermene, på T-banen, inne på jernbanestasjonen, på Flytoget, på Nesoddbåten, på stasjonene. Bevegelige bilder lugger i øyekroken og gjør det vanskeligere å vende oppmerk-

somheten bort. Det er selvfølgelig akkurat det som er meningen.

For ikke lenge siden hadde man en fullstendig absurd debatt om hvorvidt det nye minnesmerket for Osvald-gruppa på Jernbanetorget kunne være forstyrrende for tigerstatuen som allerede sto der. At den 64 kvadratmeter store reklameskjermen som hang fra fasaden like ved (jovisst, 64 kvadratmeter, større enn mange av leilighetene i hovedstaden) kanskje kunne være litt forstyrrende den og, var det ingen som nevnte. Det tror jeg ikke er tilfeldig.

Hjernens smarte funksjoner

En av hjernens ganske smarte funksjoner er evnen til å skille mellom vesentlig og uvesentlig informasjon. Det som aktivt registreres i bevisstheten er en liten brøkdel av hva sanseapparatet faktisk registrerer. De av oss som ikke er høysensitive (slik omtrent en femtedel av befolkningen er) lærer seg å filtrere vekk mye av det vi oppfatter som støy omkring oss. Vi lukker bevisstheten for mas og forstyrrelser. Det glir inn i filteret som bakgrunnsstøy. Det slutter ikke å stresse oss av den grunn, men vi legger kanskje ikke egentlig merke til hvordan.

I Norge eksponeres man i gjennomsnitt for 3.000 – 5.000 reklamebudskap pr. dag. Vi husker selvfølgelig bare en håndfull av disse. Alle vil gjerne at det skal være akkurat deres reklame som blir husket. Derfor roper de høyere og finner nye måter å karre seg inn i den aktive delen av bevisstheten

vår på. Annonsørene kappes seg imellom om å ha det mest iøynefallende budskapet. Paradokset er at maset blir mindre effektivt i takt med at det blir mer av det. Når reklametrykket øker og blir mer intenst, lukker vi oss mer (smarttelefoner er ikke bare distraksjonsapparater, de kan også brukes som skjold mot utenverdenen).

Heller bensin på bålet

Det er kanskje ikke rart vi kjenner et behov for å distraheres fra den iblant, slik at de må rope enda høyere, og så videre. Dersom vi synes det er irriterende, er det et tegn på at de har lyktes. Da har vi i hvert fall lagt merke til dem.

«I butikkhyllene finnes det mange ulike produkter å velge mellom. For en forbruker tar det ofte få sekunder å ta dette valget. Likevel er prosessen bak valget mer komplisert enn man tror, og det er mange faktorer som spiller inn. Det ligger mye arbeid og tankevirksomhet bak produktene vi omgir oss med i hverdagen. Det betyr at ingenting er overlatt til tilfeldighetene», skriver Freia selv på sine nettsider. Det var derfor med en viss usikkerhet at jeg sendte inn mine klagebrev på Freias siste reklamekampanje. Kanskje jeg bare heller bensin på bålet? Vil min klage bli registrert som et eksempel på at reklamen har lyktes i å «engasjere» eller nå fram til publikum? Vil det samme gjelde for denne artikkelen? 📞

Ikke min minister

Rett etter valget i september 2013 skrev jeg dette innlegget til NRK ytring.

Etter trippeldrapet på Kaldbakken i 2006 ble jeg spurt av TV2 om å delta i debattprogrammet «Tabloid». Tre unge kvinner var brutalt likvidert av sin bror.

LOVELEEN RIHEL BRENNÅ

Refleksjon

En statsråd og en politiker fra opposisjonen var også invitert, fortalte TV-kanalen. Jeg svarte: «Jeg kommer gjerne i studio – under følgende forutsetning: Dere må invitere tre statsråder til; justisminister Knut Storberget, fordi det er drap, barne- og familieminister Karita Bekkemellem, fordi det er familie-konflikt med et tragisk utfall, og helseminister Sylvia Brustad, fordi det ser ut til å være psykiatri. Jeg kommer ikke hvis det er en kommunalminister som har ansvar for integrering av innvandrere. Jeg vil ha de samme ministerne dere hadde spurt om det var en etnisk nordmann som var gjerningsmann». (29.09.2013)

I mange år har jeg tenkt; hvorfor har innvandrere egen statsråd, en inkluderingsminister som skal uttale seg i de fleste saker som angår dem? Hvorfor blir det ikke en debatt om «manglende integrering» når etnisk norske dreper, utøver vold eller står utenfor arbeidslivet?

Nå har vi fått en ny minister, ingen inkluderingsminister, men en integreringsminister, som er plassert under Justisdepartementet.

Jeg hører en innvandrings- og integreringsminister som snakker som en justisminister. Og ved å opprette dette nye departementet er det blitt satt et likhetstegn

Illustrasjon: Sureyya Aydin

mellom innvandrere og kriminalitet. Vi gikk fra vondt til verre. Mye verre.

Hva binder oss sammen?

I flere år har jeg hatt fokus på «hva som binder oss sammen, og hvordan ulikhetene mellom mennesker kan bli en styrke» for teamet, arbeidsplassen eller organisasjonen. Utvikling av en felles identitet «oss» er et sentralt element i mangfoldsledelse. Det er jo det en regjering gjør: Leder mangfoldet i samfunnet og fører en politikk som binder mennesker sammen.

Menneskeverdet kan ikke gradbøyes, uansett hvilken regjering som styrer. Jeg mener «Det norske vi» krever at vi får mer inkluderende strukturer og systemer enn det vi har i dag. Hvorfor ikke begynne med å se på kompetansen innenfor «mangfold» i alle direktoratene i landet? Jeg ønsker ikke at én minister uttaler seg om alt som har med innvandrere å gjøre.

Mangfoldsledelse – krever tre perspektiv

For å forstå mangfold må det fokuseres på tre perspektiver: det menneskelige (det universelle), det individuelle (personlighet, oppvekst med mer) og det kulturelle. Vi kan ikke legge den generelle kompetansen i én skuff; det vil si alt som har med kriminalsaker å gjøre, fra vold, drap og mishandling til vinningskriminalitet. Det må være grunnlaget i alt arbeid, så kan kultur og religionsforskjeller være en tilleggsdimensjon. Hittil har vi hatt én tilnærming, hvor «det spesielle» er blitt framhevet, og det «generelle» er blitt tonet ned. Dette må snus!

Jeg håper regjeringen ser alvor og gjør endringer, tar tak i systemer og strukturer som skiller mennesker og legitimerer segregering. Ønsker man inkludering, større stabilitet og redusert kriminalitet, kan ikke alle innvandrere plasseres inn under justisdepartementet, vi kan ikke ha en integrerings- og innvandringsminister som omtaler mangfold og innvandrere som en trussel. Hvordan kan vi få en integreringsminister, og bruke milliarder på integrering, når det ikke finnes en målestokk eller norsk standard for integrering? (Hvis vi får en norsk standard, må den gjelde alle innbyggere.)

«Menneskeverdet kan ikke gradbøyes, uansett hvilken regjering som styrer.»

Jeg har ingen ønsker om å bli integrert!

Tilbake til *Tabloid*. Jeg tenker fortsatt på hvordan journalisten klarte å få Kommunal- og integreringsminister Bjarne Håkon Hanssen og Høyres Afshan Rafiq til å endre fokuset fra likvidering av tre jenter til en debatt om «familiegjenforening». I dag vet jeg at det er kun én

minister som kommer til å uttale seg om saker som angår slike som meg.

Jeg var en del av fellesskapet, nå er jeg blitt en innvandrers egen minister. Det jeg etterlyser nå er «overgangskriterier» eller «kvalifiseringskriterier» slik at jeg kan komme meg ut av Justisdepartementet. Jeg har ingen ønsker om å bli integrert, når jeg er så godt sosialisert i samfunnet. ☹

– Det har vært mye fokus på at jeg er ung, har innvandrerbakgrunn og er kvinne. Selv om det er en styrke, så ønsker jeg ikke at det skal stå i fokus, sier Kamzy Gunaratnam.

Alle foto: Umar Ashraf

Kall meg Kamzy

Khamshajiny Gunaratnams inntreden som varaordfører er historisk, men hun synes helt upåvirket der hun sitter på sitt nye kontor i Oslo rådhus. Ingen vits i formaliteter, hun oppfordrer alle hun møter til å bruke kallenavnet.

UMAR ASHRAF

SAMORA

Den smittsomme og karismatiske latteren sitter like løst som den har gjort i alle år. 27-åringen virker veldig trygg på seg selv, og noe mer udiplomatisk enn de fleste politikere man møter. Samtidig er entusiasmen for politikk og samfunn lett å spore. Det bor mye mer i «Kamzy» enn det blotte øyet kan se. I svært ung alder er hun blitt varaordfører, ja hun er faktisk tidenes yngste i Oslo. Hun er også den første med minoritetsbakgrunn som å bærer denne tittelen.

Hadde du noensinne sett dette for deg?

– Nei, det hadde jeg ikke. Og det er ingen hemmelighet at da forhandlingsutvalget luftet idéen så svarte jeg spontant nei. Grunnen var at jeg syntes at var veldig uventet og overveldende. Det er et stort og viktig verv. Jeg er så ydmyk og takknemlig for å ha bli betrodd dette vervet, ikke minst på grunn av de mulighetene dette gir for å komme i kontakt med nye mennesker.

– Det har vært mye fokus på at jeg er ung, har innvandrerbakgrunn og er kvinne. Selv om det er en styrke, så ønsker jeg ikke at det skal stå i fokus. Alle ønsker å bli valgt fordi man er dyktig i det man gjør, at man er kvalifisert til jobben. Mitt fokus er det samme. Jeg

har jobbet lenge, og veldig hardt, som nestleder i Oslo Arbeiderparti for at vi skulle få til et nytt styre i Oslo.

Hun er blid, men bestemt. Tar en slurk fra kaffekoppen og fortsetter.

– Så når spørsmålet er hvordan det er å være ung, så svarer jeg at det gir muligheten til å utfordre det etablerte. Eller når det stilles spørsmål om hvordan det er å være en med innvandrerbakgrunn, da svarer jeg at det gir muligheten til å ha innblikk i hverdagen til en veldig stor del av befolkningen i Oslo.

Inn mot kommunevalget i fjor ledet hun minoritetsvalgkampen i Oslo Arbeiderparti. På den måten så benyttet hun kanskje også den innsikten hun har i minoritetsmiljøene som en styrke.

Hvilke erfaringer tok du med deg fra dette arbeidet?

– Jeg tok ikke på meg dette ansvaret fordi jeg har minoritetsbakgrunn. Jeg tok det fordi jeg som nestleder i landet største fylkesparti også har et ansvar for de

gruppene som ikke deltar ved valg. I min by og kommune så er det grupper som konsekvent ikke bruker stemmeretten sin, ved valg etter valg, og da har jeg blant annet et ansvar for å gjøre noe med det. Det er hovedårsaken til at jeg gikk inn i denne valgkampen med denne oppgaven. Demokrati er så mye mer enn at folk skal være enige med oss, jeg føler at politikere ofte begrenser dette til å rekruttere folk og mobilisere stemmer til eget parti. Jeg kunne gjort det samme, men det er ikke det som er reelt demokrati.

Det er helt klart at hun brenner for temaer som mangfold og inkludering, hun gestikulerer med hendene mens hun forklarer ivrig.

Kan du si noe mer om lav valgdeltakelse blant etniske minoriteter, hvordan kan man angripe dette problemet?

– For det første så er det ulike utfordringer i de ulike gruppene. Vi vet for eksempel at polske innvandrere ikke har høy valgdeltakelse, men på den andre siden så har du tamilske velgere som har en relativt høy valgdeltakelse. Så er det forskjeller på kvinner og menn. Vi må tilbake til utgangspunktet. Jeg synes ikke at vi er tjent med bare å mobilisere minoriteter rundt valget, vi er alle tjent med at de deltar i demokratiet resten av tiden også.

Det kommer klart frem at hun etter få måneder i jobben som varaordfører har gjort seg relativt mye rikere på erfaringer.

Nå er du jo også plutselig en rollemodell, hvordan har du vokst inn i den?

– Jeg synes ord som rollemodell og forbilde er litt vanskelig å forholde seg til. Å inspirere, det kan jeg bedre forholde meg til. Men når det er sagt, jeg har ikke funnet meg helt til rette med å være en inspirator heller. Det har vært en bratt læringskurve de siste månedene. Men jeg vokser inn i rollen hver dag i møte med nye mennesker.

En klarer ikke å la være å lure på hvor det hele startet, altså hennes politiske karriere.

Hva var det som engasjerte deg?

– Jeg turte ikke å stille til elevrådet en gang. Men da jeg først stilte til elevrådet i 10.klasse, ble jeg vara. Så vararollen har jeg vært borti før, sier hun og ler.

– Jeg engasjerte meg i en tamilske ungdomsorganisasjon på videregående. Rundt 2006 begynte fredsavtalen fra 2002 å slå sprekker, og jeg engasjerte meg for å få dette belyst. Situasjonen på Sri Lanka begynte å forverre seg rundt 2008-2009. Uansett, det var en tamilske mann som satt i bystyret som oppdaget meg da jeg holdt en tale, og han var en bekjent av Raymond Johansen.

– Så da Raymond skulle besøke templet, jeg tror det var en gang i 2006, så ble jeg bedt om å være guide for ham. Det var en artig opplevelse, men først og fremst møtte jeg en politiker som lyttet til meg. Det var blant annet det at han sa til meg at hvis jeg vil at min stemme skal gjøre en forskjell, så må jeg bli aktiv i politikken, som gjorde utslaget. Enten kan du stå på sidelinjen, eller du kan bli med for å påvirke. Valget var lett.

Og når Kamzy ser lengre tilbake i tid, mimrer hun om hvordan erfaringene som ung minoritetsjente påvirket henne.

Noen uheldige erfaringer med diskriminering eller rasisme i oppveksten?

– Jeg opplevde nok noe rasisme på barneskolen. Men helt ærlig så har jeg ikke egentlig opplevd mye av det. Ikke som jeg husker. Men jeg husker godt at jeg gikk på skolen sju dager i uka. Det var en balansegang både å gå på tamilsk språkopplæring, danseskole og den vanlige skolen. Jeg vet bare at hvis jeg kunne ha valgt selv, hadde jeg nok valgt litt annerledes. Men man må huske at foreldre jo bare ønsker det beste for barna sine, og når det gjaldt mine foreldre, så ville de at jeg skulle gjøre det bra i begge kulturer. Jeg lyktes også, spesielt språklig sett, jeg er veldig god i tamilsk. Poenget mitt er at det ble litt mye. Nå kan jeg jobbe mange timer om dagen, men det er ikke meningen at det skal være slik i barndommen. Det er selvsagt lettere å passe inn i bare én kultur. For meg personlig så må jeg si at jeg ble dratt litt mellom to kulturer.

Kamzy har ikke latt denne tokulturelle oppveksten bli en hindring. Det er i hvert fall ingen ting som tyder på det.

Hvilke råd vil du gi til ungdom, hvordan kan de bruke sin bakgrunn som en styrke?

– Jobb hardt. Uansett hvem du er. Hardt arbeid lønner seg. Jeg befinner meg ikke hvor jeg er i dag fordi jeg har minoritetsbakgrunn. Jeg har jobbet hardt. Diskriminering finnes, både bevisst og ubevisst diskriminering. Men jeg vet at det vil være mange flere dører som åpner seg gjennom hardt arbeid, enn de dørene som lukker seg som følge av diskriminering.

Er kvotering viktig i arbeidsliv og politikk?

– Kvotering er riktig og viktig når det gjøres på en moderat måte, ikke radikalt. Det er to vidt forskjellige tilnærmingmåter. Det handler om å avspeile samfunnet i arbeidsstokken, men på en måte hvor kvalifikasjoner skal legge føringer for rekruttering, ikke bare bakgrunnen. Det skal med andre ord ikke gå på bekostning av kvalifikasjonene.

Med sin politiske posisjon er hun nå en stemme som vil bli lyttet til de neste årene.

Hvilke debatter ønsker du å engasjere deg mest i?

– Demokratiet og ytringsfriheten er presset. De er under press fordi vi ikke ser de små tingene som må gjøres for å skape et større demokrati. Samtidig ser vi heller ikke de mange tingene som skjer som presser ytringsfriheten. Jeg er redd for at hvis vi ikke legger til rette for inkludering og verner godt nok om det frie ord, så har vi et eskalerende problem. Skal vi løse dette må vi starte tidlig, og blant annet avskaffe konstantstøtten, slik at vi sørger for at barn starter tidlig nok i barnehagen og vi skaper en fellesskole hvor unge møtes på tvers av sosial og etnisk bakgrunn. For hvis man ikke møter mennesker som er annerledes enn seg selv, så dannes det lettere fordommer, som igjen kan føre til polarisering, og det begrenser demokratiet.

– Når det gjelder ytringsfrihet så kan vi ikke snakke om ytringsfrihet og valg hvis ikke folk tør å åpne munnen sin engang. Det er dessverre ofte det som skjer i dag. Vi begynner å bli en gjeng med ordpoliti, vi løper rundt og arresterer folk på ordbruk, istedenfor å tenke på hvordan et åpent samfunn er avhengig av frihet til å snakke. Hvordan kommer vi dit? Hvorfor diskuterer vi ikke tiltakene? Min jobb er å bidra til større demokratisk deltakelse, slik at fellesskapet blir enda mer inkluderende med plass til alle.

– I tillegg til disse hjertesakene har jeg noen politiske områder til som jeg brenner for. Jeg sitter i helse- og sosialkomiteen. Folkehelse, ruspolitikk og bedre eldreomsorg kommer jeg også til å snakke mye om fremover.

På noen måter beskriver hun en problematikk som kan sies å også gjøre seg gjeldende i minoritetsmiljøene, kanskje i litt andre former. Ofte ser vi at utfordringer som «moralpoliti» og annen sosial kontroll begrenser minoritetsindivider frihet til å være seg selv.

Har hun noen tanker rundt dette?

– Jeg kan ikke gå på et eneste tamilsk arrangement uten å bli spurt om når jeg skal gifte meg. Jeg kjenner folk med ulik religiøs bakgrunn, og alle kan fortelle meg at det finnes slik «ukultur» flere steder. Jeg kan ikke snakke med slektninger i utlandet før de minner meg om at jeg snart er 28 og gifteklar. Dette impliserer at det er noe som galt med deg, fordi du ikke vil følge majoritetens normer. For meg handler dette om frihet. Vi må alle slå ring rundt friheten til å være den man selv vil være. Sann bør det være i Oslo. Toleranse må ha samme grense som ytringsfriheten. Så lenge du ikke sensurerer eller mobber andre, eller utøver vold, så kan du gjøre hva du vil innenfor lovens grenser. Åpenhet, frihet og toleranse, det er mine viktige verdipolitiske mål.

– Jobb hardt. Uansett hvem du er. Hardt arbeid lønner seg. Jeg befinner meg ikke hvor jeg er i dag fordi jeg har minoritetsbakgrunn. Jeg har jobbet hardt, sier Kamzy Gunaratnam.

Hva er dine tanker rundt Oslo by – hvor er vi i Oslo om fire år? Hvilke ambisjoner og ønsker har du på vegne av byen?

– Mine ambisjoner for Oslo er at dette skal være stedet hvor hva du har i hodet har mer å si enn hva du har på hodet. Dette sitatet av Håvard Vederhus synes jeg er godt. For Oslo er og skal være globaliseringens vinner, hvor vi lever side om side med hverandre. Det er i tråd med det jeg nettopp snakket om, nemlig åpenhet, frihet og toleranse.

Hva kan resten av Norge lære av det multikulturelle Oslo?

– Verden blir mer og mer globalisert, det finnes nesten ingen hjørner i verden lenger hvor det er etnisk, kulturelt, eller religiøst homogent. Oslo er en smeltedigel, en multikulturell by. Mangfoldet vil i tiden fremover reflekteres i byens kultur- og næringsliv i enda større grad, tror jeg, og det vil bli byens sterkeste ressurs og drivkraft.

De som er rundt Kamzy og kjenner henne godt, de vet at latteren sitter løst og at det alltid er godt humør å spore.

Hvordan ivaretar du denne entusiasmen? Og hva gjør du for å pleie sjelen og humøret?

– Humøret kommer rett og slett av at jeg elsker mennesker. Jeg får energi av andre, og blir nysgjerrig på alle de flotte menneskene jeg møter. For å pleie sjelen og koble av så finner jeg meg ofte til rette i en badstue (ler) og jeg er veldig glad i mat (les: burger).

– Jeg går alltid tilbake til utgangspunktet, til hvorfor jeg ble med i politikken. Jeg ble med fordi jeg kommer fra et land hvor barn, ungdom og kvinner ikke har de samme mulighetene som vi har i Norge. Det betyr at det er en tilfeldighet, altså at foreldrene mine flyttet til Norge, som gjør at jeg har det bra. Mitt liv kunne ha vært helt annerledes. Det gjør at jeg verdsetter mulighetene jeg har fått i livet veldig høyt. 🍕

På tross av at det ikke var noen nominasjoner av svarte til årets prisutdeling, var verten for selve utdelingen afroamerikaner: Komikeren Chris Rock.

Hollywoods hvitvasking

Ingen skuespillere eller regissører med afroamerikansk bakgrunn var blant årets Oscar-nominerte. Kan årsaken være at afroamerikanere rett og slett velges bort fra rollene, også opplagt «svarte roller»?

SELMA BENMALEK

SAMORA

«Oscar» er kallenavnet på den prestisjetunge filmprisen Academy Award of Merit. Hvert år deles prisen ut i Hollywood, av det amerikanske filmakademiet Academy of Motion Picture Arts and Sciences, forkortet til Akademiet. Første gang prisen ble delt ut var i 1929. Den 88. Oscar-utdelingen, for filmåret 2015, ble holdt 28. februar 2016.

«Oscars so White»

Før årets Oscar-utdeling skapte det absolutte fraværet av svarte skuespillere blant de nominerte sterke reaksjoner. Under emneknaggen #OscarsSoWhite har kritikken haglet mot det amerikanske filmakademiets kritthvite nominasjonsliste. Det ble også påpekt at heller ingen kvinnelige filmskapere eller manusforfattere sto på listene.

Det var i fjor at bloggeren og advokaten April Reign opprettet #OscarsSoWhite i protest. Etter at årets nominasjoner ble kjent, var det igjen stor aktivitet på denne emnetaggen på Twitter. Fjorårets utdeling ble

kalt «den hviteste utdelingen på 17 år», og flere kjente amerikanere har kritisert juryen for å gjøre en like dårlig jobb i år.

I protest boikottet den kjente Hollywood-filmskaperen Spike Lee årets Oscar-utdeling, og også kona til Will Smith, Jada Pinkett Smith, var blant dem som tok til orde for en boikott av hele showet. Washington Post påpekte at dersom Ava DuVernay hadde blitt nominert til beste regissør for filmen *Selma*, ville hun blitt den første afroamerikanske kvinnen nominert i denne kategorien.

Mange har reagert på at skuespillerne Idris Elba, Michael B. Jordan, Tessa Thompson, Benicio del Toro og Will Smith ikke ble nominert. Kritikerne har nemlig hyllet britiske Elba for rollen som afrikansk krigsherre i Netflix-filmen *Beasts of No Nation*, både Jordan og Thompson hadde roller i den nye Rocky-filmen *Creed*, hovedrollen i sportsfilmen *Concussion* innehas av Will Smith og del Toro er med i actionfilmen *Sicario*.

Et lite representativt akademi

«Oscar-akademiet er overveldende hvitt, overveldende mannlig, og de fleste av medlemmene er i 60-årene. Det er en bestemt smak og kultur der, og en spesiell form for historiefortelling som ikke er veldig inkluderende overfor flerkulturelle perspektiver,» sier Darnell Hunt, direktør ved senteret for afrikansk-amerikanske studier ved Universitetet i California til Los Angeles Times.

En tre år gammel studie avslørte at 92 prosent av medlemmene i Akademiet var hvite, og at gjennomsnittsalderen var 62. Siden er flere kvinner og personer med minoritetsbakgrunn kommet med, men ettersom Akademiet har over 6000 medlemmer, og alle er medlemmer livet ut, vil det gå lang tid før endringene blir særlig synlige.

Hollywoods «hvitvasking» går langt

At svarte skuespillere ikke får særlig med roller er én ting, verre er det at de ikke engang får spille de «svarte rollene». Problemet ble aktualisert med tildelingen av hovedrollen til Zoë Saldana i filmen om den svarte sangeren og borgerrettsforkjemperen Nina Simone. Avgjørelsen skapte stor kontrovers.

Legendariske Simone døde i 2003, og filmen er basert på Simones selvbiografi fra 1992.

Datteren Lisa Simone Kelly har hele tiden ment at Saldana, som har latinamerikansk og afrikansk bakgrunn, ikke var den beste til rollen som moren. Traileren og filmplakaten viste da også en Saldana med mørk og unaturlig sminke og endrede ansiktstrekk.

India Arie som spilte Simone i TV-filmen *American Dreams*, kommenterte i et åpent brev tildelingen av rollen. Arie påpeker marginaliseringen av svarte skuespillere, men hennes største innvending er at fordi den legendariske sangerens identitet som afroamerikaner hadde så stor betydning for henne selv, var det «...å lage en film om en person som dette med en skuespiller som må bruke «blackface» og løsnese, for å passe inn i rollen er det samme som å være tonedøv.» Mange mener det finnes en rekke skuespillere som likner Simone mer, for eksempel Uzo Aduba, Viola Davis and India Arie, og at man ikke kan tillate seg slike tabber når det gjelder å fortelle historien om Simone, siden musikken hennes sørget for så mye av borgerretsbevegelsens sound.

Simone skapte seg dessuten et navn i en tid hvor det var vanskelig å bli akseptert for folk med hennes utseende. Nina Simone var selve legemliggjørelsen av det «å være svart uten å be om unnskyldning for det». Mange mener at valget av hovedrolleinnehaver går imot alt Simone kjempet for og trodde på.

«White Folks' Choice Awards»

På tross av at det ikke var noen nominasjoner av svarte til årets prisutdeling, var verten for selve

utdelingen afroamerikaner. Komikeren Chris Rock vitset i sin humoristiske og ytterst poengterte åpnings-tale blant annet med at om oppgaven som vert hadde vært basert på nominasjon, ville han ikke fått jobben. På en elegant og avvæpnende måte flettet Rock på ulike måter temaet om diskriminering og fordommer inn i åpningstalen.

Han karakteriserte leende arrangementet han ledet, for «White Folks' Choice Awards», og påpekte at mangfold og likeverd både foran og bak kamera er viktig i en tid da det er «letterere for en svart mann å bli president i USA enn direktør for et filmstudio». I sin tale sammenfattet han at det avgjørende er at svarte skuespillere blir gitt de samme mulighetene som andre.

Året 2016 ble ikke bare det snø-hvite Oscar-året, men det ble også det året da inngrodd fordommer og diskriminering i filmbransjen ble eksponert for all verden. Chris Rocks avslørende humor og briljant formulerte poenger fungerte som et skarpladd våpen mot lavmålet i et opplyst, moderne samfunn: Fordommer og diskriminering. 9

Filmen om Nina Simone (øverst) har fått krass kritikk for valget av Zoe Saldana (nederst) til hovedrollen.

Slavearbeid på en plantasje i Vestindia.

Et mørkt kapittel

Hvor mange kjenner til det ubehagelige faktum at Danmark-Norge i flere hundre år hadde kolonier i Afrika og Karibia, og at disse dannet grunnlaget for en svært innbringende slavehandel?

JORUNN FATIHA BENMALEK

SAMORA

Fra siste halvdel av 1600-tallet hadde Danmark-Norge besittelser (kolonier) både på kysten av Vest-Afrika og blant øyene i Karibia. De vestindiske øyene St. Thomas og St. Jan ble kolonisert av det privateide Vestindisk-guineisk Kompagni i henholdsvis 1672 og 1694, og i 1733 kjøpte Danmark-Norge øya St. Croix fra Frankrike.

Øyene var et ledd i «triangelfarten» med varer og slaver mellom Danmark-Norge, Dansk Guinea og Dansk Vestindia. I 1754 ble øyene i Karibia underlagt kongen og fikk navnet Dansk Vestindia. Øyene lå under Danmark helt fram til 1917.

Nordmenn i alle ledd

Nordmenn var representert i alle deler av det dansk-norske kolonihierarkiet hvor selve forutsetningen var slavehandel og slavedrift. I triangelfarten mellom

hovedstaden København, Vest-Afrika og de oversjøiske koloniene i Vestindia deltok norske redere og sjømenn og norskeide skip.

Flere av guvernørene i koloniene på den andre siden av Atlanterhavet var nordmenn, og et betydelig antall nordmenn var involvert også på «Gullkysten» i Vest-Afrika i perioden 1680-1814.

Vestindisk-guineisk Kompagni bortforpaktet i årene 1690-1695 sin handelsvirksomhet i Karibia og administrasjonen av St. Thomas til handelsmann Jørgen Thor Møhlen i Bergen. Et av Møhlens skip var det første kjente dansk-norske skip som fraktet afrikanske slaver fra Vest-Afrika til Karibia. Dette var skipet «Cornelia» som i 1674 ankom St. Thomas med 103 slaver.

Den adlede norske krigshelten og sjøoffiseren Peter Wessel Tordenskiold (1690-1720) var allerede som 15-åring skipsgutt på det danske slaveskipet Christianus Quintus.

Selv den store dikteren Ludvig Holberg, en mann av opplysningstiden, investerte – og tapte – en stor formue på slavehandelen. Slavehandelen var så utbredt blant borgerskap og adel at det nedfelte seg i skjønnlitteraturen. Henrik Ibsens hovedperson Peer Gynt i det dramatiske diktet med samme navn, slo seg i likhet med svært mange andre opp på slavehandel.

Et sinnrikt system

Økonomien i Dansk Vestindia var fullstendig basert på slaveri. På det meste omfattet befolkningen på de tre dansk-norske øyene i Karibia hele 35.000 slaver. Det var først og fremst borgerskapet, adelen og kongen som investerte i og skapte det «sukkereventyret», som medførte undertrykkende slavearbeid for de hundretusen som brått og brutalt ble revet ut av sine liv i Afrika.

De afrikanske slavenes blodslit på bomulls- og sukkerplantasjene på øyene med helgennavn innbrakte danske og norske adels- og borgerfamilier formuer som ble investert i vakre paléer, herregårder og nye handelsskip. Reisene begynte og sluttet i København, og deler av hovedstaden i tvillingriket ble bygd av inntekter fra slavehandelen.

I den lukrative triangelfarten brakte norske og danske skip varer fra Danmark-Norge til slavefortene i Vest-Afrika i bytte mot slaver, som så ble fraktet til Dansk Vestindia hvor de ble solgt for å arbeide på planta-sjene.

På den siste etappen i handelen ble varer som sukker og rom fraktet fra koloniene i Vestindia til danske og norske havner. Sukkeret var den viktigste lasten og ble solgt med stor fortjeneste. I Bergen, Halden og Trondheim fantes sukkermøller som raffinerte råvarene fra Karibia.

«Sukkereventyret»

Kolonien i Vestindia var etablert for å produsere luksusvarer, og koloniherrerne bygde opp et helt samfunn på øyene. Tre byer ble grunnlagt, og en rekke kirker ble reist. Det ble anlagt fire fort, hundrevis av plantaser, en slavestasjon, sukkerfabrikker, landsbyer for de afrikanske slaven og byer for borgerne.

Fortene skulle være til forsvar av kolonistenes eie-dommer og handelskompaniets interesser. Da øyene ble underlagt kongen, ble fortene bemannet med befal og soldater. Kongens og statens engasjement i kolonien var helhjertet, ettersom omsetningen innbrakte toll og skatt.

Dansk Vestindia ble en veritabel pengemaskin for dansker og nordmenn både i kolonien og i Danmark-Norge. Schimmelmänn-familien ble på 1700-tallet

Danmarks rikeste familie på grunn av sukkerhandelen med Vestindia.

Slavehandelen og slavedriften hadde solide røtter langt inn i dansk-norsk politikk og administrasjon. Den danske greven og handelsmannen Heinrich Carl von Schimmelmänn var finansminister i Danmark-Norge i perioden 1768–82. Fra 1784-1814 var sønnen, plantasjeeieren Ernst Heinrich von Schimmelmänn, finansminister. Sistnevnte ble senere også statsminister.

«Økonomien i Dansk Vestindia var fullstendig basert på slaveri. På det meste omfattet befolkningen på de tre dansk-norske øyene i Karibia hele 35.000 slaver.»

«Gullkysten»

Danmark-Norge hadde et helt nett av handelsfort og besittelser i Dansk Guinea, «Gullkysten», som i dag utgjør landene Elfenbenskysten, Ghana, Togo og Benin i Vest-Afrika. Christiansborg i Accra var Danmark-Norges hovedfort og brukes i dag som regjeringskontorer av den ghanesiske stat.

Fra Danmark-Norge ble varer som norsk jern, våpen, krutt, brennevin og tekstiler fraktet til Afrika. Med inntektene fra dette salget kjøpte nordmenn og dansker slaver, gull og elfenben som ble fraktet til Amerika. Fra Vestindia brakte danske og norske skip «kolonialvarer», luksusvarer fra koloniene, som suk-

Slaveskipet Fredensborg.

Slavestasjonen Christiansted på St. Croix

Fort Christian ble påbegynt i 1671 og er Jomfruøyenes eldste bygning.
Foto: Martin Lie

ker, rom, krydder, kaffe, te, tobakk, bomull, mahogni etc. til danske og norske havner.

Tropiske sykdommer som gul feber og malaria, var en alvorlig trussel for alle europeere i Vest-Afrika. Dansker og nordmenn i Dansk Guinea hadde ofte en kort tjenestetid før de ble gravlagt på kirkegården bak Christiansborg fort. Også mange fra mannskapet på slaveskipene døde av tropesykdommer mens skipene oppholdt seg på Gullkysten.

Så mye som 100.000 afrikanere ble fraktet som slaver med danske og norske handelsskip til De vestindiske øyer. Seilskip ble spesialbygget, og handelsskip bygd om for å kunne transportere flest mulig slaver. Koloniorådene i Dansk Guinea ble i 1850 solgt til britene.

Slaveskipet Fredensborg

Slaveskipet «Fredensborg» var bygget for et dansk handelskompani og gjennomførte flere turer i den såkalte trekantfarten. Da skipet i 1768 var på vei hjem forliste det, etter en nesten fullført reise, utenfor Arendal. Vraket er et vitnesbyrd om transporten av 265 slaver fra Afrika til Karibia.

Ved forliset omkom ingen, men lasten gikk tapt. Akkurat denne reisen i trekantfarten hadde kostet hele 48 menneskeliv; 30 slaver, 16 av mannskapet og 2 passasjerer. Av det opprinnelige mannskapet på 40 som forlot København, var 15 døde. Når det gjelder tap av menneskeliv kan dette sies å være en gjennomsnittstur.

På øyene i Vestindia var det vanlig å ha slaver som arbeidet inne, og på 1700-tallet ble det også utbredt blant de rikeste i Danmark og Norge å ha en barnepike

eller en tjener fra Vestindia. Slavene som ble ført til Europa, var født i slaveri og oppvokst på plantasjene i Karibia.

Både den norske stattholderen Ulrik Frederik Gyldenløve og grev Ernst Heinrich von Schimmelmann er portrettert sammen med pasjer, unge svarte gutter, et av datidens statussymboler.

Skipsreder Hans Herlofsen fra Arendal kjøpte ca. 1782 den 12 år gamle slaven Adam på St. Croix og førte ham hjem til Norge for å ha ham som tjener. Kammerherre Bernt Anker i Christiania, som etter hvert ble Norges rikeste mann, hadde en afrikansk tjener ved navn Soliman.

Slaveriet avskaffes

I 1792 utstedte kong Christian 7. en forordning som forbød slavehandel, men loven gjaldt først fra 1803. Før loven trådte i kraft sørget man for å få transportert så mange afrikanske kvinner som mulig til kolonien i Karibia for å sikre «rekrutteringen» av slaver også etter forbudet.

Slaveriet på De vestindiske øyer ble forbudt først i det europeiske revolusjonsåret 1848. Slavesystemet var så omfattende og lønnsomt at det var først med forbudet at alle dansk-norske slaver ble frigitt, etter nærmere to hundre år med slavehandel og slavedrift.

Den vestindiske arven

Både dagens befolkning og øyenes arkitektoniske arv er et levende vitnesbyrd om Danmark-Norges fortid med kolonier, slavehandel og slavedrift. Helt fra grunnleggelsen av kolonien var vestinderne danske, så øybefolkningens identitet og historie er for alltid knyttet til Danmark.

.....
«Mer enn et århundre etter forbudet mot slavehandelen, ble altså hele den afro-karibiske befolkningen i Dansk Vestindia solgt – denne gangen sammen med øyene.»
.....

I 1917 solgte Danmark øyene til USA – sammen med befolkningen av danske statsborgere. Det tidligere Dansk Vestindia heter nå Jomfruøyene, Virgin Islands, og befolkningen er amerikanske statsborgere. Mer enn et århundre etter forbudet mot slavehandelen, ble altså hele den afro-karibiske befolkningen i Dansk Vestindia solgt – denne gangen sammen med øyene.

«Der var Holbergs sorte degn, og der var Christian den Syvende pages Morandi, og så var der alle dem, som vi ikke hørte om - 100.000 sorte afrikanere, der blev gjort til nyttige danske slaver og siden stuvet af vejen i historiens store glemmebog.»
Alex Frank Larsen i *Slavernes Slægt*. ⑨

Én av tre på Tøyen er på flyttefot hvert år, og det er særlig majoritetsnorske barn i skolealder og deres foreldre i 30-40-årene som flytter ut, mens unge voksne i 20-årene flytter inn. Foto: Kristin Aandal

Åpen dør for unge på Tøyen?

Stedsanalyse Tøyen, utført på oppdrag fra Bydel Gamle Oslo, hadde et særlig fokus på barn og unges oppvekstvilkår. Hvilke utfordringer står bydelen overfor, og hva har skjedd etter lanseringen av rapporten *Hva nå – Tøyen?*

KATJA MA BRATSETH

SAMORA

Halvparten av beboerne i Tøyen-området har minoritetsbakgrunn, og blant barn og unge gjelder det syv av ti. Andelen nyankomne innvandrere er blant de høyeste i byen. Området har stor utskifting av beboere, og bærer preg av å være et transittområde for mange. Én av tre er på flytte-

fot hvert år, og det er særlig majoritetsnorske barn i skolealder og deres foreldre i 30-40-årene som flytter ut, mens unge voksne i 20-årene flytter inn. Det er derfor viktig å skape møteplasser hvor fellesskaper kan oppstå i det flyktige. Her er det heldigvis kommet mange gode initiativer.

Ungdomsbiblioteket Biblo Tøyen, landets første bibliotek kun for barn og unge.
Foto: Marco Heyda

Flere muligheter?

Tøyen har den høyeste barnefattigdommen i Oslo: én av tre barnefamilier lever under OECDs fattigdomsgrense. Trangboddheten er på 13%, og dette har konsekvenser for mange barn og unge som i liten grad kan ta med seg venner hjem, eller gjøre lekser der. På ungdomsklubben i Kolstadgata 1 (K1) har de mulighet for å møte venner, uansett hjemlige boforhold, og på biblioteket for barn og unge blir det mulig for 10-15-åringer å bli kjent med litteratur og kunst gjennom bøker og aktiviteter, som høytlesning, kurs og workshops innen teater, sang/rap, dans og andre kreative utløp. Her blir det også en arena for bare å «være» – et sted der du kan slappe av, eller delta, alt etter dagsform og behov.

For unge og voksne åpnes det også en samarbeidsarena – en «co-working space» i tredje etasje i K1. Her skal sosial innovasjon stå i sentrum for deltakerne i Tøyen Unlimited, en uavhengig organisasjon som støtter ildsjeler med innovative idéer til hvordan sosiale utfordringer på Tøyen kan løses, og der metoden er sosialt entreprenørskap. Dessuten er det kommet et Link-kontor, eller beboerkontor, i K1, og her kan folk komme med alle slags spørsmål. Link-kontoret skal ha en resepsjonsfunksjon, og det skal til enhver tid være bemannet med mennesker med bakgrunn i tre ulike

«Gjennom en stedsanalyse som ble gjennomført i 2015 så man klart at AKS (aktivitets-skolen) på Tøyen er et sted der barn utvikler seg, lærer og blir aktive i lokalsamfunnet.»

Biblo er på 600 kvadratmeter med bøker, tegneserier, filmer, scene, verksteder og kjøkken.
Foto: Marco Heyda

språk for at det skal være lettere for alle å nå gjennom og bli hørt med sine utfordringer og løsninger. Dette kan bidra til å gjøre døra inn til K1 bredere.

Ønsker en bedre representasjon av befolkningen som helhet

Fra Områdeløftets prosjektkontor sies det at man ønsker å skape et Tøyen-råd, som kan være en direkte kobling mellom befolkningen og det politiske nivået. Man ønsker en bedre representasjon av befolkningen som helhet. Utformingen av rådet er ikke ferdig, og er i disse dager oppe til politisk behandling. Her er det derfor mulig å komme med innspill, om en har gode idéer til hvordan en på best mulig vis kan skape denne koblingen, en kobling som hele tiden har vært den grunnleggende intensjonen i Områdeløftet.

Gjennom en stedsanalyse som ble gjennomført i 2015 så man klart at AKS (aktivitets-skolen) på Tøyen er et sted der barn utvikler seg, lærer

og blir aktive i lokalsamfunnet. Beboerinitiativ som 5-årsklubben har en viktig rolle å spille når det gjelder å oppnå ett av områdeløftets målsettinger; å få folk til å bli boende på Tøyen. Her skiftet foreldres fokus fra å «telle norske hoder» til å bygge sosiale relasjoner beboere imellom, på tvers av etniske og økonomiske skillelinjer. Her skal det minnes om at det også

tidligere har blitt igangsatt lignende tiltak, som vi bør høste erfaringer fra, for eksempel forsøksprosjektet gratis heldagsskole, igangsatt på midten av 90-tallet, som integreringstiltak for Oslo indre øst.

Arbeidsforskningsinstituttets konklusjon

Arbeidsforskningsinstituttets konklusjon var den gang at en gratis ordning i særlig grad økte andelen minoritetsspråklige som benyttet tilbudet, og dermed kunne ses som et fungerende integreringstiltak. Da foreldrebetaling ble gjeninnført, var det særlig de minoritetsspråklige barna som falt fra. Det ble også vist til at «tiltak som rettes mot barns oppvekstvilkår direkte og indirekte kan bidra til – og muligens være helt avgjørende for – en forbedring av hele familiers livssituasjon.» Gratis skolefritidsordning anses som et tiltak som gir mye uttelling for pengene, og derfor et viktig tiltak som bør gjøres permanent.

En viktig aktør som er med på å binde sammen de gode initiativene fra skole, AKS og fritidsaktiviteter, er Uteseksjonen, som forteller at de gjennom stedsanalysen og det videre arbeidet har kommet tettere inn på unge som trøbler litt. Lars fra Uteseksjonen er veldig positiv til de mange gode tiltakene som har kommet på Tøyen i løpet av det siste halvåret, samtidig understreker han at det ikke er alle som greier å benytte seg av disse tilbudene, fordi de lett kommer i konflikt og gjør det vanskelig for seg selv og andre. I forhold til narkotikasalget, er dette nå mindre åpenlyst, og de 12-13 åringene som er mest utsatt blir fulgt tettere opp enn før.

For Uteseksjonen, som ser de unge både på skolen og i fritiden, er det opplagt at disse problem-ene som de utsatte unge står i, må løses i samarbeid mellom skole, hjem, AKS og fritidsaktiviteter, og med Uteseksjonens folk som kjente og trygge personer de kan henvende seg til i nærmiljøet. Lars poengterer at «disse barna har en god ballast gjennom sin flerkulturelle bakgrunn, men de må få arenaer å utfolde seg på.» Han ser at nøkkelen ligger hos Tøyen skole, ikke bare i AKS og fritidsaktivitetene. Barna trenger å føle mestring og trygghet på skolen, for «det er jo de (barna) som etter hvert gjør Tøyen utrygg, mens det jo er de (selv) som er utrygge.»

Sammen om en åpen dør

Til lanseringa av Hva nå – Tøyen? ble noe av lyden fra Tøyen formidlet av Åge Reite, som på eget initiativ har jobba med dette musikalske kulturprosjektet, med mål om å skape møtepunkter for skapende krefter på Tøyen. Han sier «jeg vet at forskjellige miljøer på Tøyen har fått øynene opp for hverandre, og det at vi viser fram Tøyen for resten av Oslo er med på å skape en stolthet og en slags bevissthet om at man sitter på en verdifull kulturell arv. Både den gamle arbeiderarven og den nye, multikulturelle arven.»

I januar var det slippfest for plata øverst i K1. Somalisk mødreforening stod for maten, og en god del barn deltok med sine foreldre. Mulig det var flere med opprinnelse i Romsdalen enn Somalia til stede, men arrangementet viste likevel potensial i forhold til hva det er rom for på Tøyen. Flere åpne dører og engasjement på tvers er viktig for å skape samhold og mer trygghet i det flyktige. Tøyen er et sterkt eksempel på den vitale byen, hvor det at mange viljer er forent på ett og samme sted og begynner å dra i samme retning kan føre til at markante endringer finner sted. Her er det sentralt å bygge videre på det positive stedsbildet som tegnes opp av minoritetsnorsk ungdom vokst opp på Tøyen, nemlig «Tøyenbygda» - et sted med lite motepress, stor toleranse for andre måter å leve livet på og en felles forståelse av utenforskap. Her kan mange lære av de unge på Tøyen.

Tøyen – et sted i utvikling

I en sentrumsbydel som Tøyen der det er en overvekt av små leiligheter og mange unge som er på livsfasevandring, må man nok regne med at flyktigheten i relativt stor grad kommer til å fortsette å være en del

av premissene på stedet. Noe av det viktigste er derfor å forsøke å få barnefamilier som investerer i nærmiljøet sitt til å bli boende. Ungdom som fortalte at de følte seg sviktet da de oppdager at de ikke er rustet til å møte det norske samfunnet etter en oppvekst på Tøyen, er en sterk indikator på at noe har gått galt. Nå får de unges nye møteplasser sammen med den nyoppstartede sportsklubben, en sentral rolle, i arbeidet for å motvirke slikt, og sørge for at nye generasjoner av Tøyenboere

opplever at de er godt rustet til å møte verden når de skal videre i livet.

Som Karianne fra Tøyen Sportsklubb sier: «Vi kom jo i gang som et resultat av at vi har stått på folkemøter over lang tid og sagt at dette trenger vi, vi trenger aktivitetstilbud og vi trenger en flerbrukshall.» Tøyenakademiet er Tøyen Sportsklubbs sin egen leder- og frivillighetstrening for unge mellom 15-23 år. Dette er et sterkt og godt tilbud som svarer på noe av det som etterspørres i stedsanalysen. Det ryktes at engasjement er smittsomt, og trolig kan akademiet inspirere flere av Tøyens unge til å enga-sjere seg i nærmiljøets mange positive initiativer, og vise dørene som dette kan åpne for dem.»

Det er vanskelig å åpne en dør, om folk står og drar i den fra hver sin side. Derfor er det viktig med samarbeid, tiltro og tillit til at alle aktørene på Tøyen ønsker å åpne opp for felles løsninger. Slik blir det lettere å åpne døra sammen eller holde den åpen for hverandre. Jo mer av dette, jo sterkere vil ildsjelene blomstre og barna gro, samtidig som både politikere og administrasjon vil vokse med de gode intensjonene og idéene som får lov til å komme over dørstokken. ☺

FINT HÅR: Lille «Malu» blir fornøyd med eget utseende når hun får nye fletter i ny, pedagogisk barnebok med fokus på de minste barnas selvbilde.
Foto: Rachel Miancho, Estella Bigirimana og Jocelyne Rashidi

Bok: Malu får nye fletter

Skjønnhetstyranni i barnehagen

Da Jemimah Yombo og Nicole Rafiki fikk høre om en 4-åring som ble mobbet i barnehagen fordi hun ikke hadde «fint hår», bestemte de seg for å gjøre noe. Det ble til barneboken *Malu får nye fletter*.

ELLEN STOKLAND

SAMORA

-Vi hadde hørt flere liknende historier om skjønnhetstyranni og mobbing og hadde en idé vi ville utvikle: Et verktøy for å trygge barn og unges identitetsutvikling fra deres aller første leveår.

Det forteller søstrene Jemimah Yombo (32) og Nicole Rafiki (26) til Samora. De er opptatt av at barn ut-

vikler selvbilde og tanker om hvem som er penest og hvem som er stygg allerede i barnehagen. Det gjelder alle, og er uavhengig av om de har flerkulturell eller tradisjonell, helnorsk kultur- og familiebakgrunn. Da er det viktig at voksenpersoner ikke forholder seg passive i møte med disse temaene, men hjelper barn til å bearbeide egne tanker og få en positiv personlig utvikling.

– Ved å drøfte ulike problemstillinger kan man styrke barns selvbylde. Da forebygger man psykososiale problemer som barna kan få i ungdomstiden som følge av at de har negative tanker om seg selv, påpeker Jemimah, som til daglig jobber profesjonelt med forebygging i forhold til psykisk helse hos barn og unge.

Kompleks tilhørighet

Jemimah og Nicole er trønderjenter, vokst opp i Namsos med foreldre fra Kongo. Etter hvert flyttet de til Drammen, hvor Nicole begynte på ungdomsskolen – og la om fra trønder til østlandsdialekt, siden ingen forsto hva namsosjenta sa. Jemimah på sin side har beholdt dialekten fra hjembyen, også det en viktig identitetsmarkør mener de begge. Som barn bodde jentene også i flere ulike land og hadde en svært kompleks identitet lenge før de ble intellektuelt interessert i temaet. I dag bor begge i Oslo.

– Alle stiller vi oss spørsmålet «hvor hører jeg hjemme?» og mange sliter med å finne et enkelt svar. Folk krysser grenser oftere. Uavhengig av etnisitet, er det mange som har tilknytning til flere land. Akkurat som oss. Vi savner faglitteratur på feltet, forklarer Nicole. Hun er journalist og har studert samfunns-kommunikasjon og utviklingsstudier, og driver

frivillige kulturprosjekter på si sammen med søsteren. Selv likner Jemimah og Nicole sine foreldre av utseende, men påpeker at de som har foreldre fra ulike land oftere har et mye mer komplisert identitetsbilde. Mange opplever ikke å bli sett for hvem de er, fordi deres flerkulturelle identitet ikke er like synlig.

– Vi er opptatt av at det indre er like viktig som det ytre og at det er viktig å starte tidlig med å bygge en positiv og trygg identitet. Derfor har vi skrevet boka for barn i alderen 5-10 år og deres foreldre. Boka gir et utgangspunkt for å snakke om selvbylde, mobbing og skjønnhetsidealer med helt små barn.

«Idealene og «normalen» oppstår når ungene er ute i samfunnet.»

Småbarns selvbylde

I boka blir vi kjent med Malu, en liten jente med afrikansk familiebakgrunn, som møter ulike reaksjoner på utseendet sitt når hun begynner på skolen. Læreren stiller en rekke velmenende, invaderende spørsmål, mens klassevenninnen Ronja er fordømmende og uoppdragen. Malu på sin side beundrer Ronjas fine hår og drømmer om å være like pen. Malus foreldre er ressurssterke og stolte av både afrikansk bakgrunn og sitt dialektmangfold. De løfter derfor frem egen kultur og familiebakgrunn som støtte når datteren mister selvbillit. Det hele ender lykkelig med at Malu får fine afrikanske fletter som de andre barna liker og misunner.

BOKLANSERING: Jemimah Yombo og Nicole Rafiki lanserte *Malu får nye fletter* under Afrikanske dager i Oslo i november 2015. De mener det er viktig at voksne snakker med helt små barn om selvbylde, mobbing og skjønnhetsidealer. Foto: Foto: Matunda Nishobora

– I tillegg til selve fortellingen om Malu, er boka utstyrt med sensitivitetsspørsmål. Det er åpne spørsmål som skal hjelpe de voksne til å snakke med barna om viktige spørsmål. Tanken er at de skal finne ut hvilke holdninger barna har til seg selv, forklarer forfatterne. Boka søker å bryte ned stereotypier om norsk-afrikanske familier, men Samora finner at bokas etnisk norske personer er ensidig negativt fremstilt. Jemimah og Nicole tar kritikken, men fastslår at noen slike mennesker finnes, og at holdningene deres ikke er OK.

– Det er derfor vi har sensitivitetsspørsmålene. Vi stiller spørsmål og gir ingen fasitsvar. Folk må selv finne ut hva som er hva, tenke og bli bevisst sine holdninger. Så åpner vi for utvikling av nye historier. Hva vil læreren med spørsmålene sine? Hvorfor er Ronja så uoppdragen? Kanskje hun har problemer hjemme? Det kan være tema for en ny bok, sier Jemimah.

Trollete hår

Forfatterne reiser nå rundt og holder foredrag og presenterer boka. De opplever at *Malu får nye fletter* behandler et veldig aktuelt tema og møter et stort, udekket behov. De har hørt mange ulike historier om barns diskriminering og negative selvbilder i sitt eget flerkulturelle nettverk. Den nevnte 4-åringen nektet etter hvert å gå i barnehagen og ville ikke ha afrikanske fletter. Afrikansk hår er et tilbakevendende, vanskelig tema, særlig for unge jenter.

– En 1,5 år gammel jente med afrikansk pappa og etnisk norsk mamma gråt og ville ikke i barnehagen. Hun hadde ikke lært å snakke enda, så storebroren forklarte at jentene pleide å leke prinsesser, men at lillesøsteren alltid måtte være troll. De andre barna syntes håret hennes liknet på et troll, sier Nicole, og forteller også om en 14-åring som brukte skaut for å skjule håret når det ikke var flettet. «Jeg kan jo ikke gå ut med en haug med kull på hodet,» var hennes forklaring.

– Vi har tatt utgangspunkt i såkalte third culture kids, barn med flerkulturell identitet. Men temaet skjønnhetsidealer og et utfordret selvilde er definitivt universelt og gjelder for alle barn, forklarer forfatterne. Ved å velge en afrikansk-norsk hovedperson ønsker de å stille spørsmålsteget ved hva samfunnet aksepterer som «normalen», hvilke skjønnhetsidealer som gjør seg gjeldende og hva som utdefineres som «annerledes».

– Hjemme hos dine egne oppdager du ikke at du er annerledes. Idealene og «normalen» oppstår når ungene er ute i samfunnet. Men vi kan ikke la andre definere hva som er pent eller stygt, kult eller teit. Lærere og foreldre må veilede barna i prosessene for å gjøre dem oppmerksomme på at vi alle er ulike og at det er det som er bra ved å være menneske. Negativt selvilde kan gi senere gi seg utslag i negativ atferd og – i verste fall – ekstremisme.

«Mangfoldet er den nye normalen.»

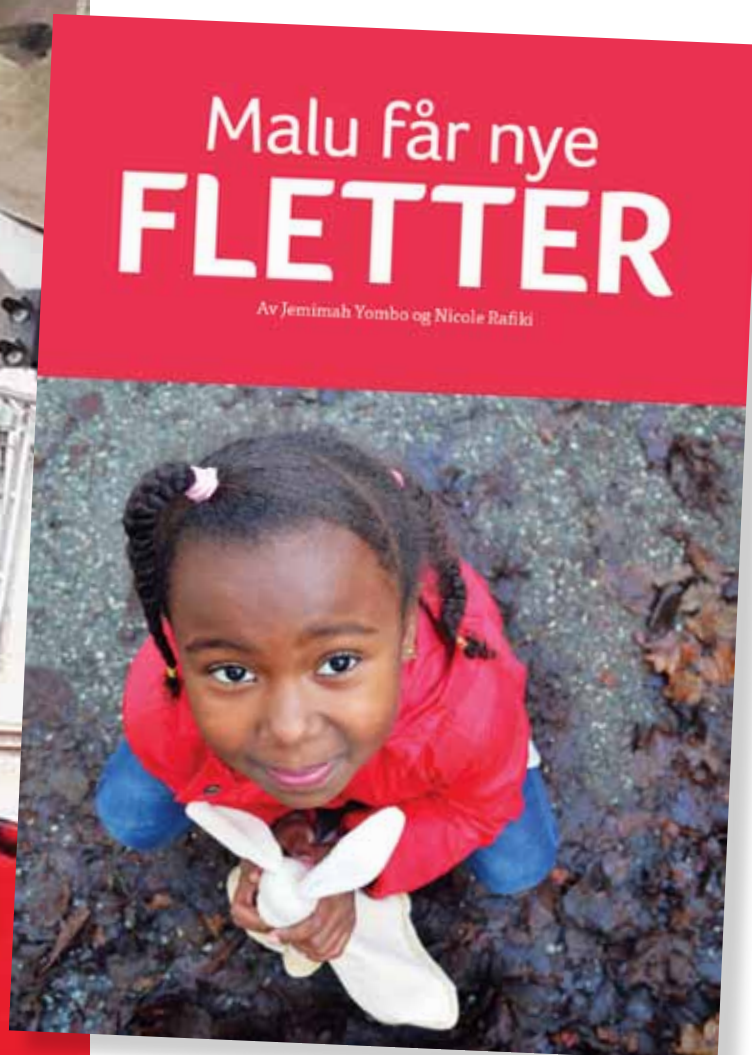
FORFATTERSØSTRE: Jemimah Yombo og Nicole Rafiki er opptatt av at også de aller yngste utsettes for uheldige skjønnhetsidealer, og tilbyr metoder til å ta opp temaer som angår barns selvfølelse i «Malu får nye fletter»
Foto: Nicole Rafiki

Jemimah og Nicole mener at i Norge i dag burde alle barn kunne representere normalen, uavhengig av etnisk opphav, hudfarge og kjønn.

– Det handler ikke lenger om å være svart eller hvit. Mangfoldet er den nye normalen. En historie om en brun jente med afrikansk hår er like universell som en historie om en blond guttunge med blå øyne. *Malu får nye fletter* har noe å fortelle alle norsk barn, og er ikke kun relevant for de flerkulturelle minoritetene. Uten Malu er det en bit av Norge som mangler, slår forfatterne fast.

Ukjent identitet

Jemimah Yombo og Nicole Rafiki er forfatterdebutanter, men har flere kulturprosjekter for flerkulturelle ungdommer på samvittigheten. I 2014 startet de kulturfestivalen Afrikanske dager i Drammen. Målet var å gi barn og unge med afrikansk bak-

Jemimah Yombo og Nicole Rafiki
«Malu får nye fletter»
2016

grunn en plattform for å vise sine kulturuttrykk for et større publikum. Festivalen var tredelt og besto av en fotoutstilling, en panelsamtale med afrikansk-norske forbilder og en kulturkveld hvor ungdommene selv opptrådte. Jemimah og Nicole var særlig fornøyd med fotoutstillingen som fikk tittelen *Identity unknown*.

– Vi spurte ungdommene hva identitet var for dem, og de tok bilder. Det tok en overraskende vending. Ungdommene var ikke opptatt av afrikansk eller etnisk identitet i det hele tatt. Det de portretterte var ungdoms-identitet. Prosessen var organisk, ungdommene fikk fortelle selv og dermed ble prosjektet veldig ærlig. Ofte er det andre som snakker på vegne av ungdommene, men da blir det en maskert sannhet. *Identity unknown* ble ungdommenes egen definisjon av hvem de er og hva som er viktig i deres liv – kanskje stikk i

«Uten Malu er det
en bit av Norge
som mangler»

strid med hva mange voksne hadde forventet fra third culture kids.

Søstrene syntes dette var så spennende at de valgte å arbeide videre med fotoprojektet og involverte de fotograferende ungdommene i bokprosjektet *Malu får nye fletter*. Alle bildene i boka er tatt av ungdommene, og boka ble lansert under Afrikanske dager på utestedet Uhørt i Oslo i slutten av november 2015.

Utover i 2016 skal prosjektene videreføres, og Jemimah Yombo og Nicole Rafiki reiser på bokturné land og strand rundt for å fortelle, engasjere og involvere. I skrivende stund jobbes det med en ny utgave av boken som blir å finne i bokhandler og biblioteker landet rundt i løpet av våren.

– «Yoko Onur - Et balleliv» startet som hovedprosjekt mens jeg studerte ved forfatterutdanningen ved Norsk Barnebokinstitut, sier Ayse Koca.

Sammensurium av erfaringer

Oppskriften på å spleise en ugift, muslimsk mor med drømmemannen går ikke helt som planlagt i *Yoko Onur* — et *balleliv*, skrevet av norsk-tyrkiske Ayse Koca. Forviklingene vil ingen ende ta, når kontakt-annonsen fører til tilbakemeldinger.

TOVE AYSHA ANDERSSON

SAMORA

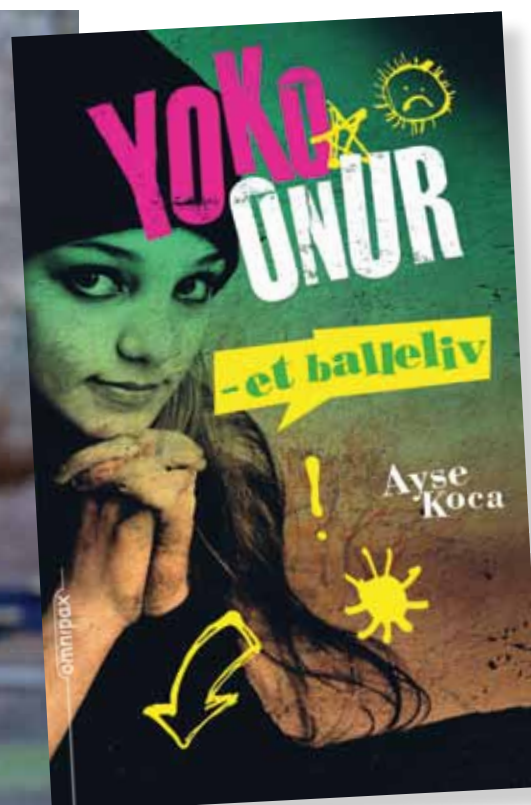
Ayse Koca vokste som sin hovedperson opp med tyrkiske foreldre i blokk i Drammen, og har skrevet en fantasifylt og leken bok. Som tidligere journalist i Drammens Tidende beskrev hun seg selv på bloggen sin i 2011 som «En halvannen meter liten minoritetsfrøken med mørkt hår og nesten like mørk hud som ikke alltid taler først og høyest i forsamlinger.» Debuten kommer etter studier på Norsk Barnebok-instituttets forfatterskole, og boka ble nominert til Kulturdepartementets debutantpris for barne- og ungdomslitteratur.

Hva er bakgrunnen for boka?

– «Yoko Onur - Et balleliv» startet som hovedprosjekt mens jeg studerte ved forfatterutdanningen ved Norsk Barnebokinstitut. Det har vært en lærerik prosess. Jeg hadde ingen store ambisjoner om å utgi bok, men er glad jeg turte å gi fra meg manus. Den gode responsen fra både unge og voksne lesere har vært så overveldende at jeg fortsatt må klype meg selv i armen!

Et klikk fra lykken

Hovedpersonen Yoko og venninnen Kara har bestemt seg for å ta grep, rettere sagt et ballegrep, på Yokos håpløse liv. Hun bor med moren sin, kjenner ikke faren sin og synes i det hele tatt at moren er ganske

Ayşe Koca
«Yoko Onur — et balleliv»
Omnipax.

pinlig. Yoko ønsker seg et A4-liv med tydelige rammer. Persongalleriet har flettet inn en muslimsk bakgrunn uten at det blir vesentlig. Jentene i boka er i en alder da «livet suger», og de forsøker å ta utfordringene i egne hender. Hele tiden med en humoristisk undertone. Prosjektet til hovedpersonen handler om å fikse fram en drømmemann til moren, og å få moren til å digge vanlige klær – og ikke minst – skaffe en kosete valp. Løsningen kan være å skaffe en muslimsk mann, en såkalt A-muslim, – en førsteklasses mann – til moren hennes. Datingsider på internett blir løsningen.

På forfatterbloggen skriver Ayşe Koca at hun ofte tenker at alt ville vært annerledes om Kara hadde flyttet inn i hennes blokk da hun var 12 ½. Da hadde hun hatt tusenvis av kule historier å fortelle. «Og hva hadde vi ikke gjort om vi hadde hatt internett og mobil og sånn?! Det hender jeg sitter og flirer for meg selv når jeg tenker på det. Det er gøy å fantasere. Men en ting er sikkert: Kara hadde sørge for at den søteste gutten på hele skolen ble min kjæreste og sa «I løv ju» til bare meg, om han ville det eller ei. For ellers hadde Kara banka dritten ut av han. Jeg lover!»

Er det mye selvbiografisk i boka?

– Mye i boka er fra eget liv; ikke selvbiografisk, men et sammensurium av erfart, levd, sett, hørt, tenkt, drømt og lest-om liv, som er vevd inn sammen med nye

karakterer. Jeg har tyrkiske foreldre og er selv vokst opp i blokk med mennesker fra ulike lag, ulike bakgrunn, språk og kulturell atferd, noen mindre dysfunksjonelle enn andre. Og så elsker jeg å studere og analysere folk, og er misunnelig på folk som tør å skille seg ut.

Muslimsk miljø

Hun leker seg med store bokstaver og ulike skrifttyper i teksten, noe som står bra til hovedpersonen Onur.

Om noen gjenkjenner hovedpersonens navn, er det fordi det kommer fra en kobling mellom John Lennons eksentriske kone Yoko Ono – og det tyrkiske ordet for «stolthet», Onur.

Språket i boka er en litt rå slang, hovedsakelig dialoger mellom hovedpersonen og venninnene.

– Det er ekstra gøy når jeg får tilbakemeldinger fra barn og unge med minoritetsbakgrunn som kjenner igjen i språkformen og alt jeg tuller med i boka. For de gjør nemlig det samme de også, forteller Ayşe Koca.

Man sitter igjen med et inntrykk av at det er mye av forfatteren i hovedpersonen Yoko Onur Koca. I tillegg er det befriende med en bok fra et muslimsk miljø som ikke problematiserer religion. ☺

Kunstnerisk leder for nyMusikk, Anne Hilde Neset, og forfatter Matthew Collin på Off The Page på Kunstnernes Hus. Endagsfestivalen Off The Page er tilegnet den musikalske diskursen og er arrangert av nyMusikk og musikkmagasinet The Wire. Foto: Henrik Beck / nyMusikk

Fascinerende, om ikke alltid komfortable tider

På Off The Page på Kunstnernes Hus forteller Matthew Collin om portalene som åpnet opp døra for ham. Radikal rap, punk og techno utvidet bevisstheten for millioner av kids. For mange er den erfarne journalisten og forfatteren nærmest å regne som en portal i seg selv.

ENDRE DALEN

SAMORA

Da Matthew Collin hørte The Clash's «White Riot» som 12-åring, førte det til at han forstod at musikk kunne bety noe – ikke bare følelsmessig – men også politisk. – The Clash var et band som ledet sine lyttere til i idéer om sosial rettferdighet, statlig misbruk av makt, rasisme og politibrutalitet, sier Matthew Collin, der han sitter på Kunstnernes Hus i Oslo.

Feil sted til rett tid

Collin ble senere involvert i musikk gjennom journalistikk, noe som skulle føre ham til steder som Berlin etter murens fall, Tbilisi i Georgia i etterkant av roserevolusjonen i 2003, Istanbul under Taksim Square-protestene for noen få år siden og Beograd under borgerkrigen i Jugoslavia. Han bor fortsatt delvis i Beograd og Tbilisi og har vært utenrikskorrespondent for BBC og Al Jazeera, vært redaktør for

i-D Magazine, skrevet for Mixmag, og redigerer i dag Balkan Investigative Reporting Network. Dessuten har Collin skrevet det noen mener er den første definitive historien om fremveksten av acid house og techno i Storbritannia på 1980- og 90-tallet: *Altered State*. Senere har han skrevet de mer politisk orienterte *This Is Serbia Calling* og *The Time Of The Rebels*. I 2015 kom *Pop Grenade. From Public Enemy To Pussy Riot: Dispatches From Musical Frontlines*, som tar for seg tematikken musikk som våpen.

Innledningen til *Pop Grenade* handler om hvordan den tunisiske rapperen El Général var med på å inspirere den arabiske våren i 2011. De ulike kapitlene tar for seg blant annet fremveksten av Love Parade i Berlin og anarkistiske techno-soundsystemer med utspring i Storbritannia som holdt ulovlige raves i gatene.

Endagsfestival på Kunsternes Hus

Under endagsfestivalen Off The Page på Kunsternes Hus snakket leder for arrangøren nyMusikk, Anne Hilde Neset, med Collin om hans mange observasjoner opp gjennom de årene som *Pop Grenade* tar utgangspunkt i. En av Collins første artikler, som ble en forsidesak i et magasin, var et intervju med Public Enemy. Bandet var en viktig dør inn i svart kultur og politikk, ikke bare for Collin, men for ungdom over hele verden, og kanskje spesielt i Europa.

– Du kan kalle Public Enemy et portal-band. Et sånt band som åpner deg opp, og som har massevis av referanser vevd inn, ikke bare i tekstene, men også i selve soundet. Tekstene til Chuck D var som en fullstappet granat med referanser til ting jeg aldri hadde hørt om. Jeg visste om Malcolm X, men Public Enemy fikk meg til å gå og kjøpe selvbiografien hans, sånn at jeg kunne få et innblikk i hva de snakket om. (...) Lyrikken var som et sett med hyperlenker som du måtte følge opp selv. Public Enemy var utvilsomt et av de bandene som krevde mer engasjement fra lytterne. Det som gjorde dem så viktige var at de var like sonisk eventyrlystne som de var lyrisk radikale, sier Collin.

En portal i seg selv

Anne Hilde Neset antyder nesten i et av spørsmålene at Matthew Collin er en slik portal i seg selv. Hvis Matthew Collin er et nytt navn for deg, er sjansene store for at du aldri har hørt teknokollektivene Underground Resistance og Spiral Tribe, tyrkisk psykedelia fra 1970-tallet, frigjøringsikon og musiker Thomas Mapfumo fra Zimbabwe, eller fordypet deg i feministisk og afroamerikansk litteratur av Simone de Beauvoir og Amiri Baraka. Alt dette er Collin innom i *Pop Grenade*. Når du leser Collin får du samtidig følelsen av at han ikke bare er opptatt av artister og kunstnere, men også den vanlige mannen i gata, gjerne i avsideligende steder som Ukraina eller Azerbaijan. Collin er mye mer en reporter enn en betrakter eller passiv kritiker. Han bruker heller ikke mye tid på å namedroppe artister, hvis det ikke har noe for seg.

En fascinerende skildring i *Pop Grenade* er den om da Desert Storm Soundsystem reiste rundt på Balkan under borgerkrigen i Jugoslavia. De holdt raves, mellom slagene, i områder som kun noen måneder senere ble utsatt for noen av krigens verste massakrer. Da krigen var over holdt de det første store multietniske ravepartyet siden krigens utbrudd.

Reportasjene hans er ofte bokstavelig talt fra frontlinjen i diverse konflikter. Noe av det mest bisarre var da han i 2007 dekket Boney M da de spilte konsert til ære for presidenten i Georgia, Mikheil Saakashvili. Bandet trodde det skulle være en fredskonsert, men i realiteten var det midt i en konfliktsone. «A disco approach to conflict resolution», svarte Saakashvili til Collin da han spurte om formålet med arrangementet. Ti måneder etterpå ble fotografen som fulgte Collin

.....
«Tekstene til Chuck
D var som en full-
stappet granat med
referanser til ting jeg
aldri hadde hørt om.»
.....

Oppe: Den sonisk og politisk radikale rapgruppa Public Enemy.
Foto: Stuart Sevastos

Nede: Protestene på Taksim Square i Istanbul i juni 2013.
Foto: Matthew Collin.

på «fredskonserten» drept i en massakre i samme landsby i Sør-Ossetia hvor konserten fant sted. «I cried when I heard what had happened, but what difference could my tears make in a place like this, where people had been weeping for generations», skriver Collin i «Pop Grenade».

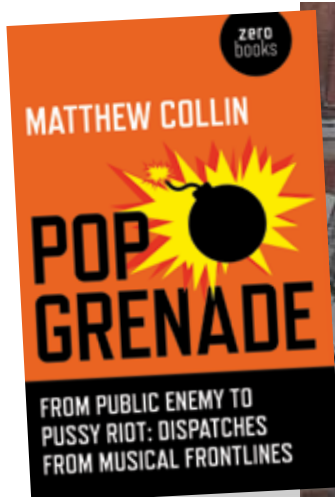
Tilbake til utgangspunktet

Collin har vært opptatt av mange musikkuttrykk i sitt personlige og profesjonelle liv. I 2012 var det tilbake til utgangspunktet: Punk. Oppstyret rundt Pussy Riots opptreden i en katedral i Moskva er det siste han snakker om under samtalen på Kunsternes Hus.

– Det interessante med Pussy Riot er at de ikke er et band i det hele tatt. De er et feministisk kunstkollektiv – som tilfeldigvis bruker musikk som et verktøy for å formidle et budskap. Selv om de egentlig ikke er et band er de på en måte det mest hardcore punkbandet som noen gang har eksistert. I Vesten kan vi si omtrent hva vi vil om regjeringen, politikere og forretningsfolk (...) Pussy Riot tilbrakte et par år i en fengselskoloni, i fjerntliggende deler av Russland, og rettsaken deres var kanskje deres største «gig», sier Collin til Neset.

«We rose up, not to kill or be killed, but so that they would listen to us».
Subcomandante Marcos, februar 1994

Boka «Our Word Is Our Weapon» samler de beste tekstene av talspersonen for zapatistabevægelsen i

Matthew Collin
«Pop Grenade. From Public
Enemy To Pussy Riot: Dispatches
From Musical Frontlines»
Zero Books

Pussy Riot på Den Røde Plass i Moskva.

Foto: Denis Bochkarev

Mexico, Subcomandante Marcos. Med Collins interesse for kunsten, litteraturen og musikken som middel for motstand mot autoriteter i bakhodet, er det lett å se forbindelsen mellom Pussy Riot, Public Enemy og Subcomandante Marcos. Den samme kampen, vel å merke på vesentlig ulike nivåer, i ulike deler av verden. La oss håpe at Collin fortsetter å belyse denne tematikken i fremtiden.

Mer på hjertet

I etterkant av samtalen på Off The Page blir jeg bedre kjent med Collin, som jeg oppfatter som en imøtekommende og vennlig person. Selv om han har innsikt i kultur og politikk i land hvor de færreste verken kan stavemåte eller navn på hovedstad, virker han aldri belærende. Han avslører også blant annet, at han jobber med en serie reiseskildringer, som han håper på å få publisert snart.

Når jeg sier at jeg skal skrive en sak om arrangementet, blir han tydelig engasjert, og vi blir enige om å holde kontakten. Etter arrangementet slår det meg at jeg på langt nær har fått svar på alle spørsmålene «musikk som våpen» åpner opp for. Collin har tydeligvis også noe mer på hjertet, fordi noen dager senere får jeg en mail fra ham. Jeg svarer ham med følgende spørsmål.

Hvorfor er det vanskeligere for artister og deres karriere å blande musikk med politikk, enn med kjærlighet, ensomhet, sex eller dop?

– Det er vanskelig å lage politisk musikk uten å høres didaktisk ut eller virke banal. Det hjelper hvis lyden er like progressiv som budskapet, noe som var tilfelle ved The Bomb Squads eventyrlystne produksjoner for Public Enemy, svarer Collin.

Tror du det er flere populære radikale artister i dag enn for tjue år siden?

– Hvis du mener politisk radikale, så tror jeg det alltid er i endring, som popkulturen i seg selv. Samtidig har de siste årene vært noe av en renessanse i sosialt bevisst hiphop og r&b etter uroen i USA forårsaket av drapene på svarte ungdommer i byer som Ferguson og Baltimore. Rappere og sangere som Kendrick Lamar og D'Angelo ble inspirert til å lage noen av deres viktigste og mest kreative utspill fordi de følte at de måtte si deres mening om rasisme, urettferdighet og politisk brutalitet, sier Collin.

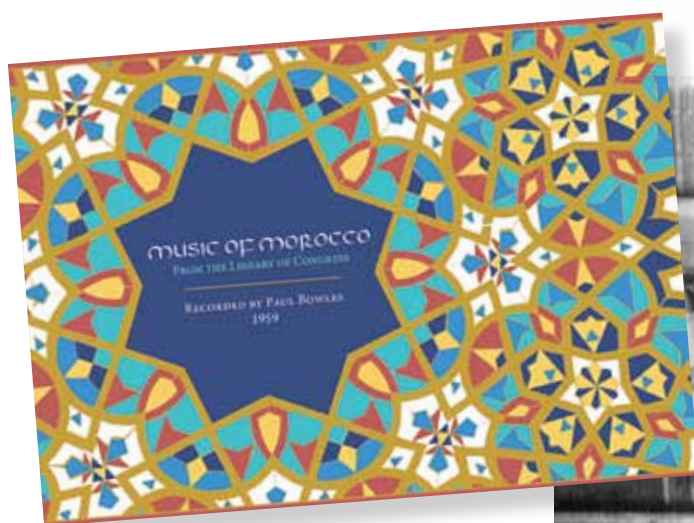
Fela Kuti sa en gang at musikk er et våpen, men burde ikke musikk bare være en kunstform?

– Må det ene nødvendigvis ekskludere det andre? Musikk kan gjøre mange ting, det er det som gjør det så magisk. Jeg har ingen problemer med musikk som virkelighetsflukt, men jeg er også inspirert av dem som kan bruke det til å belyse sannheter om planeten vi lever på, sier Collin.

Du har sett musikk bli brukt som våpen i mange bevegelser gjennom årene, noen ganger på kloss hold, med dine egne øyne. Hva kobler hendelsene i *Pop Grenade* til hverandre, med unntak av musikken og politikken?

– De fleste av hendelsene fant tid og sted i samfunn som var anspente og i endring, noe som alltid er interessante øyeblikk for kunst og kultur generelt. New York mot slutten av Reagan-æraen, Berlin etter murens fall, Moskva på det tidspunktet da Putin igjen ble president – disse var alle fascinerende tider å leve i, om ikke alltid komfortable, avslutter Collin. ☺

«Jeg har ingen problemer med musikk som virkelighetsflukt, men jeg er også inspirert av dem som kan bruke det til å belyse sannheter om planeten vi lever på.»

«Music of Morocco: Recorded by Paul Bowles, 1959»
Dust To Digital 2016

Paul Bowles.

Fra historiens glemmebok

Hva fikk Paul Bowles til å saumfare Marokko for lyder som var på vei til å forsvinne inn i tidens vakuum? Nytt bokssett med musikk spilt inn av Bowles i Marokko i 1959 er nå tilgjengelig på CD og digital nedlasting.

Paule Bowles er for de fleste kjent som forfatter av romanen *The Sheltering Sky* samt oversetter av marokkansk litteratur av Mohamed Choukri (best kjent i Vesten for selvbiografien *For Bread Alone*) og Mohammed Mrabet, med flere. Det var Gertrude Stein, forfatter og sentral katalysator for kunst og litteratur i Paris, som i 1931 først foreslo for Bowles at han skulle besøke Marokko. En lang rekke forfattere, som Tennessee Williams, Truman Capote, Gregory Corso, Allen Ginsberg og William S. Burroughs, ble også introdusert for landet av Bowles da de besøkte ham i Tangier.

Mestermusikerne

Brian Gyson og Bowles oppdaget først «The Master Musicians of Jajouka» i 1951, noe som skulle føre til flere album hvorav ett med Rolling Stones' grunnlegger, Brian Jones. Etter å ha brukt tid sammen med det myteomspunne ensemblet i landsbyen Jajouka i 1969, kalte Timothy Leary dem for «The four thousand year old rock'n'roll band». Musikk skal også ha vært hovedgrunnen til at Bowles bosatte seg i Marokko i 1947, ifølge The New York Times Book Review i en lengre artikkel.

Denne artikkelen tar for seg Bowles livslange fascinasjon for marokkansk musikk, med spesielt fokus på året 1959. Da kjøpte Bowles seg en Volkswaagen Beetle og en svær, uhåndterlig kassettopptaker, og dro på en omfattende ekspedisjon rundt i Marokko for å

lagre tradisjonell musikk for fremtiden. Resultatet ble først gitt ut i 1972 som *Music of Morocco* av Library of Congress, men kun i et svært begrenset opplag. Ei heller viste opptakene på albumet den virkelige bredden og dybden Bowles hadde sett for seg.

CD-boks med omfattende vedlegg

Etnomusikolog Philip D. Schuyler har siden noen år før Bowles' død i 1999, jobbet med et bokssett på fire CD-er, og et 120-siders hefte som nylig ble gitt ut av Dust-To-Digital med velsignelse fra Library of

Congress. *Music of Morocco: Recorded by Paul Bowles, 1959* inkluderer, foruten Bowles originale «liner notes» og notater, et forord av støyrocker Lee Ranaldo fra Sonic Youth og Schuylers omfattende oversikt over arbeidet med innspillingene.

Bowles' misforståtte idé om primitiv musikk, og manges avskrivning av ham som en orientalistisk parasitt, blir utfordret av Schuyler på vittig vis, ifølge The New York Times Book Review. Musikken er laget av hele spennet av de opprinnelige folkegruppene i Marokko. Berberisk, arabisk, andalusisk og jødisk musikk er alle en del av en kultur som har mer mangfold enn det man finner i nabolandene Algerie og Tunisia. Marokko har historisk vært et veikryss der afrikanske, arabiske og europeiske tradisjoner har møttes. **6**

«Marokko har historisk vært et veikryss der afrikanske, arabiske og europeiske tradisjoner har møttes.»

Jakten på ekstremisten i mitt eget hode

Er jeg en ekstremist? Jeg leste Kristian Bjørkelos *Ekstremisme* for å finne det ut.

EVEN TØMTE

SAMORA

Ekstremisme er i vinden. Det er ekstremister på nettet, ekstremister på gatene og i moskéene, ekstremister i hagen og bak komfyren.

Ungdommer slåss i Syria, Odins soldater gjør byen (u)trygg og Donald Trump stiller til valg. Vi ser ekstremister overalt. Samtidig er vi ofte langt fra enige om hvem eller hva en ekstremist er.

Med boka *Ekstremisme*, utgitt på Humanist Forlag, har Kristian Bjørkelo satt seg fore å pirke i begrepet. Bjørkelo er folklorist og skribent, og har tidligere skrevet om blant annet sosiale medier og høyreekstrem nettkultur.

Ekstremisme har form av en lettfattelig innføringsbok, skrevet i et tilgjengelig og uakademisk språk og uten fotnoter, men med en litteratur- og referanseliste. Boka tar for seg ulike former for ekstremisme, gjennom blant annet en diskusjon av hva som kjenner tegner høyre-, venstre- og religiøs ekstremisme, og et kapittel viet ekstremisme på nettet. Forfatteren trekker på erfaringer fra sin egen ungdom, som selverklært anarko-kommunist, fra møter han har hatt med ekstremister, fra historiske erfaringer og hendelser i vår egen samtid.

Dagens moderate, gårsdagens ekstremister

Bjørkelo diskuterer hvordan dagens moderate ofte var gårsdagens ekstremister. Stemmerett for kvinner, for eksempel, ble i sin tid oppfattet som ekstremt (ta en tur på kino og se *Suffragette*). Nelson Mandela, i dag gjenstand for tverrpolitisk beundring som en representant for fred og forsoning, var i sin tid tilhenger av væpnet kamp; en slags terrorist. Det moderne demokratiet oppstod blant annet gjennom blodbadet kjent som den franske revolusjonen. Bjørkelo viser hvordan det pågår en kamp om makten til å definere hvem og hva som er ekstremt. Han spør derfor også om det noen ganger kan det være riktig å være ekstremist.

Den mest spennende delen av boka er etter min mening den som handler om Bjørkelos besøk i et fascistisk kollektiv i Italia. Her ble jeg nysgjerrig, og skulle gjerne hørt enda flere detaljer. Interessant var det også å lese om hvordan det gikk da forfatteren forsøkte å legge fram alle sine innvendinger mot demokratiet

.....
«Et kjennetegn på en ekstremist er svarthvittsynet – enten er du med oss, eller mot oss.»
.....

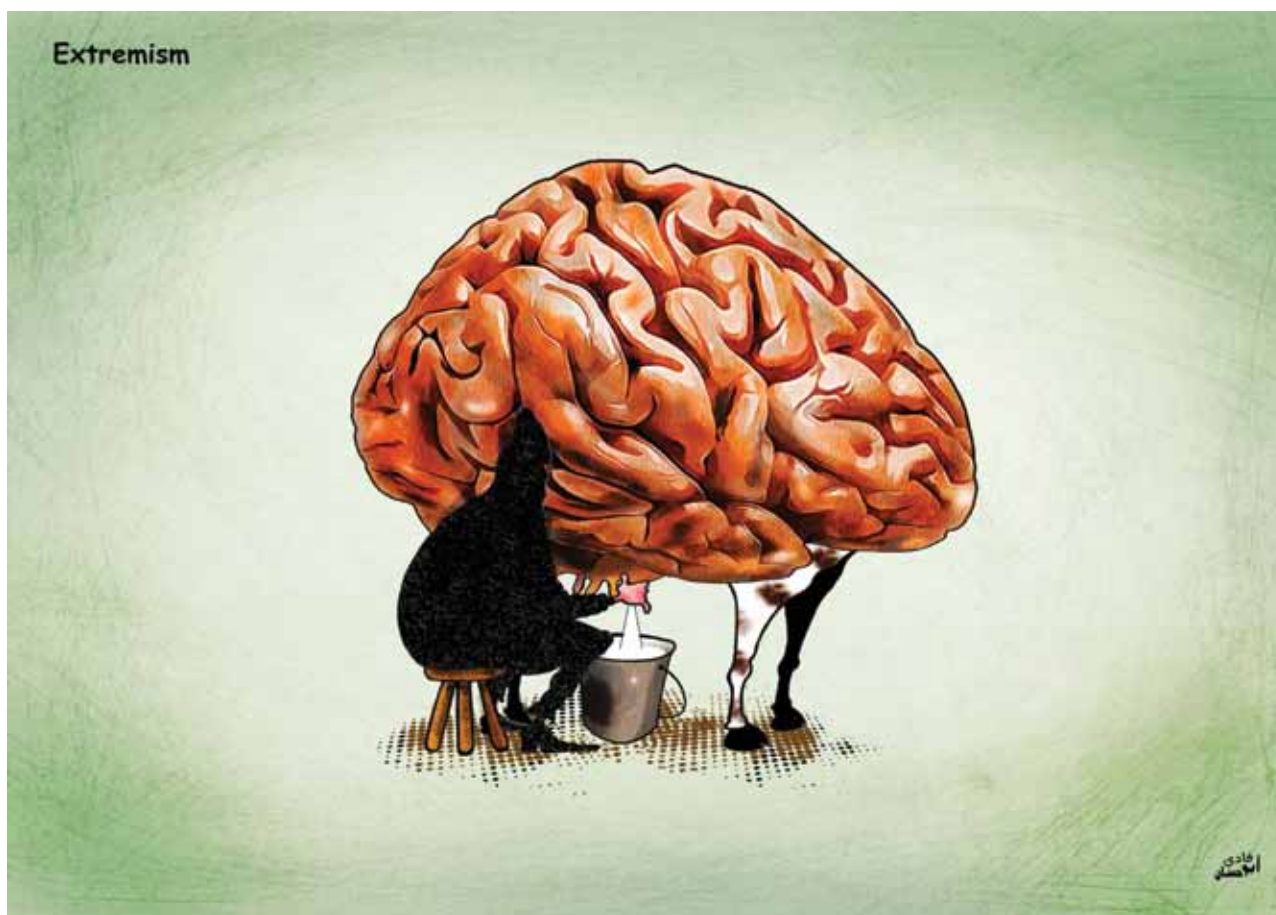
Bokanmeldelse:
Kristian Bjørkelo
«Ekstremist»
Humanist Forlag

foran en forsamling ungdommer (jeg skal ikke røpe hvordan det gikk).

Lenin er så 1988

Jeg var nysgjerrig på denne boka av flere grunner. Jeg kjenner Kristian og synes han er en smart fyr. Han kan mye om disse tingene, og han evner å tenke sammenhengende tanker og formulere dem skriftlig. Samtidig er han det mange sikkert vil kalle «fargerik», en iøynefallende fremtoning, ikke minst på internett, der jeg omgår han mest. Jeg oppfatter ham som glad i alt som er snålt og annerledes og litt på kanten, uten frykt for å skille seg ut, aldri i fare for å forsvinne i den grå massen. Dette kan være relevant når man skriver om ekstremisme. Kanskje man da vil gripe an temaet annerledes enn om man var grå amanuensis

som likner til forveksling på potteplantene på HF-fakultetet? Jeg er dessuten nysgjerrig på om jeg er en ekstremist selv.

Illustrasjon: Fadi Abou Hassan / FadiToOn

I min egen ungdom var jeg, i likhet med Bjørkelo, en slags kommunist. Jeg var medlem av en politisk organisasjon som mente at Lenin hadde gitt oss oppskriften på hvordan man skulle forandre samfunnet. Dette vil nok av mange oppfattes som ekstremt, og jeg synes selv at en del av mine gamle standpunkter var ureflekterte. Jeg tar avstand fra dem.

Kapitalismen er ikke bærekraftig

Men ikke fra alle! Jeg mener, til og med sterkere enn før, at kapitalismen ikke er bærekraftig. Vi er flere mennesker på jorda som forbruker mer enn noen gang før. Det bestående samfunnet står ikke stille; det er en enorm maskin for økonomisk vekst og rasering av naturressurser, som forandrer verden raskere enn noen gang før. Det er gode grunner til å frykte at vi er i ferd med å undergrave samfunnets eget eksistensgrunnlag. Man trenger ikke gå til studiesirkler på ytterste venstre for å finne fram til det; BI-forskere, Verdensbanken og FN-organisasjoner formulerer dette tydeligere enn de fleste andre i dag.

I mine øyne er et økonomisk system som støtter opp om en slik utvikling ekstremt. Det bør avskaffes mens det fortsatt er tid, selv om jeg ikke lenger tror jeg har noen oppskrift på hvordan. Samtidig gjør jeg ikke så mye for å omvelte samfunnet i praksis; mitt engasjement stopper alt for ofte med noen gretne facebookstatuser.

Gjør en slik holdning meg til ekstremist i Bjørkelos øyne? Det er jeg nysgjerrig på å finne ut.

Den vanskelige definisjonen

Jeg strever imidlertid med å få et tydelig svar. Bjørkelo gir på ett tidspunkt en relativistisk definisjon av ekstremisme; ekstremisme er det som skiller seg tilstrekkelig fra den politiske hovedstrømmen. Mandelas ANC eller kampen for kvinners stemmerett er eksempler på hvordan bevegelser som tidligere ble oppfattet som ekstreme, nå er normalisert. «Kven som er ekstremist er avhengig av situasjonen og kven som har makt til å definere» (s. 39)

I et senere kapittel diskuterer Bjørkelo hvordan ekstreme voldshandlinger aksepteres, når samfunnet omkring legger til rette for det, som under folkemordet i Rwanda, jødeforfølgelsene i Nazi-Tyskland, eller torturen i Abu Ghraib-fengselet i Irak. «Den eine faktoren vi ser her, er jo at samfunnet rundt la til rette for dette. Samfunnet rundt fjerna reglene, og sa at disse menneska er det greit at du tar», skriver han (s. 131). I Abu Ghraib, Nazi-Tyskland og Rwanda var voldshandlinger utført enten på oppdrag for staten, med statens oppmuntring eller stilltiende aksept. Men var ikke definisjonen på en ekstremist nettopp noen som skiller seg fra hovedstrømmen, noen i ytterkantene? Hvordan kan da samfunnet legge til rette for og oppmuntre til ekstremismens handlinger?

Et sted kan vi lese at man kan være ekstremist både i tanker og handlinger.

Hva er forskjellen på å være radikal og ekstremist?

«Ekstremisme er et omgrep vi bruker både om gjerningar og om tankar. Ein kan gjere ekstreme gjerningar, og ein kan meine ekstreme ting (...) Gjerningar er ikkje åleine om å gjere noko ekstremt. Tankar er òg ekstreme(...)» (s. 24-26) Et annet sted står det at en forskjell på å være radikal eller ekstremist er at ekstremisten er villig til å bruke vold for å nå sine mål. «Eit enkelt vis å skilje mellom radikal og ekstrem, er kanskje å seie at ein som er radikal ønskjer å endre samfunnet, medan ein som er ekstrem ønskjer å ta i bruk vald for å gjere det.» (s. 95) Men kunne man ikke være ekstremist bare i kraft av sine idéer? Gjelder det idéer om å være villig til å drepe folk, da?

Grense for voldsbruk?

Men de færreste av oss er jo pasifister. Flertallet av vanlige mennesker har nok en grense der de mener voldsbruk er greit: I selvforsvar. Hvis noen truer familien. Hvis landet blir invadert. Hvis fascistene eller islamistene tar over samfunnet. Hvis man blir vitne til en selvmordsbomber eller en ny Breivik, og får muligheten til å stoppe vedkommende. De fleste som kalles terrorister i avisene vil nok selv også påstå at de på en eller annen måte driver med selvforsvar.

Bjørkelo er folklorist og skribent, og har tidligere skrevet om blant annet sosiale medier og høyreekstrem nettkultur.

«Ekstremisme-begrepet bygger opp under en virkelighetsforståelse der det samfunnet vi har nødvendigvis er moderat og balansert, og alt som er tilstrekkelig annerledes er ekstremt.»

Samtidig har vårt samfunn, og land vi er politisk alliert med, invadert flere land på tvilsomt rettslig grunnlag siden årtusenskiftet (selv om de har politiske muskler nok til å få et godkjentstempel fra det internasjonale samfunnet i etterkant). Mistenkte ekstremister, mange identifisert gjennom big data-algoritmer snarere enn noen reell juridisk prosess, blir drept via fjernkontroll. En moderne stat er rik og spesialisert nok til at vi kan sette ut den slags oppgaver til profesjonelle, mens ekstremister må gjøre jobben selv. Viljen til å bruke vold kan likevel ikke sies å være forbeholdt ekstremistiske utgrupper. Et kjent kjennetegn på en stat er monopolet på å utøve vold, men denne voldsbruken er likefullt omstridt, og oppfattes av mange som illegitim.

Det oppstår altså problemer med å bruke både politisk utenforskap og viljen til å bruke vold som en lakmestest for å skille ekstremister fra andre. I boka blir både eksempler på statlig organisert terror og individuelle voldshandlinger beskrevet som ekstremisme. Det er omstendighetene det kommer

an på. Da må man se mer konkret — og politisk — nettopp på omstendighetene.

Hvordan definere ekstremisme

Problemet med å definere ekstremismen som noe som finnes i ytterkantene, er at man risikerer å støtte opp under et verdensbilde der sentrum er det moderate og ansvarlige, mens det som utfordrer sentrum blir ekstremt. Men sentrum er ikke alltid moderat. Et kjennetegn på en ekstremist er svart/hvitt-synet — enten er du med oss, eller mot oss. Men sist vi så dette uttrykket bli brukt i praktisk politikk var det ikke av en ekstremist, men av en demokratisk valgt president, George W. Bush.

Sentrum var en gang de som stengte kvinner ute av politikken. Sentrum var en gang apartheid. Sentrum er å ødelegge økosystemet i jakten på økonomisk vekst. I noen land i Europa er sentrum nå å skyte sjokkgranater mot flyktninger som forsøker å krysse grensen.

Hvilken virkelighetsforståelse

Ekstremisme-begrepet bygger opp under en virkelighetsforståelse der det samfunnet vi har, nødvendigvis er moderat og balansert, mens alt som er tilstrekkelig annerledes er ekstremt. Det fokuserer på form framfor innhold, der venstre og høyre blir omtrent det samme, for de er jo ekstreme begge to. Men hvis verken voldsbruk eller utenforskap er noe ekstremister er alene om, og hvis tanker i seg selv kan være ekstreme, blir det en utilstrekkelig analyse. Det er ikke likegyldig hva man kjemper for.

Mange mennesker jeg har sympati, for og mener sto for noe viktig, har i sin samtid blitt kalt ekstremister eller liknende, endog sett det som nødvendig å bruke vold: USAs Founding Fathers. Toussaint l'Ouverture,

Illustrasjon: Fadi Abou Hassan / FadiToOn

som nedkjempet slaveriet på Haiti. Patrice Lumumba, som ledet Kongo til uavhengighet og deretter ble myrdet av CIA. Motstandsbevegelser som kjempet mot nazistene. Min bestemor, som kjempet mot Frankrike i Algerie. Martin Luther King. Black Panther Party. Andre har stått for ideologier og handlinger jeg mener er forkastelig: fascistiske og islamistiske bevegelser. Rasistiske gatebøller. Taliban. Ku Klux Klan. Anders Behring Breivik. Osama bin Laden. Jeg er usikker på hvor mye klokere man blir av å putte alle disse i samme kategori.

Hva som er ekstremt er alltid i endring

Dette tror jeg ikke Bjørkelo nødvendigvis er uenig i, han skriver også at «Det pågår ein stadig kamp om definisjonsmakta, altså makta til å definere kva som er innafor og kva som er ytterranden — det ekstreme. Difor vil kva som er ekstremt òg alltid vere i endring». (s.41) Men hvilken definisjon som er å foretrekke, og hvorfor, blir stående noe uavklart.

Boka har som ambisjon «nokre svar på de vanskelege spørsmålet: Kva er ekstremisme?» Problemet er at svarene som blir gitt til dels er motstridende. I disse tider, hvor uttrykket ekstremisme blir brukt både ofte og omtrentlig, hadde det vært fint med en populærfaglig bok som kunne rydde litt i begrepene. Det tror jeg Bjørkelo er utmerket godt i stand til, men når jeg leser *Ekstremisme*, får jeg følelsen av at han, kanskje ut fra et ønske om å gjøre teksten mer tilgjengelig, har forenklet litt for mye, gjort seg litt dummere enn han

egentlig er. *Ekstremisme* slår fast at ekstremisme kan være så mangt, og at det pågår en definisjonskamp, men forfatteren nøyer seg med å konstatere dette, snarere enn å argumentere for én definisjon framfor en annen. Dermed ender boka med å gi litt mer upresise svar enn jeg hadde håpet den skulle.

Er jeg en ekstremist?

Er jeg så en ekstremist? Mot slutten av boka inkluderer Bjørkelo noen spørsmål man kan stille seg selv om man lurar på akkurat dette: Stemmer det man kjemper for overens med det vi vet om verden, eller er det litt for fantasifullt? Er målene realistiske? Står det man må gjøre for å rydde opp i verdens urett i stil med det man ønsker å oppnå? Respekterer man sine motstanderes menneskerettigheter, likeverd og rett til liv?

Dette er spørsmål det kan være lurt å tenke over for alle samfunnsengasjerte mennesker. Kanskje vi burde stille oss disse spørsmål som samfunn også? Vår streben etter økonomisk vekst lar seg vanskelig forene med målet om å unngå alvorlige konsekvenser av global oppvarming. Likeverd og rett til liv lar seg ikke kombinere med klimaendringer som vil ramme de fattigste hardest og drive flere mennesker på flukt.

Når jeg forsøker å stille spørsmålene til meg selv, kommer jeg fram til at jeg ikke er noen ekstremist, men at samfunnet er ekstremt. Dessverre er det ikke jeg som har definisjonsmakten.

Yahya Hassan, snart voksen

Med sin skarpe penn og enda skarpere tunge har Yahya Hassan forårsaket raseri hos muslimer i Danmark. De siste månedene har han ført en blodig krig med Facebook og selfies som sine allierte.

TOVE AYSHA ANDERSSON

SAMORA

For to år siden kom den 18 år gamle poeten Yahya Hassan til Litteraturhuset med livvakt og snakket om *Dikt*. Boken er oversatt til norsk av den chilenskfødte forfatteren Pedro Carmona-Alvarez. Han skriver nå på en ny bok, som er planlagt utgitt til høsten, mens facebookpostene som har 124 401 følgere, viser en forvirret, aggressiv ung mann som veksler mellom å vise blodige bilder og bilder der han rustet seg for kamp. Hassan må stille til intervjuer med skuddsikker vest. I danske aviser har hans pågåenhet blitt tolket som en måte å overleve truslene på. Men så ble den forfulgte en forfølger.

Stor i kjeften

Yahya Hassan, har vakt enorm oppmerksomhet med *Dikt*, hvor han angriper foreldregenerasjonen, og hvor han tar deres dobbeltmoral ved hornene. De kan høre mens døtrene må dekke seg til, de kan drikke og stjele fra staten før de søker tilgivelse i moskéen. «Vi sparte til en nyre til en onkel i Dubai Og en herteoperasjon til morfar i Libanon Vi sparte til de andres skavanker» (utdrag s.8)

Til danske Politiken har han uttalt «Råttenskapen er overalt i ghettene. Se bare hvordan mange i underklassen oppfatter velferdsytelsene og staten. Samtidig som voksne menn kan resitere hele Koranen, går i moské hver dag og spiller hellige, har de ingen kvaler forbundet med å snyte og bedra systemet – især når det handler om at få tildelt førtidspensjon». Han hevder unge og «raske» gutter går på treningsstudio samtidig som de hever trygd.

Den 22.mars skriver han på Facebook «Jeg sitter i en arrest med brækket kraveben og brækket håndled hjelp skal opereres i hånden har brug for hjælp hjælp mig»

I klem mellom foreldregenerasjonen og samfunnet

Hassan, som har foreldre fra Libanon, har skrevet om de voksnes svik og rettet en skarp finger mot både foreldregenerasjonen og Islam. Nå sitter han i varetekt for fem skudd rettet mot en 17-åring. Episoden ble fanget på film av offeret selv.

Yahya Hassan ble med diktsamlingen «Dikt» hyllet av kritikere i Skandinavia. Hans neste bok er planlagt utgitt på Cappelen Damm til høsten.

Samfunnet etterlyste kritikk av fundamentalisme, islamisme, ISIS, og her kom det. Yahya Hassan har satt ord på den unge aggresjonen. Dette er ikke hans første rettsak. Forrige rettsak ga han inntrykk av at han ikke ville ta rollen som talsmann utenfor diktuniverset. Om overfallsmannen, sa han at han «ikke er 'mit problem, han er jeres problem, han er rettsystemets problem, han er ytringsfrihedskæmpernes problem.» (bt.dk)

Poesien strekker ikke til

Nå har noe skjedd. Han tok opp kampen. Poesien var ikke nok. Rappen var ikke nok.

«For hver dag jeg er i live, har mine fjender lidt et nederlag.»

«I kan bare komme og likvidere mig, hvis I kan. Jeg har ventet siden oktober 2013. For hver dag jeg er i live, har mine fjender lidt et nederlag», skriver han.

Det er vanskelig å forstå den krigen han har kastet seg ut i, en blanding av et virtuelt spill, virkelighet og mediajippo, men det kan hende vi ikke gjenkjenner en ung mann med en misjon. Kan det hende han tvinges av samfunnet til å kjempe som et gjengmedlem? Skal samfunnet bare hausse ham opp som en ung dikter og provokatør, uten å støtte ham på veien videre?

«I SKOLEN MÅ VI IKKE TALE ARABISK
DERHJEMME MÅ VI IKKE TALE DANSK
ET SLAG ET SKRIG ET TAL» (Utdrag *Digte*) ☹

Oppskriften på et langt liv

Hva er hemmeligheten bak det å kunne leve et langt og godt liv? Dr. Wasim Zahid har i sin siste bok forsøkt å gi svar på det.

NOSHIN SAGHIR

SAMORA

Den populære «twitterlegen» og skribenten Wasim Zahid har skrevet sin andre bok, *Hemmeligheten - Slik lever du godt – lenge*. Her avslører han hemmeligheten bak det å kunne leve et langt og godt liv ved å presentere ulike forskning på området og ved å dele sine råd med leserne om både trening og kosthold.

Gikk ned i vekt

På en lett og oversiktlig måte har forfatteren lyktes med å presentere ulike teknikker for å oppnå god helse og opprettholde den livet ut. Noen av teknikkene går ut på å regne ut blant annet hvilken vekt man bør ha i forhold til høyden og hvordan man regner ut maks pulsen sin. I tillegg mener legen at det er lurt å føre en detaljert journal over hva man spiser, hvor mye man spiser og hvor ofte man trener.

Zahid har selv vært overvektig og gikk ned 25 kg. Han gir mye av seg selv når han forklarer hvordan han klarte å gå ned i vekt og hvordan han holder vekta nede. Leseren får også servert på fat ulike metoder han brukte for å oppnå sin ideale vekt.

En av metodene gikk ut på å øke den fysiske aktiviteten i en hektisk hverdag. I tillegg til å begynne med lett jogging, begynte han å ta trappa i stedet for heisen. Det var ingen dans på roser, og det legger Zahid heller ikke skjul på. Vi får innblikk i utfordringene han møtte, og vi får også vite at han sprakk under slanking. Det var interessant å lese om hans egen vei til et sunnere liv.

Kritisk til en del forskning

I et hav av bøker om hvordan man kan leve sunt, synes

Bokanmeldelse:

Dr. Wasim Zahid
«Hemmeligheten
- Slik lever du godt – lenge»
Kagge 2016

jeg at *Hemmeligheten* er et friskt pust. Gjennom hele boka har forfatteren brukt sitt eget og sine pasienters liv for å underbygge sine råd om et sunnere liv. Han stiller også spørsmål og er kritisk til forskning som for eksempel hevder at litt alkohol kan være sunt. Leseren får også flere aha-opplevelser om hva som kan bidra til å få et langt liv, som blant annet det å ha en tro, familie og venner.

God veiledning

Jeg opplevde boka som god og oversiktlig der forfatteren punkt for punkt tar for seg hvordan man skal leve et sunt liv. Språket er lett og han skriver på en morsom og fengende måte. Jeg likte spesielt beretningen om folk i de såkalte blå sonene som lever lengst i verden. Det mest inspirerende ved boka var å lese om forfatterens egen reise fra et usunt og overvektig til et slankt og sunt liv.

Zahids første bok «På liv og død» som ble utgitt i 2013, handlet om det norske helsevesenet. Fordelen med denne boka er at leseren kan dra direkte nytte av den i høyere grad enn den første. I *Hemmeligheten* har forfatteren gitt en sammenhengende oppskrift med ulike ingredienser på et langt og godt liv. Bruker man disse ingrediensene fornuftig, burde man oppnå et sunt liv. Jeg har iallfall blitt inspirert til å gjøre et forsøk.

Denne boka anbefales til alle som sliter med overvekt og/eller dårlig helse og som ønsker å endre livsstil for å bli slankere og sunnere. *Hemmeligheten* vil være en god og solid veileder ettersom sprikende råd om slanking florerer. Siden forfatteren er lege, er boka mer troverdig enn en del andre bøker. 📖

«På en lett og oversiktlig måte har forfatteren lyktes med å presentere ulike teknikker for å oppnå god helse og opprettholde den livet ut.»

Forfatter Dr. Wasim Zahid.

Forfatter Jonas Hassen Khemiri.

Hva vi husker og hva vi fortrenger

I *Alt jeg ikke husker* tar Jonas Hassen Khemiri opp de store og vanskelige spørsmålene om kjærlighet, sorg, vennskap, likestilling og det moderne klassesamfunnet. Resultatet er et eksemplarisk, fint og trist puslespill av en samtidsroman om de skandinaviske samfunnene.

MOHAMED ABDI

SAMORA

Romanens hovedperson Samuel er en ung mann i 20-årene. Han er utdannet og jobber i Migrationsverket (svenske UDI). Romanen er et slags puslespill om Samuels liv og hva som skjedde med han.

Samuels mor er svensk, mens faren er nord-afrikansk. Hvorvidt Samuel har samme familiebakgrunn som Hassen Khemiri er ikke godt å si, men man tenker som man alltid gjør, at deler av romanen kan være selvbiografisk, siden forfatteren selv har svensk mor og tunisisk far.

Bokanmeldelse:

Jonas Hassen Khemiri

«Alt jeg ikke husker»

Gyldendal 2016

Romanen begynner med at en ukjent forfatter snakker med Samuels nærmeste. Forfatteren ønsker å skrive en bok om Samuel. Ved første øyekast virker dette merkelig, siden Samuel er en vanlig ung mann og ikke en som er kjent for noe stort.

Hvorfor skrive en bok om Samuel?

Forfatteren forklarer ikke hvorfor han eller hun har begynt på dette skriveprosjektet. Men etterhvert så mistenker man at det kanskje er noe i hans eller hennes eget liv som er drivkraften, dette fordi en person som heter E blir nevnt noen ganger i siste del

av boka. E's historie blir til og med sammenlignet med Samuels; «(...) han sa til seg selv at Samuels historie var hans venns historie og hvis Samuels bekjente kunne gå videre, så kunne han også klare det.» Vi får allerede i begynnelsen vite at Samuel ikke lenger eksisterer, siden alle snakker i fortid. Bit for bit får vi vite noe om denne unge mannen, gjennom moren, søsteren, ekskjærestene, bestevennen Vandad, bestemoren og en rekke andre personer. På den måten blir vi kjent med Samuel. Eller gjør vi ikke det? Hvor godt kjente alle disse personene Samuel, egentlig?

Jakten på erfaringer

Ifølge vennen Vandad var Samuel veldig opptatt av å samle på erfaringer i noe han kalte for «Erfaringsbanken». På tross av dette, var det vanskelig for Samuel å leve i nuet, å nyte disse erfaringene.

Den konstante jakten etter å fylle denne erfaringsbanken kommer til å koste Samuel veldig mye, og han fikk lite ut av det, ifølge vennene. «Samuel prøvde aktivt å finne nye erfaringer, men han var helt ute av stand til å nyte noe som helst. Jo mer han snakket om å fylle opp Erfaringsbanken, jo tommere virket han»

Denne jakten er kanskje noe man kan kjenne seg igjen i, som et ungt menneske i velferdssamfunnene i Skandinavia. Det er kanskje også et ønske om å finne seg selv og skape en egen identitet som driver en slik erfaringsjakt, og ikke bare et ønske om nytelse i øyeblikket? Hvem er jeg i alt dette her? Hvor er jeg på vei? Tomheten og ensomheten som eksisterer på tross av at man er omgitt av mennesker hele tiden er noe som kjennetegner Samuel. Han er en ung mann som har vansker med å ha faste og sunne forhold, ikke bare til det motsatte kjønn, men også til sine venner og sin familie. Som moren sier til forfatteren: «Samuel hadde en tendens til å omgås veldig intenst med ett eller to mennesker om gangen. Og det gjorde ham sårbar.»

Feminisme og prekariatet

Vennene til Samuel er fra forskjellige sosiale lag, med forskjellige erfaringer, politisk og ideologiske standpunkter. Man har for eksempel Panteren, en ung kvinne som bor i Berlin, og Vandad, som er romkameraten og bestevennen til Samuel.

Vandad er et prakteksempel på en som er i det man kaller for prekariatet. Dette er unge mennesker som lever i de moderne vestlige økonomiene, men hvis liv er preget av midlertidighet. De er henvist til å selge sin arbeidskraft på et lavtlønnsmarked med stadig dårligere jobbtrygghet, og har i det hele tatt en usikker fremtid. Mennesker med proletære egenskaper som lever et prekært liv, ifølge den britiske økonomiprofessoren Guy Standing (2011).

Vandads lengste arbeidsforhold er i et flyttebyrå. Der får vi innblikk i hvordan det er som svensk borger å bli utkonkurrert av billigere arbeidskraft fra Øst-Europa.

Vandad er en ensformig sjel som også har hatt en kriminell karriere som torpedo.

En av de mer interessante og fascinerende karakterene i boka er i mine øyne eks-kjæresten Laide. Hun er noen år eldre enn Samuel. Vi får vite at hun har vendt tilbake til Sverige etter noen år i utlandet og et havarert ekteskap. Samuel blir helt betatt av henne.

Laide har også multikulturell familiebakgrunn. Hun er samfunnsengasjert og har sterke feministiske meninger. På mange måter er hun det stikk motsatte av Samuel. Hennes og Samuels veier krysses noen ganger og de blir sammen.

Laide jobber som tolk, og har en rekke kvinner som befinner seg i sårbare situasjoner som klienter. Disse kvinnene har blitt utsatt for vold i nære relasjoner, voldtekt og annen grov kriminalitet.

En av disse kvinnene er Zeinab, som Laide forteller forfatteren om: «Da jeg traff Zeinab første gang, tok hun seg av sløret og viste meg piskeslagene. Han hadde brukt en gammeldags TV-antenne, det lignet på blodårer som gikk over ryggen, som spor fra en brennmanet, men hun sa at det ikke hadde gjort særlig vondt.»

Etter hvert så overbeviser hun Samuel om å la disse kvinnene få bo i det tomme og store huset til bestemoren hans. Bestemoren selv bor på sykehjem. På den måten så skaper Laide et krisesenter for en gruppe trengende kvinner. Dette ender ikke så bra for de involverte.

Alt det vi fortrenger

Bokas tittel er i seg selv interessant. Dette er ikke en lett bok å lese. Den forutsetter at leseren hele tiden er årvåken, siden Hassen Khemiri hopper både i tid og mellom personer. Nå er det Laide som snakker med forfatteren om fortiden, og plutselig er det Vandad, som i nåtid kverulerer med forfatteren om hvor mye han skal få i honorar.

En rød tråd i boka er det som har med minne og nærhet å gjøre: Hvordan vi husker andre som var nær oss. Vi velger selv hva vi ønsker å huske om dem, som Samuels mor sier til forfatteren. Samtidig så tenker jeg at vi selv også velger å fortrenge noe og huske noe annet. Vår hukommelse er alltid selektiv. På godt og vondt.

Jeg vil ikke ødelegge bokas handling for dem som ikke har lest den, men mitt inntrykk er at slutten kan tolkes på flere måter og at flere av Samuels nærmeste i grunnen ikke kjente Samuel. De trodde de kjente han. Men det viser seg at de ikke kjente han godt nok.

Dette er en lesverdig og god bok, og den anbefales på det varmeste. Den bør leses stykkevis, på den måten får man mye mer ut av den. Da forstår man det puslespillet som denne romanen i grunnen er.

.....
«En rød tråd i boka er det som har med minne og nærhet å gjøre: Hvordan vi husker andre som var nær oss.»
.....

FOKN Bois
«BRKN LNGWJZ» Ghana 2011

Stromae
«Formidable» Belgia 2013

Bonnie Banane & Waltaa
«Champs élysées» Frankrike 2014

Ali Gul Pir
«Kholo BC» Pakistan 2014

Sinnsutvidende antologi

De fleste bøker er som en liten nasjonalstat: Bundet til ett område, ett språk, en kultur, ett verdensbilde. «Seismographic Sounds. Visions of a New World» er nesten som en hel verden: Grenseløs, flerspråklig, flerkulturell, boblende av ulike perspektiver.

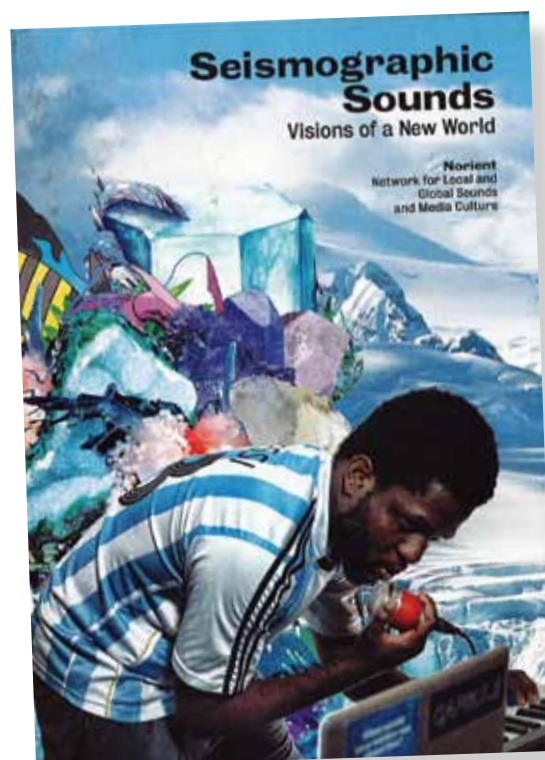
ENDRE DALEN

SAMORA

Theresa Beyer, Thomas Burkhalter og Hannes Liechti har med *Seismographic Sounds. Visions of a New World* samlet og redigert materiale fra 250 musikere, bloggere, skribenter, akademikere og andre fra 50 land. Redaktørene er journalister, (etno)musikologer og kulturarbeidere aktive i nettverket Norient. Nettverket jobber med å orientere og desorientere lesere, lyttere og betraktere gjennom en rekke medier, som nettsiden norient.com. *Seismographic Sounds* er resultatet av tolv års arbeid, reiser og oppsøkende virksomhet til byer som Karachi, Beirut, Kairo og Accra.

Artistene er med på å bestemme

Måten Norient jobber på kan kanskje kalles artist-sourcing – redaktørene har spurt artistene de kjenner til om å sende inn sine favoritter av musikkvideoer fra sine respektive hjemland. Thomas Burkhalter skriver også i innledningen at de i noen tilfeller har spurt musikere om hvem som er de beste musikkjour-

Bokanmeldelse:

Theresa Beyer, Thomas Burkhalter og Hannes Liechti
«Seismographic Sounds. Visions of a New World»
Norient 2016

nalistene i landet. Noen av disse har så blitt tatt med i boka. Burkhalter stiller også spørsmålsteget ved om det kanskje er mer fruktbart med en multilingvistisk

tilnærming? For dem som ikke kan annet enn engelsk, er selvfølgelig det at mange artikler står på tysk, og noen få på fransk, spansk eller italiensk, i beste fall irriterende. Det er selvfølgelig også litt for eurosentrisk, til å kunne kalles globalt.

Boka er delt inn i seks kapitler: Money, Loneliness, War, Exotica, Desire og Belonging. Redaktørene har plukket ut 24 musikkvideoer som diskuteres av kritikere, kuratorer, professorer, eller hva de måtte være, i korte analytiske tekster, hvor skribentene tar for seg det visuelle så vel som det musikalske innholdet. Det er å anbefale at du ser alle disse videoklippene, en etter en, mens du leser boka.

Bredt spenn av artister

Musikken til videoklippene er laget av et svært mangfoldig knippe artister: Fra den belgisk-rwandiske superstjernen Stromae's «Formidable», som gjennom en iscenesatt skandale omgjort til musikkvideo har nådd svimlende 138 millioner visninger på Youtube; komiker og rapper Ali Gul Pir's «Kholo BC», som med stygt språk kritiserte myndighetene i Pakistan, som i over tre år og inntil ganske nylig forbød Youtube; FOKN Bois som med videoen BRKN LNGWJZ (Broken Languages) utfordret det som er av konvensjoner om religion, klasse og etnisitet i Ghana. I samme slengen gjorde de pidgin-rap til kanskje det første virkelig nye rapspråket å regne med siden old school hiphop-heltene The Treacherous Three's «The New Rap Language» fra 1980.

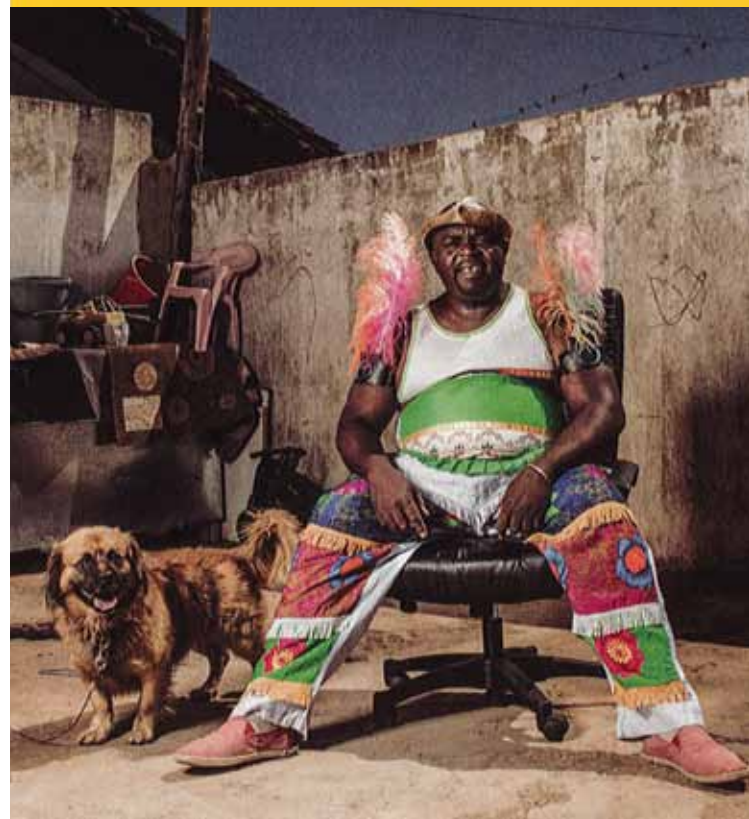
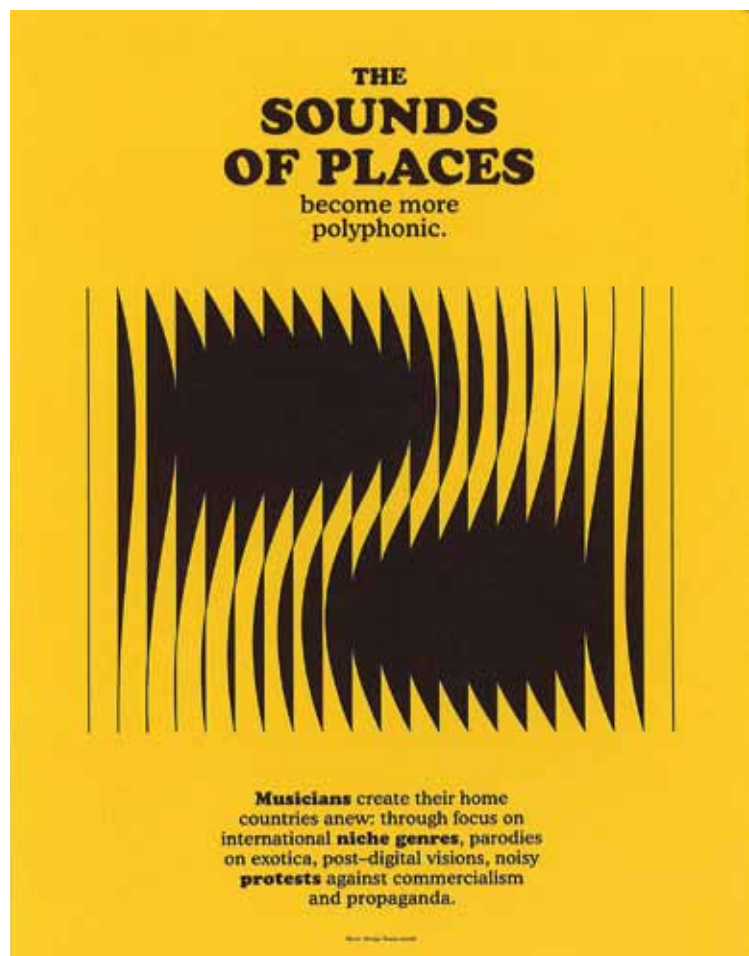
Det er ikke lett å si om det er tilfeldig at alle artistene som her er nevnt er rappere, men boka handler likevel langt i fra kun om rap. Heavy metal fra Indonesia og norteno- og bandamusikk fra Mexico er to av mange musikkjangre som er representert. Elektronisk klubbmusikk og eksperimentell elektronika er likevel gjengangeren, hvis man absolutt skal dele dette opp i sjangre. Det at rap er en del av pakka er i noen tilfeller sekundært, da språket det rappes på ofte er en barriere.

Det er også korte essays innimellom, om blant annet exotica i sørafrikansk house, ensomhet gjenspeilet gjennom ekkoeffekten i dubstep-produsenten Burials musikk, nye mikrosjangre som vaporwave og seapunk, intervjuer og artikler om kjønnsroller i nye afrobeats av Yemi Alade og Temi Dollface. De sistnevnte er to ganske ulike artister fra den ekspanderende nigerianske musikkscenen.

Spekket med perspektiver

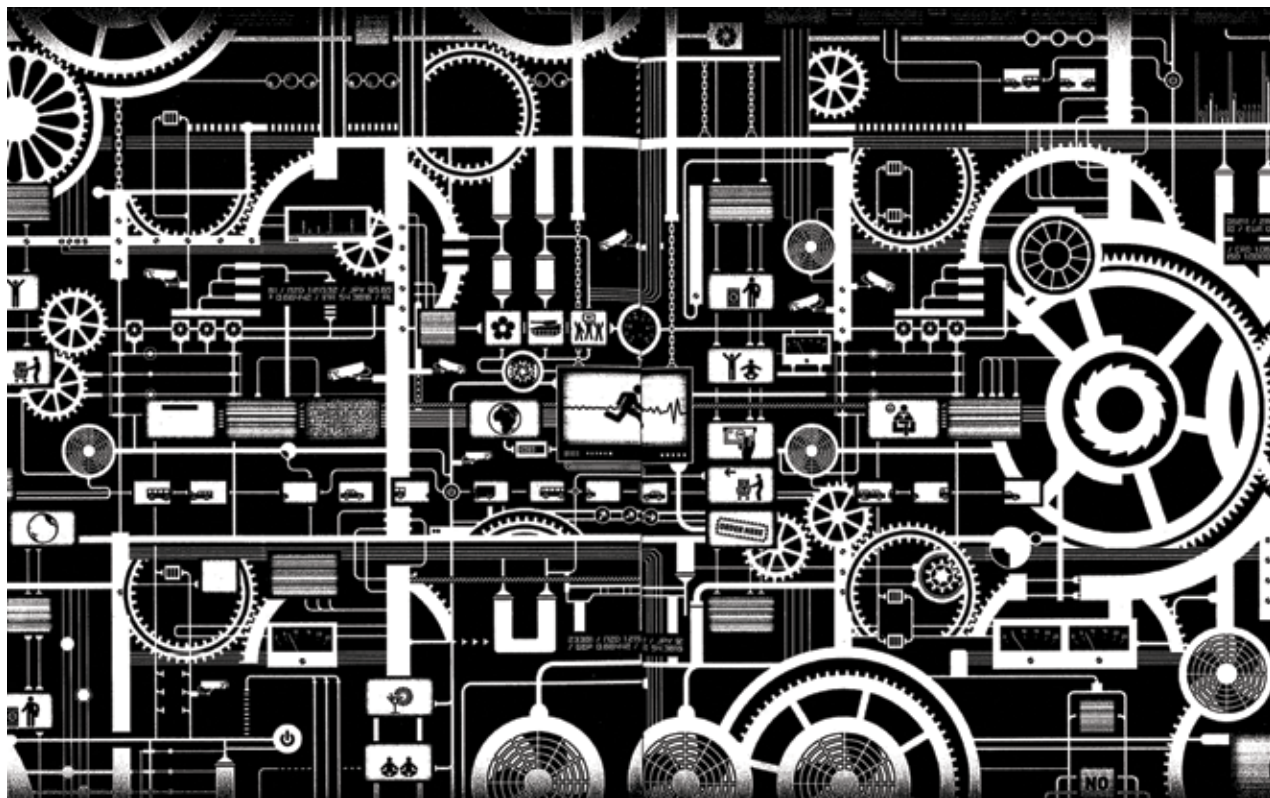
Boka er ellers spekket med grafisk kunst, tegneserier, fotoserier, enkeltfoto og sitater fra alle mulige personligheter, disse er alt fra én setning til en hel side lange. Sitatene inkluderer sangtekster og utsagn klippet fra intervjuer – de fleste DJ-er, representanter for

«*FOKN Bois utfordret med videoen BRKN LNGWJZ (Broken Languages) det som er av konvensjoner om religion, klasse og etnisitet i Ghana.*»

Øverst: Design: Tomasz Jurecki

Nederst: Den sørafrikanske shangaan electroprodusenten Nozinja. Foto: Chris Saunders

Fra musikkvideoen «Numb» (Storbritannia 2013) av Max Cooper og Kathrin deBoer regissert av Henning M. Lederer.

soveromsplateselskaper, forfattere eller artister med en forkjærlighet for global musikk. Legg merke til at jeg, og for så vidt også forfatterne selv, prøver å unngå betegnelsen verdensmusikk. Det er meningsløst å kalle den i stor grad hypermoderne musikken som *Seismographic Sounds* tar for seg for verdensmusikk – en musikkjanger som oppsto på 1980-tallet for å beskrive eldgammel tradisjonsmusikk, gjerne i møte med andre tradisjoner eller popmusikk.

Selv kjente jeg på forhånd til musikken til om lag en tredjedel av de tjuefire artistene som utgjør grunnstammen i boka. Stadig vekk vil du likevel kjenne igjen navn på artister når du blir gjennom. Selv om dette ikke er en bok du trenger å lese fra perm til perm, anbefales det at du gjør nettopp det. Boka har et enormt overskudd med kreative vinklinger på den musikalske diskursen. Du oppdager musikk du aldri ville kunnet forestille deg, hvis du sjekker ut noen av disse artistene.

Dypere forståelse

Det er et par av essayene og intervjuene som gir en dypere forståelse av kultur og musikk som helhet. Særlig opplysende er multikunstner og researcher Sandeep Bhagwati, som med sitt to og en halv sides essay presenterer idéen om såkalte native aliens. I «On Native Aliens» beskriver han hvordan han som en native alien oppfatter verden:

«Jeg kunne holdt på i evigheter med å trekke fram passasjer fra «*Seismographic Sounds*», men faktum er at uansett hvor mye man skriver vil man aldri gi et komplett bilde av denne boka.»

«The more streets, dinners or customs we learn to navigate with native intuitive ease, the more each of them becomes an implicit critique of all the others – they mutually invalidate each other's nativist claims to exclusive devotion». Han beskriver også hvordan dette enkelt kan overføres til musikkens verden: «A musical nativist can (...) be as intolerant towards other music's as a political nativist can be towards immigrants – whether what they prefer is commercial, classical or seemingly groundbreaking avant-garde sound.»

Klarhet i begrepsjungelen?

Intervjuet med Martin Stokes, som innleder kapittelet «Exotica», skaper litt mer klarhet mellom de overlappende konseptene eksotifisering, primitivisme, etnosentrisme, orientalisme, kolonialisme og det uoversettelige engelske ordet «othering». I et spørsmål fra Burkhalter om det eksotiske er på vei til å forsvinne, svarer Stokes:

«The banality and ubiquity of «the exotic» hugely complicates this, tying us into massive corporate and

surveillance systems. But one mustn't be deterred. The alternative is, for many people these days, at least in Western Europe, a hatred of cultural difference. A love for cultural difference is, in this context, by far the lesser evil».

Vi er alle flerkulturelle nå

Stokes har forsket på musikk fra Midtøsten i over tretti år, og noen av utspillene i intervjuet minner litt om

et foredrag Simon Reynolds holdt på Off The Page for noen år siden, gjengitt som essayet «We're All David Toop Now» i The Wire Magazine. Her tar Reynolds for seg hvordan man i dag gjennom internett har tilgang til et svimlende mangfold av musikk det tidligere ville tatt en livstid å samle sammen. Mange av platene og bøkene den legendariske, soniske eventyreren og kritikeren David Toop refererte til i sine første bøker, ble regnet som umulige å få tak i. Det vil si inntil om lag midtveis i den interaktive og sosiale revolusjonen som vi nå går gjennom.

Identitet, kjønn og legning

Seismographic Sounds har også sine svakheter. For eksempel virker kapittelet kalt «Desire» tidvis noe forhastet. Den verdenskjente r&b/soul-sangeren Frank Ocean blir urettmessig fremstilt som en rapper, i en ellers kul «round up», med sitater fra hiphop-artister med skeive tekster.

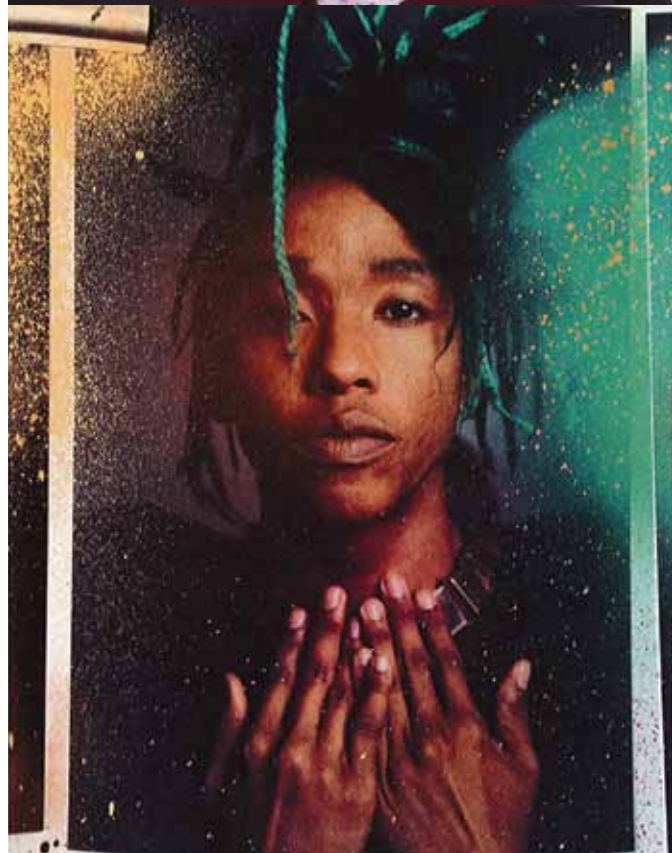
Kapittelet tar opp mange problemstillinger knyttet til kjønn og legning. Det er synd at teksten «Booty dance mit der Königin», av medredaktør Theresa Beyer, kun står på tysk. Artikkelen virker som den tar for seg New Orleans' bounce-kulturens forhold til kvinnesyn – på godt og vondt. «The Power of Pleasure» av Petra R. Rivera-Rideau nyanserer det feministiske synet på den mye omtalte seksuelt utfordrende dansen «twerking» – i denne sammenhengen kalt «wining» og «perreando». Hvorfor skal ikke dansen potensielt kunne være frigjørende fremfor undertrykkende? Spesielt i Karibien og Latin-Amerika, hvor kvinners seksualitet ofte har blitt utnyttet og blitt regnet som konsumerbart: «She (reggatonsjernen Ivy Queen, red. anm.) makes room for all women to enjoy their sexuality, desire, and love of dancing, while claiming ownership of their own bodies,» skriver Rivera-Rideau.

Ikke et komplett overblikk

Jeg kunne holdt på i evigheter med å trekke fram passasjer fra *Seismographic Sounds*, men faktum er at uansett hvor mye man skriver, vil man aldri gi et komplett bilde av denne boka. Igjen vil heller ikke boka i seg selv fullt og helt ut være i stand til å gi et overblikk over den virkeligheten den gjenspeiler.

De uendelige musikkformene og andre kunstuttrykkene som eksisterer i dag er i konstant forandring, og blir bare mer og mer komplekse for hver nye artist/produsent som skaper seg et navn i undergrunnen. Mange av soveromsprodusentene, -sangerne og -rapperne i «*Seismographic Sounds*» er også fremtidens popstjerner. Enkelte er kanskje allerede kjent for millioner av mennesker i sin del av verden, og venter i tålmodighet på å utvide sitt publikum til nye demografier og regioner, kanskje særlig i Vesten. ⑤

«De uendelige musikkformene og andre kunstuttrykkene som eksisterer i dag er i konstant forandring, og blir bare mer og mer komplekse for hver nye artist/produsent som skaper seg et navn i undergrunnen.»

Øverst: Fra videoen «Saudi Arabi Money Rich» av Haftbefehl (Tyskland).

Midten: Queerartisten Umlilo (Sør-Afrika). Foto: Dylan Culhane

Nederst: Fra musikkvideoen «Pata Pata» av Temi Dollface (Nigeria).

Atlantasangeren Abra, fra det eksentriske musikkollektivet Awful Records.

Alle foto: Noah Løchting Williams

Sexy urban musikk tar over by:Larm

I hjertet av Oslo finner vi Youngstorget dekket av svære konsertscener, og ingenting annet enn by:Larm stickers og plakater på hvert gatehjørne. Rockebandene er på vei ut av fokuset på by:Larm, til enkeltes fortvilelse. Realiteten er at de unge kvinnene i sjiktet mellom r&b, urban, rap og elektronisk musikk er på vei inn.

ZENA LØCHTING WILLIAMS

SAMORA

Atlantasangeren Abra, representerer det å kunne være annerledes og ikke minst ung og talentfull.

Nettopp annerledes er ordet som passer best for det eksentriske musikkollektivet Awful Records som Abra er en del av. Kollektivet inkluderer også Father som spilte på en annen scene på by:Larm, i tillegg til en mengde andre rappere, sangere og produsenter. Wu-Tang og Odd Future er bare kvantitative sammenligninger, musikken er mye mer eklektisk.

Abra's originale ballader er med på å fremme en blandet sjanger som sakte, men sikkert er på vei inn i rampe-lyset igjen; elektronika, synthpop og alternativ r&b. Ikke ett minutt etter klokka ett, fredag 4. mars, sto hun på Redbull-scenen på Youngstorget med et publikum like spent som henne selv.

Låtene fra albumet «Rose» (2015) ble definitivt et høydepunkt under konserten, hvor blant annet sangene: «U KNO» og «Fruit» ble spilt med imponerende energi, som fort smittet over på alle i salen. Ikke bare er Abra en talentfull sanger, hun er også sin egen DJ. Med sin egen Mac og miksebord på scenen, blir 80-tallsretrofølelsen enda mer «spisset» og original.

Abra eksperimenterer med kombinasjonen av r&b og elektronika, og sangene til den unge artisten snur helt klart hoder.

Hennes barndoms hjemby London skryter også på seg det unge talentet: Som magasinene Bespoke og Bonafide, er musikken til Abra etterlengtet i storbyen. Men det er de ikke alene om. Oslo kan ikke få nok av den nye favoritten Abra.

Man skal lete lenge for å finne en såpass magisk og original stemme som Kwamie Liv ga oss på årets by:Larm.

Kwamie Liv er en ung artist fra København som i august 2014 slapp sin første sykt bra EP «Lost in the girl».

Under by:Larms siste dag, den 5. mars, imponerte Kwamie fra første tone. – I går var den beste live opptredenen jeg har hatt så langt, forteller hun i en Facebook-post dagen etter konserten. Den unge artisten entret musikkbransjen for ikke så alt for lenge siden, og når det er sagt, skal man lete lenge for å finne en såpass magisk og original stemme som Kwamie ga oss på årets by:Larm.

Med et forførende blikk og et forelsket publikum kunne ikke stemningen på konsertscenen på Gamla vært bedre. I løpet av den drøyt halvtimes lange konserten, ble flere av sangene vi allerede kjenner og elsker spilt. Debut-EP'en «Lost in the girl» var helt klart key under konserten.

Sangene «Coming thru», «5 AM» og «Coming down», ble levert på det sterkeste. Sammen med disse fikk også singellåtene «Higher» og den nyeste låta «Perfect Grace» en velfortjent respons fra publikum.

«Det er når en glemmer tida man har det mest gøy, og Kwamie fikk virkelig tiden til å fly med sin magiske stemme.»

Det er når en glemmer tida man har det mest gøy, og Kwamie fikk virkelig tiden til å fly med sin magiske stemme.

Den danske skjønnheten Kwamie har virkelig vist hva hun er god for, og det for første gang foran et norsk publikum. Det var definitivt god energi på Gamla denne kvelden. Og hvem vet, kanskje vi igjen snart ser Kwamie på en norsk scene? Let's hope. 📍

FAKTA:

- by:Larm er en norsk musikkonferanse og -festival arrangert første gang i 1998 i Trondheim. by:Larm avholdes nå hvert år i mars i Oslo.
- Arrangementet går over fire dager og består av seminarer, foredrag og workshops på dagtid og konserter på kveldstid.
- På konsertene får nye og ukjente band presentert seg, og flere band har fått sitt gjennombrudd etter opptreden på by:Larm. Om lag 1000 bransjefolk fra Norge, resten av Skandinavia og andre land deltar på arrangementet.
- De siste årene har by:Larm gradvis utvidet til å inkludere artister fra Norden, Europa og i år hadde artister fra hele verden mulighet til å delta.

Lærte Brasil å høre

Nana Vasconcelos (71) døde 9. mars av lungekreft i hjembyen Recife nordøst i Brasil. Verden er blitt et mindre perkussivt sted.

ELLEN STOKLAND

SAMORA

Brasilianske Naná Vasconcelos er blitt kåret til verdens beste perkusjonist hele åtte ganger av det amerikanske jazztidsskriftet *Down Beat*. Like mange ganger har han fått Grammy. Den lavmælte brasilianeren har spilt med store, internasjonale navn og var også i Norge flere ganger.

– Naná Vasconcelos lærte oss å høre Brasil. Han har brakt oss nærmere Afrika og våre afrikanske røtter. Hans kunstneriske livsverk speiler hvordan vi brasilianere er og føler, uttalte Brasils kulturminister Juca Ferreira da det ble kjent at perkusjonisten var død. Han understreket også Vasconcelos internasjonale betydning, en av verdens største innenfor sin sjanger.

Autodidakt

Naná ble født Juvenal de Hollanda Vasconcelos 4. august 1944 i Recife i delstaten Pernambuco nordøst i Brasil.

Allerede som barn begynte han å lage musikk og spille trommer og berimbau, capoeiras særpregete enstrenget sinstrument. Han fikk aldri musikkundervisning, men lærte seg å spille på egenhånd. Han spilte på kopper og kokekar, bøtter og spann, og hva han ellers fant som egnet seg som instrument. 12 år gammel spilte han profesjonelt sammen med faren på barer og kaféer. Han ble også tidlig involvert i den regionale musikktradisjonen maracatu, som involverer trommeorkestre, dans, prosesjoner og ritualer med opprinnelse i afrobrasiliansk, religiøs synkretisme.

«Når du lærer musikk med kroppen er det som å lære å sykle, kroppen husker det.»

Allerede på 1960-tallet spilte Naná Vasconcelos med store, brasilianske artister som Gilberto Gil og Gal Costa, men det var først da han etter hvert flyttet til Rio de Janeiro at karrieren skjøt fart. Der samarbeidet han blant annet med den argentinske saksofonisten Gato Barbieri og var med på internasjonale turneer i USA og Europa.

Enorm produksjon

Vasconcelos var utforskende, allsidig og innovativ, han blandet ulike rytmer og introduserte berimbau og maracatu for et bredere publikum, både i Brasil og internasjonalt. Han har gitt ut 25 album, både som bandmedlem og som soloartist på vokal og en rekke instrumenter, inkludert berimbau. I tillegg har han bidratt på over 60 album med internasjonalt anerkjente artister som Talking Heads, Pat Metheny, Don Cherry, Jon Hassel, Brian Eno, Paul Simon, B. B.

King, Milton Nascimento og Caetano Veloso. For å nevne noen. I Norge har han spilt og samarbeidet med både Jan Garbarek, Arild Andersen og Mari Boine.

Vasconcelos har også laget filmmusikk, og står for nesten all musikken i den brasilianske animasjonsfilmen *O Menino do Mundo* (*Gutten fra verden*) som er nominert til Oscar i 2016. Tidligere har han bidratt med filmmusikk både til *Desperately seeking Susan* med Madonna i hovedrollen, og til *Down By law* av regissøren Jim Jarmusch.

Æresdoktor

I 2015 ble han utnevnt til æresdoktor ved delstatsuniversitetet Universidade Federal Rural de Pernambuco for sin innsats for musikken. Selv studerte aldri Vasconcelos ved noen musikkskole eller noe universitet, men det hindret ham ikke i å bli en av Brasils mest respekterte instrumentalister. Selv sa autodidakten: – Når du lærer musikkteori fra bøker, må du senere ofte konsultere tekstene. Når du lærer musikk med kroppen, er det som å lære å sykle, kroppen husker det.

I hjembyen Recife fortsatte Naná Vasconcelos sitt engasjement for maracatu og fusjon av rytmer. Gjennom flere år ledet han åpningen av det årlige karnevalet i Recife, med en prosesjon med flere hundre perkusjonister fra ulike maracatu-grupperinger, så også i 2016. Da det ble kjent at Vasconcelos hadde gått bort, rykket igjen maracatu-trommene ut i gatene i Recife i en siste hyllest.

Han var aktiv til det siste, og fortsatte sitt arbeid som kunstner også etter at han fikk kreftdiagnosen og gjennomgikk behandling i 2015. Naná Vasconcelos' aller siste opptreden var under en internasjonal perkusjonsfestival i Salvador i delstaten Bahia 27. februar, knappe to uker før sceneteppet gikk ned for aller siste gang.

Naná Vasconcelos har gitt ut 25 album, både som bandmedlem og flere som soloartist med seg selv på vokal og en rekke instrumenter. I tillegg har han bidratt på over 60 andre album. Her er noen av høydepunktene i Nana Vasconcelos katalog:

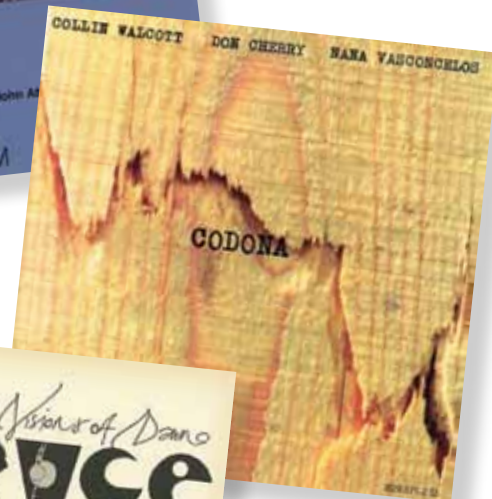
Naná Vasconcelos
«Africadeus»
Saravah 1973

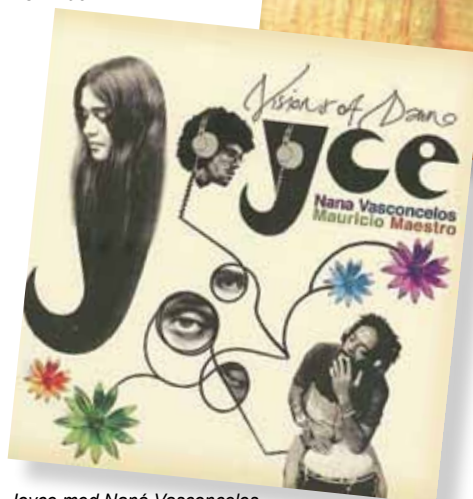
Naná Vasconcelos
«Saudades»
ECM 1979

Jan Garbarek,
Naná Vasconcelos og
John Abercrombie
«Eventyr»
ECM 1981

CODONA (Colin Walcott,
Don Cherry og Naná
Vasconcelos)
«CODONA»
ECM 1979

Joyce med Naná Vasconcelos
og Mauricio Maestro
«Visions of Dawn»
Far Out Recordings 2009/1976

Lumaltok skiller seg ut i høylandet i delstaten Chiapas. Å spille rock i grenda er noe utenom det vanlige.

Alle foto: Fabio Nascimento

Lumaltok – rock fra tåka

Fire unge gutter har en drøm om å bli rockestjerner. De sitter på rommet og lytter til The Doors, Jimi Hendrix' riff, og drømmer seg bort med Pink Floyd's *The Dark Side Of The Moon*. De skjønner ikke tekstene, men musikken treffer dem i sjela. Lumaltok blir til.

INGRID FADNES

SAMORA

Lumaltok er to ord satt sammen. *Lumal* er jord og *tok* betyr tåke. De to ordene satt sammen er en spesifikk beskrivelse av en type tåke som oppstår i jorda og kryper nedover fjellene og inn i dalsøkkene. For dem som har oppholdt seg i høylandet i delstaten Chiapas i Mexico, er nettopp denne tåka kjent. Den er kald, mystisk og introvert, akkurat som oss selv, mener de fire unge guttene i rockebandet

Lumaltok fra grenda Zinacantán i Chiapas. Å spille rock i grenda er noe utenom det vanlige. Her i høylandsområdene er det keyboard og marimba som gjelder, og på dansegolvet er det stort sett cumbias og corridos. Når Lumaltok i tillegg synger på sitt morsmål, tsotsil, bryter de med tradisjoner og tabuer langt utenfor sin egen grend.

Rock på tsotsil – et opprør?

Grappa Lumaltok består av Zanate på vokal og gitar, Checko på bass, Moy på trommer og Diego på gitar. Alle født og oppvokst i Zinacantán, hvor de fleste livnærer seg av å dyrke blomster som selges på markedet i nabobyen San Cristóbal de las Casas. De møtes hver ettermiddag i øvingslokalene, et lite rom i huset til foreldrene til Zanate, hvor de forbereder seg intenst til den fjerde plata som skal spilles inn i studio om et par uker.

– Bandet dannet vi etter å ha hørt på musikk i mange år. Sjangrene som fanget oss, var blues, rock og psykedelisk musikk, og det var åpenbart at det var dette vi selv ville spille. Vi tenkte aldri over at det å synge på tsotsil skulle være noe spesielt. Dette er vårt morsmål, det vi bruker til daglig og det vi best uttrykker oss på, forteller låtskriver og bassist Checko.

Likevel er det ikke vanlig å høre rock på urfolkspråk i Mexico. Landet er kjent utad som spansktalende, et resultat av kolonitida, men innenfor landets grenser finnes det 68 registrerte levende språk. Det vil si språk som er i bruk, men som likevel lever med trusselen om å forsvinne. For Lumaltok har det å bruke morsmålet sitt blitt en måte å revitalisere språket på.

– Musikk handler om å koble av, drømme seg bort, og ta en pause fra livet. Når vi spiller roper publikum på tsotsil, de synger med på et språk de ikke forstår, men likevel så gjør de på en måte det. Musikk har evnen til å transendere, nå fram på en annen måte og vekke interesse. I dag vil mange besøke Zinacantán, se hvor vi kommer fra og forstå mer om hvem vi er, sier vokalist Zanate.

Inframundo – verden mellom det levende og det døde

Zanate og Checko er låtskriverne i bandet, og lettere beskjedent mener de at tekstene deres er enkle og at det ikke er så farlig om folk ikke forstår akkurat hva det er de synger. Så spør jeg om låta «Inframundo». Tittelen fanger oppmerksomheten fordi det er lett å trekke parallellene til mayafolkets kosmologi og de imponerende pyramidene det er mulig å besøke i Chiapas i dag. I en av de mest kjente, Palenque, et område forlatt før spanjolenes ankomst, kan man gå inn i tunneler kjent som «inframundo», en slags verden mellom det levende og det døde.

Checko går inn i en lang forklaring om hva teksten han har skrevet handler om.

– Inframundo er en verden vi bare kan se for oss. Det handler om å gå inn i dine egne drømmer om denne verdenen, møte det ukjente og bli kjent med det som er annerledes. Det er en verden det er vanskelig å gå inn i fordi den har andre normer enn det du er vant til, men likevel kan du konfrontere den og finne deg

.....
«Musikk handler om å koble av, drømme seg bort, og ta en pause fra livet. Når vi spiller i dag roper publikum på tsotsil, de synger med på et språk de ikke forstår, men likevel så gjør de på en måte det.»

– Bandet dannet vi etter å ha hørt på musikk i mange år. Sjangrene som fanget oss, var blues, rock og psykedelisk musikk, og det var åpenbart at det var dette vi selv ville spille, sier gutta i Lumaltok.

selv i den. Selv om den verdenen er annerledes, kanskje dominert av hvite og høye mennesker, så trenger du ikke å endre deg selv, dine tradisjoner eller hva du vil. Egentlig så er vi alle fra det samme stedet, og vi er på vei til det samme. Til inframundo.

Ja, så enkel kan teksten være...

Flaggermusens mørke natt

Etter åtte år i øvingslokaler, og med tre plater ugitt og den fjerde på vei, har Lumaltok etablert seg som et populært band lokalt, men også nasjonalt har de fått gjennomslag for musikken sin. Det er ingen selvfølge, den historiske undertrykkelsen av urfolk tatt i betraktning. I dag spiller de så og si hver helg i den koloniale turistbyen byen San Cristóbal de las Casas. Selve hovedsetet for de spanske koloniherrene,

og i nyere tid, styrt av deres etterkommere, «coletos».

– Det er ikke mer enn 30 år siden urfolk ikke fikk lov

– Vi vil at folk skal lytte til musikken vår slik den er, ikke slik den er bestemt eller forutinntatt at den skal være.

til å gå på fortauene eller sette seg på benkene i sentrum av San Cristóbal. Mye endret seg etter zapatistene gikk til opprør i 1994.

Den 1. januar 1994 bråvåknet Mexico, halvveis i bakrus etter tradisjonell nyttårsfeiring, til væpnende og maskekledd urfolk. De hadde i morgengryet tatt over fem kommunehus i delstaten Chiapas. Urfolket gjorde seg til kjenne som zapatisthæren for Nasjonal Frigjøring, EZLN, eller bare zapatistene. Kravene var klare og i sin første offentlige kunngjøring, kjent som den første erklæringen fra Lacandónjungelen, synliggjorde de flertallet av delstatens befolkning: urfolk. De som har levd undertrykt og marginalisert i det de kalte en 500 år lang natt.

Natta som begynte i 1492, da de første spanjolene satte sin fot på det amerikanske kontinentet. Fra de skogkledde områdene og høylandet i delstaten tok urfolk opp kampen mot årelang undertrykkelse og utbytting. – Nok er nok, sa de, og krevde å bli sett. Et av slagordene kjent fra 1994 er «vi som tok på oss

masker for å bli sett». I dag er urfolk synlige på gata i San Cristóbal, på benkene og i parken, og kledd i sine tradisjonelle drakter går de på fortauet. Likevel er det langt igjen før alle vil akseptere fire unge gutter, ikledd sine tradisjonelle pok'u'ul, som spiller i en kommersiell sjanger med tekster på tsotsil.

– Zinacantán, eller «sots'leb» på tsotsil, betyr flaggermusens hjem. Draktene vi bruker er fra Zinacantán, og viser hvor vi kommer fra og hvilken historie vi har. For menn er skjorta rett, mens for kvinnene er den satt på skrå, litt lik vingene til en flaggermus. Vi bruker alltid pok'u'ul når vi spiller, og her i grenda er det et vanlig plagg som holder oss varme når Lumaltok kommer med kulda. Det er klart vi møter mange rare blikk, men selv om rasismen er tydeligst utenfor grenda, er det også motstand innad. Vi ble kalt djevelens barn av folk her da vi starta for åtte år siden.

Pok'u'ul er i dag dekorert med fargerike blomster. Et bilde på Zinacantán som i dag lever av å dyrke og å selge blomster. Tidligere var drakten andre farger og

lengre tilbake i tid var den hvit. Tidene endrer seg, tradisjonene også, men likevel er vi de samme, mener de fire guttene i Lumaltok.

– Den verden vi står ovenfor i dag er annerledes enn den var for våre foreldre og besteforeldre. Vi endrer oss, på tross av at vi vet hvor vi kommer fra. Vi er ungdommer som spiller rock, bruker vår drakt, og vi synger på tsotsil, men vi kan kommunisere bra på spansk. Vi møter også rasisme, men på en annen måte enn våre forfedre. Dermed er også vår kamp annerledes, men likevel den samme.

Psicodelic Pox

Lumaltekkaller musikken sin for psicodelic pox. En sjanger de selv har navngitt.

– Psicodelic fordi vi er sterkt påvirket av den psykedeliske musikken fra 1960- og 70-tallet. Vi liker også å se på oss selv som «los locochones», de litt gærne, i form av at vi ønsker å slippe oss fri med musikken. Det er som et fritt fall, du må la deg falle, rive med, flyte inn

«Psicodelic fordi vi er sterkt påvirket av den psykedeliske musikken fra 1960- og 70-tallet. Vi liker også å se på oss selv som «los locochones», de litt gærne, i form av at vi ønsker å slippe oss fri med musikken.»

i det, for å kjenne selve potensialet i musikken. Pox er en lokal drikk som lages på fermentert mais i urfolks-grendene i hele Chiapas, forteller Zenate.

Det sies at pox varmer og samler hjerter, men det er også en sterk advarsel mot for høyt inntak. Effekten av pox kan være hallusinasjoner.

Guttene humrer og bekrefter at pox kan være «en trip» – men man må ikke glemme at pox er en del av tradisjonen i hele Chiapas, og det er felles for mange urfolksgrunder. Ved å ta med pox i navnet vil vi vise at vi lager musikk for alle grendene, ikke bare for tsotsil-folket, understreker de. Og vi er skingrende og rå, akkurat som poxen, gliser de.

Noe av årsaken til at de har valgt å sette et eget navn på musikken de lager, er også at de ikke vil havne i båsen «urfolks-rock» eller «tsotsil-rock». Det finnes flere band som lager musikk og synger på urfolksspråk, og de ønsker mangfoldet velkommen, men en generaliserende merkelapp vil de ikke ha.

– Vi vil at folk skal lytte til musikken vår slik den er, ikke slik det er bestemt eller forutinntatt at den skal være. Publikummet vårt er variert, og det finnes ikke en «typisk» Lumaltok-fan. Det er viktig for oss at vi kan spille på alle slags scener, store som små, og at alle, samme hvem du er, kan la deg slippe løs og fri i musikken vår.

Lekil Kuxlejal - Frihet

«Det gode liv» er en definisjon av utvikling bygd på uttrykket «sumak kawsay», opprinnelig fra Sør-Amerika. Uttrykket ønsker å si noe om hvordan vi kan utvikle og realisere våre idealer og våre verdige liv på jorda. Sumak kawsay er direkte knytta til Moder Jord eller Pachamama, og går lengre enn vår vestlige forståelse av «bærekraftig utvikling». Dette begrepet har dukket opp i både klima- og utviklingsdebatten de siste ti-femten årene, og er blitt analysert av akademikere verden over.

Maya-folket og maya-språkene har sin oversettelse av sumak kawsay; lekil kuxlejal.

For Zanate, Diego, Moy og Checko betyr det gode liv, eller lekil kuxlejal, frihet. Og det er musikken som gir dem denne friheten. Til å la deg falle, åpne opp en dør, gå inn i det ukjente og likevel vite hvem du er og hvor du kommer fra. 🍷

LUSO-AFRIKA: Tonecas Prazeres fra São Tomé e Príncipe, en liten tøyestat i Guineabukta, spiller tradisjonell luso-afrikansk musikk – på portugisisk – og byr på et mangfold av sjangre og rytmer til glede for B.Lezas stamgjester.

Alle foto: Ellen Stokland

KNALL ROSA: Musikkklubben B.Leza holder til i et sjokk-rosa fabrikklokale på bredden av eleven Tejo, ikke langt unna der Vasco da Gama og andre portugisiske sjøfarere la ut for å utforske verden for over 500 år siden.

Skjønnheten ved Lisboas elvebredd

I en knallrosa fabrikkhall bak togstasjonen Cais do Sodré i Lisboa ligger musikkklubben og kulturhuset B.Leza – en musikalsk oase som byr på stappfullt dansegulv og levende musikk fra hele det portugisisktalende Afrika.

ELLEN STOKLAND

SAMORA

-Det begynte med en kjærlighetshistorie. Papa forelsket seg i tradisjonsmusikken fra Kapp Verde, og han forlot en prestisjefyllt jobb som advokat med ønske om å skape et sted hvor den musikalske arven fra alle våre afrikanske søster-nasjoner kunne dyrkes, forteller daglig leder Madalena Saudade e Silva. Hun deler i dag lederansvaret for klubben med sin søster Sofia. Familien er selv fra Lisboa og Portugal, men viser til lange historiske bånd og portugisernes skjebnefellesskap med Afrika.

Farens prosjekt startet først med musikkklubben O Baile [Dansen], før B.Leza åpnet dørene i et gammelt, herskabelig slott i 1995 hvor det holdt hus frem til 2007. Etter flere års pause og savn gjenåpnet

den populære klubben i dagens moderne lokaler på bryggekannten ved Cais do Sodré i 2012. Fra første dag ble klubben et svært populært samlingssted for anerkjente musikere, intellektuelle bohemer og kunstnere, og tiltrakk seg unge som gamle musikkelskere fra hele verden. En av dem er britiske Rosie Williams, som har bodd i Lisboa siden 1988.

– Det er en helt spesiell og avslappet atmosfære her. Hit kommer alle som de er, og møter ikke noe krav om kleskode eller motepoliti. Til B.Leza kommer gamle som unge, svarte som hvite, alle vi som deler lidenskapen for afrikansk musikk, forteller hun, og minnes den ene store konsertopplevelsen etter den andre, både i det gamle 1800-talls slottet og i de nye lokalene.

PRIVILEGIUM: Ceuzany (25) synger tradisjonell kappverdiansk musikk og er et nytt stjernesjudd på den luso-afrikanske musikkhimmelen. Hun mener det er et privilegium å få spille på Lisboa-klubben B.Leza.

Portugal i Afrika

Samora traff Williams på klubben en hufsete vinterkveld på nyåret i år. Innendørs kunne vi varme oss på luso-afrikansk stemning bak duggete panoramavinduer med utsikt mot elven Tejo, Jesus-statuen på motsatt side og hengebroen oppkalt etter revolusjonsdagen 25. april. Vi er et steinkast fra der Vasco da Gama og andre portugisiske oppdagelsesreisende la ut på sin ferd for å erobre verden på 14-1500-tallet. Portugiserne skulle finne sjøveien til India, og la under seg de afrikanske landene Kapp Verde, São Tomé e Príncipe, Guinea-Bissau, Angola og Mosambik som forble portugisiske kolonier helt frem til Nellikrevolusjonen i 1974. Fortsatt har disse landene portugisisk som offisielt språk, og samlet omtales de gjerne som PALOP, som er den portugisiske forkortelsen for «afrikanske land med portugisisk som offisielt språk».

Etter revolusjonen, som styrtet diktatoren Salazar og frigjorde de afrikanske koloniene, flyttet mange afrikanere til Portugal. Også portugisere som hadde vært bosatt i koloniene flyttet hjem, og alle tok med seg kulturuttrykk fra Afrika. Slik ble de kulturelle båndene mellom Portugal og Afrika opprettholdt og styrket, og den luso-afrikanske kulturarven spredte om seg også i Europa. Lisboa ble et viktig verdensmusikalsk knutepunkt lenge før «verdensmusikk» som begrep var funnet opp.

.....
«Til B.Leza kommer gamle som unge, svarte som hvite, alle vi som deler lidenskapen for afrikansk musikk.»

Med 1990-tallets kommersialisering av denne såkalte verdensmusikken – en smeltedigel av en bås musikk fra landene i det globale Sør puttes i – nådde afrikanske sjangre europeiske hitlister. Men mens verdensmusikkpublikummet i Norge gjerne så til fransk- og engelsktalende metropoler, vokste den lusofone – portugisisktalende – verdensmusikken seg sterk i Lisboa. Her møtte de afrikanske kulturuttrykkene musikktradisjoner fra Brasil og Portugals egen kulturarv, ikke minst fado, og skapte et vitalt musikalsk miljø.

– Musikere som hadde innvandret til Portugal på 1970-tallet fortsatte med musikken, noen som profesjonelle utøvere, andre i mer uformelle sammenhenger. Det er mange måter å dele musikk på sosialt, og afrikanerne hadde flere arenaer enn den kommersielle musikkindustrien. Lisboa fikk en nøkkelrolle, forklarer musikkforsker Rui Cidra ved Det nye universitetet i Lisboa. Han påpeker at mange av de største navnene innen luso-afrikansk musikk jevnlig er i den portugisiske hovedstaden, og flere har i dag Lisboa som base. Og for mange er B.Leza en foretrukket scene – både for dem som drømmer om å bli internasjonale verdensmusikkstjerner, og for dem om først og fremst ønsker å møte et lokalt, luso-afrikansk publikum.

Arven fra PALOP

Navnet har B.Leza lånt fra den kappverdiske musikeren og komponisten Francisco Xavier da Cruz

– Det finnes ikke maken. Mens andre klubber har utviklet seg til diskoteker og restauranter, har B.Leza holdt fast ved å være et hus som formidler afrikansk musikk og kultur. Det er viktig for oss som lever av denne kulturen, forteller Tonecas Prazeres (til høyre) til Samora.

(1905-1958). Han gikk under tilnavnet B.Leza – eller Beleza – som betyr «skjønnhet» på portugisisk. Cruz er særlig anerkjent for sin fornyelse av den kappverdiske musikkjangeren morna ved blant annet å introdusere brasiliansk tonalitet og akkorder. Morna som sjanger er trolig best kjent for nordmenn via vidunderlige Cesaria Evora fra samme land, som også er blant superstjernene som har gjestet B.Leza. Rui Cidra påpeker at da Cesaria fikk sitt internasjonale gjennombrudd som verdensmusikkstjerne på 1990-tallet, åpnet døren seg på gløtt for også andre afrikanske artister som sang på portugisisk og/eller crioulo – sistnevnte nasjonalt språk i Kapp Verde og Guinea-Bissau.

På scenen på B.Leza denne forblåste januarkvelden står nyere, anerkjente artister fra alle PALOP-landene. Den riksdekkende, portugisiske TV-kanalen RTP Africa skal markere sine 18 år på lufta, og gjør det ved å sende live fra B.Leza. «De store avstandene

motiverer oss bare til å bygge broer» lyder slagordet, idet den musikalske reisen starter i Mosambik, runder Kapp det gode håp og når Angola. Deretter beveger konserten seg oppover vestkysten av Afrika hvor det ligger flere portugisisktalende land. Musikken er variert, men nesten alltid dansbar. Når veteranen Tonecas Prazeres, som representerer den lille tøystaten São Tomé e Príncipe i Guineabukta, går på scenen, får publikum oppleve et stort mangfold av rytmer og man aner hvor latinamerikansk musikk har sine røtter. Prazeres har turnert Europa, Sør-Amerika og Asia, men har hatt Lisboa som base de siste 32 år. Han har spilt på B.Leza flere ganger.

– Det finnes ikke maken. Mens andre klubber har utviklet seg til diskoteker og restauranter, har B.Leza holdt fast ved å være et hus som formidler afrikansk musikk og kultur. Det er viktig for oss som lever av denne kulturen, forteller han til Samora.

Store stjerner og debutanter

– Vi er opptatt av å hylle tradisjonsmusikken fra PALOP-landene. Vi viser hvordan den fornyes, samtidig som vi viser stor respekt for tradisjon, historie og kunstnerskap, forteller B.Lezas innehaver Madalena Saudade e Silva. Hun ønsker å bringe denne musikken levende til stadig flere, og klubben holder seg med eget husband som spiller med gjestende artister flere kvelder i uka. Alle de store, luso-afrikanske navnene har spilt på B.Leza, inkludert Bonga, Justino Delgado, Tabanka Djaz, Tito Paris, Don Kikas, Sara Tavares, Manecas Costa, Lura og Nancy Vieira.

– Samtidig gir vi plass til nyere populærmusikk og danseformer. Eksempelvis har vi kizomba-matiné hver søndag med et kort introduksjonskurs i den populære, angolanske dansen, før dansegulvet fylles til trengsel av danseglatte par fra hele verden. Unge, nye og ukjente artister er også på programmet, sier Silva.

«Mens verdensmusikkpublikummet i Norge gjerne så til fransk- og engelsktalende metropoler, vokste den lusofone – portugisisktalende – verdensmusikken seg sterk i Lisboa, hovedstaden til den gamle kolonimakten Portugal.»

Denne kvelden står nok en ung og fremadstormende artist på scenen. 25 år gamle Ceuzany fra Kapp Verde har lenge hatt en høy stjerne i hjemlandet, men valgte B.Leza da hun lanserte sitt debutalbum med tradisjonell kappverdisk musikk i 2015.

– Hit kommer bare de store artistene, det er et stort privilegium å få lov til å spille her, sier Ceuzany til Samora.

Viktig å spille i Lisboa

En annen som vet å sette pris på B.Leza, er den kappverdiske musikeren Ary Morais som har bodd i Norge de siste 20 årene. Morais spiller selv tradisjonsmusikk fra Kapp Verde og står bak Oslo Festival de Lusofonia, en festival for musikk og kultur fra den portugisisktalende verden. Han så gjerne at flere artister fra de portugisisktalende landene i Afrika gjestet Norge. Morais spilte selv på B.Leza i 2014, og mener Lisboa-klubben er særlig viktig for formidling av luso-afrikansk musikk.

– For oss som spiller portugisisk verdensmusikk, er det fint og viktig å spille i Lisboa. Da er B.Leza et naturlig valg. For meg er det fantastisk å møte andre profesjonelle musikere med kappverdisk tradisjonsmusikk som spesialer, det er en musikkstil få norske musikere har fordypet seg i, sier Morais, som også er opptatt av å møte musikere og lytte til verdensmusikk fra andre land. Han knytter merkelappen «verdensmusikk» til tradisjonsmusikk og akustisk musikk, og holder sjangre med elektronisk programmert populærmusikk som kizomba utenfor.

Ukjent musikk

For Rosie Williams – som for så mange andre av B.Lezas stamgjester – er det det musikalske mangfoldet, live-musikken og konsertene med store afrikanske navn som stadig trekker henne tilbake til det knallrosa kulturhuset. Her nyter hun panafrikansk, lusofon, musikalsk kulturarv som semba, kizomba, funana, rumba, soco, gumbé, coladeira og morna, og danser til store artister fra afrikanske land nordmenn flest knapt har hørt om. Hun mener det kan være vel verdt å utvide horisonten og stifte nærmere bekjentskap med den luso-afrikanske kulturarven – og da er B.Leza på Tejos elvebredd et godt sted å starte. Og der, ikke langt fra der de portugisiske sjøfarerne startet sine oppdagelsesferder for over 500 år siden, kan kanskje ny kjærlighet oppstå.

Bonjo lyabinghi Noah og Adrian Sherwood i African Head Charge.

Livet i et kaninhull

African Head Charge er aktuelle med nyutgivelser av sine fire første album på den utforskende dub-labelen On-U Sound. Les videre og erfar hvor dypt kaninhullet går.

ENDRE DALEN

SAMORA

Kaninhullet er en godt brukt metafor, særlig innen journalistikk, film og litteratur. Litteraturforsker Janne Steigen Drangsholt, forklarer i en artikkel om popkulturelle referanser, publisert i Aftenposten Innsikt i november i fjor, kaninhullet slik: «Kaninhullet er en metafor for den begrepsmessige veien til å oppdage virkelighetens sanne natur.» Som kjent er kaninhullet selve portalen inn til Eventyrland i Lewis Carolls barnebok *Alice i Eventyrland*, også filmatisert av Disney.

Diverse Artister
«Science Fiction Dancehall Classics»
On-U Sound 2015

On-U Sound som prototype

Musikkinteresserte havner stadig vekk i slike kaninhull, i sin søken etter nye lyder. I denne sammenhengen er labelen On-U Sound en bemerkelsesverdig affære, og inneholder tilfeldigvis en referanse til snodige hull i bakken, som vi snart skal komme tilbake til. Samlealbumet *Science Fiction Dancehall Classics* tar for seg den tidlige perioden i labelens historie, fra 1981-1987, hvor ulike prototyper på en rekke musikkformer ble dyrket. Jungle/drum&bass, dubtechno, house, industrial, dubstep, samt moderne internasjonale uttrykk som kuduro og gqom, står alle i gjeld til On-U Sounds eksperimentering.

Blant artistene som presenteres på «Science Fiction Dancehall Classics» er de mest kjente: Tackhead, Mark Stewart & The Maffia, Neneh Cherry, Dub Syndicate og Shara Nelson, vokalist på Massive Attacks «Unfinished Symphony». I utgivelsene til On-U Sound skvulpet postpunk, reggae, hiphop, industriell musikk, afrobeat og elektronisk musikk sammen til en psykedelisk groove, alltid med en dub-tilnærming og nesten alltid produsert av labelsjef Adrian Sherwood.

African Head Charges psykedeliske afro-dub

On-U Sound har nå gitt ut de fire første albumene til African Head Charge på nytt. Bandet startet som Adrian Sherwoods personlige lekestue, sentrert rundt Bonjo Iyabinghi Noahs virtuose perkusjon. Prosjektet ble etter hvert mer og mer et band driftet av perkusjonist og frontmann Noah, som også speilet sistnevntes visjon. Blant bidragsyterne på disse albumene finner vi Steve Beresford, Prince Far I, Jah Wobble fra Public Image Ltd., musikere fra The Pop Group, The Slits og The Wailers. Disse fire albumene er nok ikke det enkleste å starte med for å få innblikk i Sherwood og On-U Sounds univers, selv om platene har holdt seg godt. Har du interesse for

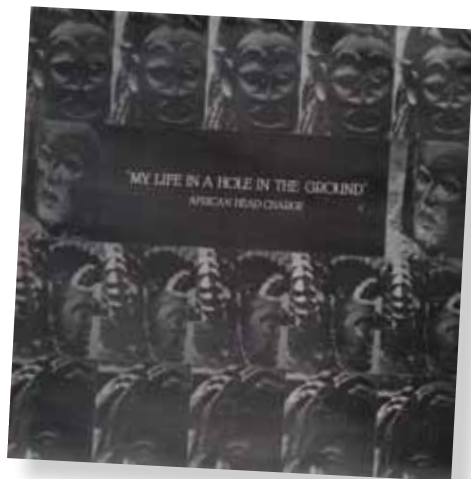
afrobeat eller annen afrikansk musikk, er likevel dette stedet å starte. Folk med kjennskap til bandet har gjerne ulike personlige favoritter, så derfor bør alle disse fire høres av interesserte.

I et kaninhull, med dub på headsettet

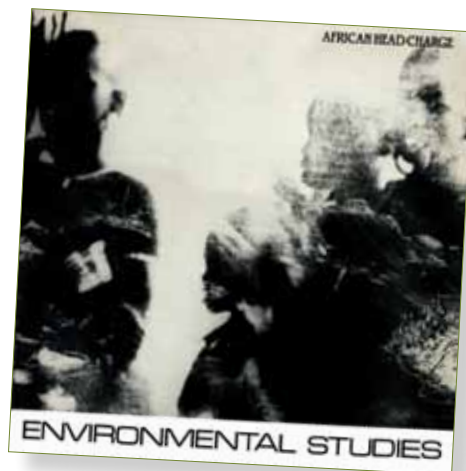
Det er fristende å spørre hvorfor Adrian Sherwood kalte det første albumet til African Head Charge *My Life In A Hole In The Ground*. Er det et kaninhull i bakken tittelen spiller på? Selvfølgelig henspilte tittelen på kjellerstudioet der Sherwood spilte inn den tidlige musikken. Det er også en referanse til Brian Enos og David Byrnes innflytelsesrike klassiker *My Life In The Bush Of Ghosts*, også først utgitt i 1981. Som igjen er tittelen på Amos Tutuolas roman basert på yoruba-fortellinger, publisert i 1954. Selve navnet på bandet – African Head Charge – som på den tiden bedre beskrives som et studioprosjekt, er også tatt fra Enos idé om et psykedelisk Afrika. Tankene går dermed tilbake til Lewis Carolls bevissthetsutvidende hull i bakken.

Dette er dubba, dog likevel sjelden dub-reggae i sin kjente form. Musikken er for det meste instrumental på *My Life In A Hole In The Ground* og inkluderer xylofoner og munnharpe i instrumenteringen. Et unntak er «Far Away Chant», som ble brukt av selveste David Lynch i hans film *Wild At Heart* fra 1990. Låta har vokal av Prince Far I, under pseudonymet King Cry Cry, og er seig og særdeles basstung. Lynch utnyttet dette i filmen ved å senke tempoet så mye at det høres ut som et utenomjordisk vesen som synger. Hvis du har sett filmer av Lynch, vet du at han er en mester i å skape uhygge. Scenen med denne versjonen av «Far Away Chant» er intet unntak.

Frijazz er et annet stikkord, noe som merkes spesielt i introen til «Stone Chant» og avsluttende «Hole In The Roof». Noen av de mest interessante sporene er

African Head Charge
«My Life In A Hole In The Ground»
On-U Sound 1981/2016

African Head Charge
«Environmental Studies»
On-U Sound 1982/2016

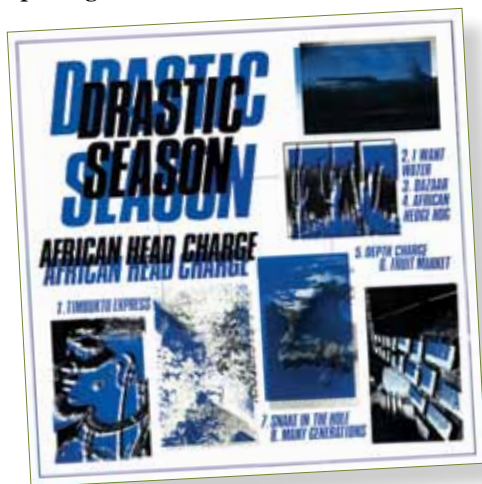
«Bonjo Iyabinghi Noah fortsetter den dag i dag som bandleder for African Head Charge, og har skapt flere andre klassikere som 'Songs of Praise'. Det siste albumet kom i 2011.»

også mer uptempo, som «Stebenis Theme» med «Call and response»-vokal på et afrikansk språk. *My Life In A Hole In The Ground* er det mest lekne og rareste albumet blant de fire utgivelsene, men også det mest essensielle, spør du meg. Passende nok avsluttes albumet med «Hole In The Roof». Er dette det samme hullet vi kom inn fra?

Særegent sound og komplekse grooves

Vi skal ikke ut av kaninhullet med det første. *Environmental Studies* virker mer utadvendt enn debutalbumet uten at det særegne soundet forsvinner. Dette var før sampleren gjorde sitt inntog på markedet, så taperedigering var den rådende metoden for å inkorporere gamle lyder i nye innspillinger. Albumet er fullstendig uten gjenkjennelig vokal, uten at det gjør noe skade. De repetitive oudriffene på «Dinosaurs Lament» kunne nesten vært et rytmisk tema i musikken til Wu-Tang-rapperen GZA, og blåserfunken på «Berl Berl» skriker likeledes om å bli samplet.

«Breeding Space» skaper et pusterom for ulike perkusjonsinstrumenter og ekkoeffekter, og det skaper et rytmisk kaotisk sound. Det til å begynne med basstrommedrevne sporet «Latin Temperament» skiller seg kanskje mest ut, med sine 4/4-rytmer (four-to-the-floor) som utvikler seg til en mer og mer kompleks groove.

African Head Charge
«Drastic Season»
On-U Sound 1983/2016

Nytt studio og ny teknologi

Drastic Season var det første albumet til African Head Charge som ikke var produsert i Sherwoods kjellerstudio. Flyttingen til Southern Studios, hvor Sherwood og bandet kunne utnytte state of the art studioutstyr, gjorde ikke dette tredje albumet noe mindre psykedelisk eller eksperimentelt. Bare enda mer moderne. Samtidig er dette det minst flytende og minst lettfattelige albumet. Innledende «Timbuktu Express», som

mest minner om ambient-musikk, er det sporet som fortest fester seg til minnet. Bortsett fra det mangler *Drastic Season* høydepunkter og føles litt for rotete.

Grunnen til at dette er det svakeste albumet kan være at mulighetene som åpnet seg opp gjennom det nye studioet, virket hemmende på kvaliteten. Kreativitet oppstår jo som kjent oftere under begrensede forhold. Det skulle ta noen år før African Head Charge behersket det nye studioet, og igjen var tilbake på topp.

African Head Charge
«Off The Beaten Track»
On-U Sound 1985/2016

Dub som vitenskap

På *Off The Beaten Track* høres en tydeligere innflytelse fra Tackhead, det tidligere husbandet til hiphop-labelen Sugar Hill Records, som på andre utgivelser formet en hybrid av hiphop og industriell musikk sammen med Sherwood. Lydene er skarpere og hardere enn på de tidligere platene. De tre første albumene kom i perioden 1981-1983 og det skulle ta nesten tre år før neste plate kom. Trommemaskin hadde da blitt såpass vanlig at den fant en naturlig plass på albumet, uten at det vanlige trommesettet ble forvist. Dette skulle vise seg å bli en innovativ miks av ny teknologi og gammelt håndverk.

Tittelsporet med sine messende fioliner og den drivende hiphopbeaten på «Some Bizarre» er de to første sporene som griper oppmerksomheten. Det er mye bra å hente her, til og med en spoken word-opptreden hvor Albert Einstein dukker opp i form av et gammelt opptak på «Language & Mentality». Aldri før har dub som vitenskap føltes mer virkelig.

I ettertid har Sherwood produsert sammen med legender som Lee «Scratch» Perry, remixet størrelser som Depeche Mode og Primal Scream, og vært en enestående inspirasjon for en hel generasjon av produsenter av elektronisk musikk. Bonjo Iyabinghi Noah fortsetter den dag i dag som bandleder for African Head Charge, og har skapt flere andre klassikere som *Songs Of Praise* (1990). Det siste albumet kom i 2011. Musikken er fortsatt en vindskeiv blanding av psykedelisk dub og afrikansk musikk. 9

Linton Kwesi Johnson

Abida Parveen

Harry Belafonte

Fela Kuti

Billie Holiday

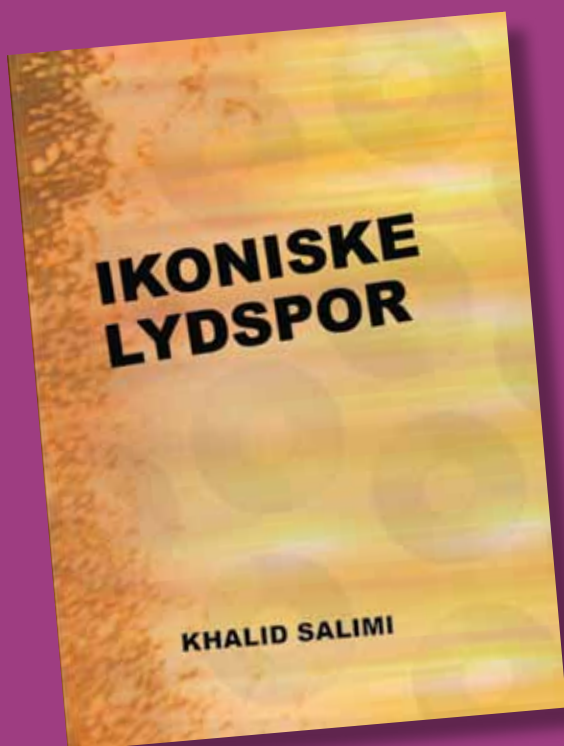

Victor Jara

Miriam Makeba

Bestill et eksemplar av **Ikoniske Lydspor**

«En bortgjemt perle (...) Det er motsetninger og det er fascinasjon, men hele tiden hører vi Khalid Salimis høyt personlige stemme og historie i valg og presentasjon»

Harald Stanghelle

Aftenposten 28.04.2015

Send en e-mail til
samora@samora.no

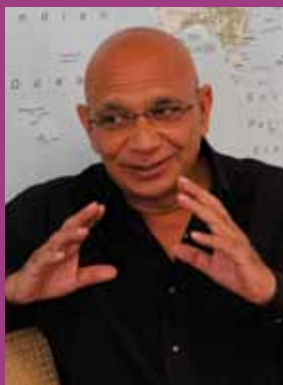

ring
tlf 22 20 96 90

Utgitt av
SAMORA
i samarbeid med
mela

**Kr.
150**

**Prisen er inkludert
forsendelse**

Khalid Salimi

I forbindelse med Samoras 35-årsjubileum publiserte Samora «Ikoniske Lydspor», skrevet av Samoras ansvarlige redaktør, Khalid Salimi. Tekstene i boka har stått på trykk i Morgenbladet. Samora, i samarbeid med Mela, står for utgivelsen.

«Å lese disse 17 valgene av album fra verdens millioner av musikal-ske uttrykk, er som å sitte ved Khalid Salimis bord og høre ham dele av sin glede og kunnskap. Ordene er som musikken han gir oss – full av følelser, men også av engasjement, vilje og drømmer.

Anders Heger

28 år gamle Wulff Joseph Wulff, briljant spilt av Jakob Oftebro i filmen «Gullkysten».

Fortrengt fortid

Filmen *Gullkysten* setter et grelt søkelys på den dansk-norske slavehandelen. Hvordan har regissøren Daniel Dencik valgt å belyse en av Danmark-Norges mørkeste historiske epoker?

SELMA BENMALEK

SAMORA

Imer enn 200 år hadde Danmark-Norge kolonien Dansk Guinea på den såkalte Gullkysten i Vest-Afrika. Det viktigste fortet var Christiansborg i Accra, hovedstaden i dagens Ghana. Tvillingrikets fortid som kolonimakt og dets aktive deltakelse i slavehandelen, er for de fleste et ukjent tema.

Vitenskapsmann og idealist

Filmen *Gullkysten* åpner med at 28 år gamle Wulff Joseph Wulff, briljant spilt av Jakob Oftebro, er innesperret på handelsfortet Christiansborg. I noen kontrastfylte øyeblikk forflyttes vi til en kjærlighets-scene mellom Wulff og hans forlovede Elenora, spilt av Luise Skov, hjemme i Danmark.

Tittel: «Gullkysten»,
Regi: Daniel Dencik
2015

Botanikeren Wulff ankommer i 1836 Gullkysten for å anlegge kaffeplantasjer for kong Fredrik 6., som erstatning for slavehandelen som før 1803 hadde vært den viktigste inntektskilden. Den unge idealisten lar seg begeistre av naturen og anlegger optimistisk «kongens have».

Som en opplysningstidens mann benytter Wulff enhver anledning til å undervise og motivere lokalbefolkningen, inkludert lille Lumpa, som spilles svært overbevisende av John Aggrey.

Slavehandelen

På tross av at det er tretti år siden et dansk forbud mot transatlantisk slavehandel, er handelen så innbringende at transporten fortsetter med guvernørens stilltiende samtykke. Wulff oppdager etter hvert hva som foregår og at handelsmannen Richter (Wakefield Ackuaku) står bak slavetransporten.

Vitenskapsmannen og naturmennesket Wulff, som attpåtil er lykkelig forlovet, blir en sjokkert tilskuer til uhyrlighetene i kolonien. Guvernør Mørch (Morten Holst) og hans medhjelpere Dall (Anders Heinrichsen) og Herbst (Adam Ild Rohweder) avfeier Wulff med at han snakker i febevillelse. Herbst mener at Wulff lukter av Danmark og uskyld og ønsker ham velkommen til «ambisjonenes kirkegård».

Moralsk forfall

I sterk kontrast til Herbst og Dall ser vi slavenes øredøvende taushet og følelsemessige apati. På eget kontinent utsettes de for ufattelige lidelser av de europeiske inntrengerne. Misjonærens kone Caroline, spilt av Danica Curcic, ansporer på sitt dødsleie vitenskapsmannen og naturmennesket Wulff til å kjempe mot slaveriet.

Wulff ser hvordan moralen må vike for pengeinteressene og resonnerer seg fram til at han ikke er skikket til å leve i det borgerlige samfunnet hvor kolonien er som «en kirkegård hvor alle gravene mangler».

Den overjordisk vakre naturen, og Elenora, som lever i fullstendig uvitenhet om fordervelsen i Dansk Guinea, står i grell kontrast til uhyrlighetene Wulff reagerer så sterkt på. Filmens suggererende elektromusikk understreker den dualistiske verden Wulff lever i.

«We shall overcome»

Wulff har sluppet løs slaver og er fengslet på fortet. En syk og nedbrutt Wulff er på vei inn i galskapen da han i en visjon ser Elenora og vi hører hymnen Ave Maria, som er en bønn om tilgivelse. Forloveden langt borte symboliserer en uskyldstilstand som Wulff for alltid har forlatt.

Et frampek om at det går mot slutten for slavehandelen får vi når Wulff i lenker dirigerer et orkester av slaver som spiller «We shall overcome», den amerikanske borgerrettsbevegelsens protestsang.

«Kunstnerisk frihet»

En innvending mot filmen er at den ikke er tro mot historiske personer og begivenheter. Filmene er bare delvis basert på den virkelige Wulff Joseph Wulffs liv. Kirurgen Paul Erdmann Isert, som kom til Gullkysten i 1783, er nok den som har lånt mest til karakteren Wulff. Virkelighetens Isert var talsmann mot frakten av slaver over Atlanteren.

Spesialvisning

Med sitt glitrende spill bærer hovedrolleinnehaver Jakob Oftebro hele filmen. Norske Oftebros dansk er i seg selv en prestasjon, og hans utsultede gestalt gjør sterkt inntrykk spesielt på slutten av filmen.

Den 29. januar i år ble det arrangert en spesialvisning av filmen på Gimle Kino i Oslo hvor den norske historikeren Jarle Simensen og Jakob Oftebro var invitert til samtale. Oftebro forteller at regissøren ønsket at Wulff skulle oppleve det slavenes gjennomgå og derfor valgte å la filmen fortelles gjennom ham. Dencik ville sette søkelyset på hva det er som gjør at mennesker påfører andre smerte og aldri synes å lære av historien.

Oftebro framhever Dencik som en skjønnlitterær forfatter som ønsker å uttrykke noe mer enn det rent narrative. Filmene er som en roman hvor metaforer og symbolikk blir det bærende, mens den ytre handlingen blir et bakteppe for å forstå Wulffs beveggrunner. For å gå inn i rollen leste Oftebro mye om Wulffs samtid, blant annet om naturens og følelsenes talsmann, filosofen Rousseau.

Oftebro deler med publikum at noe av det mest gripende på settet var samarbeidet med lokalbefolkningen. Mange av scenene i filmen er improvisert og gjorde at skuespillerne knyttet nære bånd under opptakene. Han berømmer de ghanesiske skuespillerne som gikk rett inn i rollene.

«Vi og dem»

Ved å fokusere på en personlig historie, drar Dencik oss brutalt inn i tematikken om slavehandelen. Det er nettopp moralsk ansvarsbevisste

mennesker av Wulffs støpning som er forutsetningen for opphevelsen av slaveriet.

Dencik pirker oss i sjela og rister hver enkelt av oss ut av vår moralske komfortsone når han viser oss hvor langt menneskene er i stand til å gå, når man på forhånd har frarøvet «de andre» deres kultur, identitet og menneskelighet og redusert dem til en upersonlig og navnløs mengde man ikke føler noe ansvar for.

Slavenes tause apati, en konsekvens av århundrers destruktiv slavehandel, er det mest talende i filmen. Øynene, som følger oss i lang tid etter filmen, blir et sterkere virkemiddel når det gjelder å uroe samvittigheten, enn hva opprør og vold ville vært.

Den stilsikre filmingen av det paradisiske vakre landskapet og amerikaneren Angelo Badalamenti's monumentale og foruroligende musikk, setter de grove forbrytelsene mot menneskeheten i et svært plagsomt relieff.

«Med sitt glitrende spill bærer hovedrolleinnehaver Jakob Oftebro hele filmen. Norske Oftebros dansk er i seg selv en prestasjon, og hans utsultede gestalt gjør sterkt inntrykk spesielt på slutten av filmen.»

Tittel: «Middelhavet»
Originaltittel: «Mediterranea»
Regi: Jonas Carpignano
 2015

Tonen i filmen er hele tiden lavmælt og direkte og det er nettopp dette som gjør filmen til det knytt-neveslaget den er blitt.

Statister i Europa

Det skal godt gjøres å finne en mer aktuell film enn *Middelhavet*, som nylig ble vist på norske kinoer. Historien om to afrikanske migranter som flykter til Europa gir et unikt innblikk i en virkelighet som nordmenn flest kun kjenner gjennom avisene.

EILIF HARTWIG

SAMORA

Utgangspunktet for historien er etterhvert blitt en ganske kjent fortelling; De to vennene Ayiva og Abas lever et liv uten fremtidsutsikter i Burkina Faso. I motsetning til mange andre, rømmer de ikke fra krig og konflikt, men de drømmer om et bedre liv for seg og sin familie. Bort fra fattigdom og dager som svinner hen i ingenting. Og den drømmen håper de å oppfylle i Europa. Gjennom bilder på Facebook postet av et familiemedlem, får gutta som aldri har vært utenfor hjemlandet se et glansbilde av Europa. Vi møter de første gang i Algerie. Uten mye kontekst eller forklaring blir vi kastet rett inn ved deres side på fluktruten.

Filmene er egentlig to fortellinger. Vi får følge den dramatiske og uforutsigbare ferden til nordspissen av Afrika, hvor en hel industri av kriminelle bakmenn

beskjeftiger seg med å frakte flyktninger over til Europa i båter av, mildt sagt, varierende kvalitet. I møtet med kyniske menneskesmuglere blir flyktningene behandlet som en hvilken som helst handelsvare og farene lurar bak hver sving på den strabasjose ferden. Etter mitt skjønn er det ingenting som slår spillefilmen som medium for å få oss til å empatisere med andre mennesker. Og i dette spesifikke tilfellet; hva en slik flukt egentlig innebærer. Selv hadde jeg gjerne sett at filmens første del fikk en litt større plass i historien. Men det er tydelig at det er møtet med Europa som er det filmskaperen vil fokusere på.

Ikke noe glansbilde

Etter en dramatisk båtturn kommer de frem til Italia. De får et tre måneders arbeidsvisum og finner seg arbeid som fruktplukkere. Ayiva er realisten. Han bøyer

hodet og er villig til å tilpasse seg de harde kravene og vanskelige forholdene i sitt nye hjemland. Abas er på sin side noe mer av en sta, utopisk drømmer. Han vil nødig innse at Europa ikke umiddelbart var det paradiset han hadde sett for seg. Dermed blir det også Ayiva som best klarer å tilpasse seg den nye hverdagen.

Det Italia vi får se i filmen er så langt unna det glansbildet som mange fortsatt har av landet. Samtidig som de har blitt hardt rammet av den økonomiske krisen har de også måttet ta en, uforholdsmessig, stor del av byrden for flyktningestrømmen til Europa. Vinranker, sene pastamiddager med vin og Vespa-turer i solnedgang virker uendelig langt unna det bildet av Sør-Italia som blir tegnet opp i denne filmen. Det er knallhard virkelighet med sosioøkonomisk desperasjon, arbeidsledighet og kriminalitet. Her er ikke flyktninger velkommen. De havner umiddelbart nederst på rangstigen. Og i møte med desillusjonerte italienske ungdommer blir afrikanske migranter et lett bytte.

Regissøren av filmen skal ha tatt med seg hovedrollenehaveren for å møte noen av mennene som har vært aktive i konflikten med migrantene de siste

årene. Han fikk etter dette møtet overtalt flere mennene til å spille seg selv i filmen. Skillet mellom virkelighet og fiksjon blir dermed ganske flytende.

Imponerende rolletolkning

Carpignano møtte hovedrollenehaver Koudous Seihon da han var i sør-Italia i forbindelse med opptøyer i byen Rosarno i 2010. De to ble etterhvert gode venner og Seihon fortalte ham sin egen historie om hvordan han forlot en liten datter i hjemlandet for å reise til Europa. Det er naturlig å anta at karakteren Ayiva er basert på Seihons historie, han reiste nemlig også i sin tid fra datteren i Burkina Faso. Uavhengig hvor mye av han selv som finnes i karakteren, er det en imponerende rolletolkning av en mann som ikke har stått foran et kamera før.

Filmens fremstår på et vis som en fiksjonsdokumentar, og man sitter hele tiden med en følelse av alt som utspiller seg i høyeste grad er reelt. Carpignano har utviklet historien fra kortfilmen *A Chjana* som han laget i 2012. Denne skildrer konflikten mellom flyktninger og lokabefolkningen i en liten italiensk by, noe som også får en viktig plass i Middelhavet, som utrolig nok er regissørens langfilmdebut.

Carpignano går ikke i fellen med å bruke for mange dramatiske virkemidler for å skape mer emosjonell klangbunn. Tonen er hele tiden lavmælt og direkte, og det er nettopp dette som gjør filmen til det knyttneveslaget den er blitt. Andre regissører ville kanskje falt for fristelsen til å bruke dramatisk orkestret musikk. Istedenfor sys det sømløst inn låter av Rihanna og andre popstjerner, som selve manifestasjonen på drømmen om Vesten, sammen med en del nedtonede akustiske spor.

Fravær av bakgrunnshistorie

Er det noe jeg vil utsette på filmen er det kanskje fraværet av bakgrunnshistorie om de to hovedkarakterene. Tidvis sitter man med en følelse av at man ikke fullt ut blir kjent med de to og at de i visse scener blir statister i fortellingen om deres liv. Men i scenene med Ayiva og lokalbefolkningen oppstår det det noen veldig interessante møter. Kanskje særlig i utvekslingen med den bortskjemte datteren til sjefen hans. Hun forsøker på sitt vis å sette seg inn i Ayivas sted men det blir tydelig at deres utgangspunkt er så fundamentalt forskjellige at et likestilt møte virker umulig.

Filmens hadde begrenset visningstid på kino. Og det var dessverre ganske få som så den. Selv om dette er et generelt problem for kvalitetsfilm på kino i disse dager, er det få filmer som er så viktige som denne. Jeg håper den vil kunne leve videre på skoler og arbeidsplasser i årene som kommer. For *Middelhavet* er en humanistisk og sterk fortelling om vår tids kanskje aller viktigste utfordring. 📌

«Tonen i filmen er hele tiden lavmælt og direkte og det er nettopp dette som gjør filmen til det knyttneveslaget den er blitt.»

Jankeh Njie Jamanca forteller at hun lanserte sitt første moteshow i Gambia. Jamanca undervurderte sosiale medier; da hun kom tilbake til Norge var det allerede etterspørsel etter klærne hennes.

Dobbelt opp av begge deler

Jankeh Njie Jamanca falt utenfor boksen med sine uortodokse klær, selv har hun skapt en avgjørende plattform for flerkulturelle designere.

NOSHIN SAGHIR

SAMORA

Jankeh Njie Jamanca bestemte seg allerede etter videregående skole for å ta et friår for å kunne lære litt mer om seg selv og finne ut av hva det var hun ville gjøre videre, og hva hennes lidenskap var. Hun likte klær og ønsket derfor å etablere sitt eget klesmerke. For å få til dette, måtte hun finne ut hva som begeistret folk og hvorfor de skulle velge akkurat hennes klesmerke, blant så mange andre. Jamanca måtte finne noe som gjorde at hennes skilte seg ut fra alle de andre.

Etablerte Jarga Designs

Identiteten hennes var afrikaner i Norge og europeer i Afrika.

– Jeg så alltid på meg selv som femti prosent fra Norge og femti prosent fra Gambia på grunn av at jeg vokste opp med to kulturer og tradisjoner. Det tok tid før jeg skjønnte at jeg ikke er halvt av noe. Jeg er dobbelt opp av begge. Hundre prosent norsk og hundre prosent gambisk. Jeg er flerkulturell og det er en ressurs, forteller Jamanca. Slik skapte hun som 18 åring klesmerket Jarga

Designs, der Norge møter Gambia, eller Afrika møter Europa.

– Utfordringene jeg hadde som en gründer på 18 år, var at jeg ikke hadde noen kunnskap om markedsføring. Det eneste jeg hadde i ryggsekken var en visjon. Men jeg tror på at innsats slår talent. Jeg har

sugd til meg kunnskap som en svamp, og jeg satte meg mål som jeg skulle nå innen en gitt tid, og tok hele tiden ett skritt av gangen. Slik har jeg levd siden den gang, sier 21 åringen fra Kolbotn.

Hun forteller at hun lanserte sitt første moteshow i Gambia. Jamanca undervurderte sosiale medier; da

hun kom tilbake til Norge var det allerede etterspørsel etter klærne hennes. Hun bestemte seg for at klærne hennes ikke skulle gå til kun folk fra en nasjonalitet, men til folk fra alle nasjonaliteter.

«Det tok tid før jeg
skjønnte at jeg ikke er
halvt av noe. Jeg er
dobbelt opp av begge.»

«Utfordringene jeg hadde som en grunder på 18 år, var at jeg hadde ingen kunnskap om markedsføring. Det eneste jeg hadde i ryggsekken var en visjon.»

Det er så stor etterspørsel etter klærne hennes at de får ikke produsert nok i tide. Derfor har de nå satt i gang masseproduksjon, og Jamancas nye kolleksjon kommer før sommeren.

Holder foredrag

Omgivelsene har spilt en stor rolle for Jamanca.

– Omgivelse og hvem du omgås med er utrolig viktig. Hvis alle de åtte i gjengen din har sluttet på fotballaget er det ganske sannsynlig at du blir den niende, understreker hun.

Selv hadde hun folk rundt seg som var realistiske, og ga henne motivasjon.

– Jeg omgås med utrolig mange fra masse forskjellige bransjer og i alle aldersgrupper. Det viktigste for meg er at de har driv og lidenskap innenfor det de driver med. Enten det er journalistikk eller dagligvare, sier hun.

Jamanca holder foredrag på ungdomsskoler, videregående skoler og voksenopplæring. Hun velger bevisst å holde foredrag på skoler der det er flere flerkulturelle elever. Det er fordi hun klarer å identifisere seg selv med dem. I foredragene spør hun elevene om hvem det er som prater i ørene deres og hva de sier til dem.

Skaper plattform

– Vi vokser opp med en generasjon som er sulten på kunnskap, men som mangler verktøy. Og vi ønsker å gi dem verktøyet. Ifjor holdt vi derfor Jarga Art and Fashion Weekend på Rådhuset i Oslo i september. Det er en plattform for alle innenfor entreprenørskap og kunst. Vi har fokus på å synliggjøre talenter i Norge på tvers av etnisitet og kultur. Det er fordi vi synes en slik plattform mangler i Oslo, og at flere havner utenfor «boksen», forteller hun.

Jarga Art and Fashion Weekend er Norges største og første plattform med hovedfokus på å synliggjøre kunst og entreprenørskap på tvers av etnisitet og kultur i Skandinavia. I fjor var det flere norsketablerte gründere som fortalte om sine historier fra idé til bedrift. Blant dem var Dominic Gorham fra The Thief, Josef Yohannes fra The Urban Legend, Antoinette Botti fra Ging AS og T. Michael fra Norwegian Rain.

Hun forteller at det var 400 deltakere på fashion weekend og de måtte si nei til folk på grunn av plassmangel. Dansegruppen Tabanka Crew opptrådte, og det var også moteshow.

– Vi er allerede i gang med å planlegge neste fashion week i Oslo i september. Vi utvider det i år og tar inn folk fra både England, Sverige og Danmark, forteller hun. 📍

VIBRO – ideene til en ny generasjon

Hvordan kan det nye ungdomsmagasinet VIBRO gjenspeile et stadig mer flerkulturelt samfunn, og samtidig stå som et godt eksempel for mainstream media?

ENDRE DALEN

SAMORA

VIBRO (Vi Bryr Oss) lanserer høsten 2016 et ungdomsmagasin. Førsteutgaven har temaet «utenforskap» og tar for seg ulike former for utenforskap og konsekvenser av dette. Alt fra radikalisering til selfie-kulturen er representert i ungdommenes journalistikk.

VIBRO som rekrutteringsarena

VIBRO har alltid sagt at deres visjon er at alle ungdommer skal være samfunnsengasjerte, ha tro på seg selv, og innse sitt eget potensiale. Hvordan kan VIBRO bli en viktig rekrutteringsarena for norsk media?

VIBRO har gjennom dokumentarserien «Unge forbilder», ungdomsdebatter, VIBRO-festivalen, og en rekke andre aktiviteter rettet mot ungdom opparbeidet seg kompetanse og erfaring på flere områder. Magasinet skal i hovedsak være nettbasert, men lanserer nå også en trykt papirutgave. Samora har snakket med Zahra Sabha i VIBRO om hensikten med magasinet.

– Vi startet opp et ungdomsmagasin som et ledd i et større prosjekt som handler om å inspirere og styrke selvtilliten til ungdom i Norge. Dette magasinet skal gjenspeile tankene og ideene til den nye generasjonen. Magasinet skal gi ungdommer på tvers av kultur og bakgrunn mulighet til å uttrykke sine meninger og bli hørt. Magasinet skal stimulere og synliggjøre det positive i det nye Norge; et mangfoldig samfunn fylt med folk med forskjellig bakgrunn og kulturell kompetanse, sier Zahra Sabha.

Målsetning og fremtidsutsikter

Sammen med ungdom, ønsker VIBRO å rette søket mot samfunnsutfordringer ungdom selv synes er

Daglig leder i VIBRO Zahra Sabha.

viktig å ta tak i, og organisasjonen jobber stadig for et bedre multikulturelt samfunn.

– Målet er et magasin som skal inspirere og oppmuntre ungdom til å utvikle og fremme egne kreative evner. Formålet til magasinet er også å formidle kunnskap og erfaringer rundt det å være skribent i et magasin. Her har ungdom fått mulighet til å skrive tekster, bidra til layout, ta bilder og være med i den redaksjonelle driften av magasinet. Et delmål vil være å få ungdommene selv til å fremme sitt syn med tanke på det å være del av en ny generasjon som vokser opp i et samfunn i endring, hvor motstridende meninger om fellesskap, rasisme, mangfold, kultur og religion dominerer, sier Sabha.

Finner sin rolle

I et samfunn mer og mer dominert av sosiale medier er det viktig å finne sin rolle i mediemangfoldet. VIBRO satser på journalistikk rettet mot en gruppe mennesker som ellers ofte ikke blir hørt.

– Innholdet i magasinet er produsert av ungdom for ungdom, og stoffet omhandler skribentenes

egne interesser, lidenskaper og tanker om samfunnet. Magasinet skal gi ungdom muligheten til å uttrykke sine opplevelser og tanker rundt det å leve i et flerkulturelt samfunn. Følg med på nettsiden vår vibro.no hvor vi lanserer magasinet. På nettsiden vil du også få mer informasjon om hva vi ellers jobber med, avslutter Sabha. 6

«Magasinet skal stimulere og synliggjøre det positive i det nye Norge; et mangfoldig samfunn fylt med folk med forskjellig bakgrunn og kulturell kompetanse.»

Abonner på

SAMORA

Magasinet Samora er nå inne i sitt 38. år. Samora er et uavhengig innvandringspolitisk og kulturpolitisk magasin som tar opp situasjonen for minoriteter i Norge samt forholdet mellom minoriteter og majoritet.

Samora legger vekt på å formidle kulturuttrykk fra minoritetsgruppene som musikk, bøker, filmer og kunstutstillinger som de store mediene ikke dekker.

Abonner nå!

e-mail til samora@samora.no

Tlf.: 22 20 96 90

Ett års abonnement

(4 utgaver)

**kr 150.- for privatpersoner
& kr 250.- for institusjoner**

Samora er hovedstad i ingenmannslandet mellom Norge og omverden. Samora vil gi stemme til det mangfoldige Norge alle prater om, men altfor få vet hva er.

Samora er et magasin for alt som er ureint, det som er i mellom, litt av begge deler.

Samora er ikke bare for «innvandrere» eller «nordmenn».

Samora er der fordi alt ikke er som det ser ut.

Kanskje Samora er magasinet du savner? Synes du denne teksten er vagt formulert? Har du sterkere ord?

Kanskje finner du ordene sammen med andre? Samora trenger bilder og tekster fra din virkelighet. Ung og uerfaren kan være en fordel.

Lær norsk på et dypere plan

Pedagogisk ansvarlig Gunnhild Aakervik i stiftelsen Mangfold i Arbeidslivet har laget en quizbok for nyankomne flyktninger. Aakervik er tilhenger av språklæring gjennom alternativ didaktikk, og håper «Stolt som en hane», en samling faste uttrykk med ulike svaralternativer, skal bli til både glede og nytte. Ved å lære språklige bilder og spesielle uttrykk, vil leserne kunne lære norsk på et dypere plan.

Gunnhild Aakervik
«Stolt som en hane»
Pensum forlag i 2015.

Norskkrav for barnehageansatte

Tirsdag 9. februar i år meldte Aftenposten at Regjeringen skal stille krav om norsk for barnehageansatte. I rapporten «Spørsmål til Barnehage-Norge 2015» kommer det fram at det er store forskjeller rundt omkring i landet når det gjelder barne-

hageansattes språkkunnskaper. Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) anser barnehage og skole som to av de viktigste plattformene for integrering og ønsker å lovfeste krav til norskspråklig kompetanse blant barnehageansatte.

Døde etter 25 år på asylmottak

Eritreeren Yemane Teferi (56) tilbrakte nesten halve livet på asylmottak før han døde på Bømlo mottak i Hordaland 8. januar 2016. På 1970-tallet var Yemane med i en eritreisk frigjøringsbevegelse, men da dette ble oppdaget av myndighetene, måtte han flykte fra hjemlandet. I 1998 kom han til Norge.

Det kan umulig ha vært denne saken innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug hadde i tankene da hun på talkshowet «Skavlan» 8. januar i år karakteriserte nordmenns innsats for flyktningene som «godhetstyraniet».

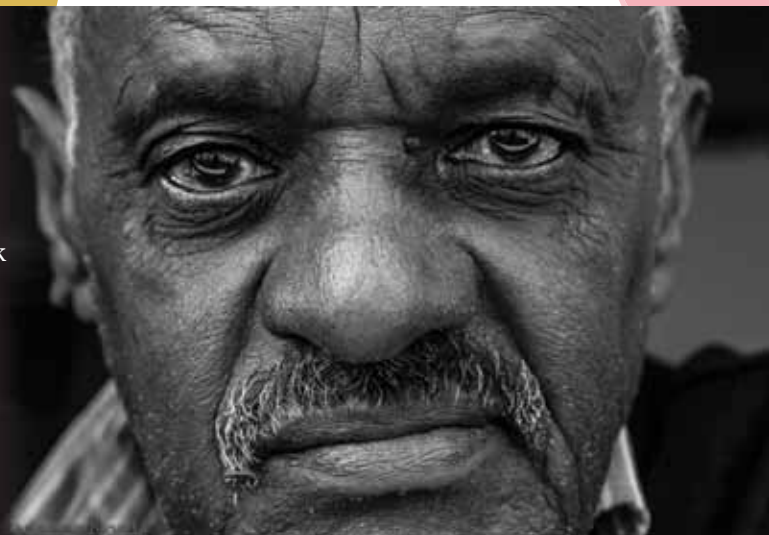

Første kvinnelige muslimske OL-vinner

– Gratulerer, dette var stemningsfullt og veldig bra. Lillehammer er fantastisk! uttrykte IOC's visepresident og tidligere friidrettsutøver Nawal El Moutawakel til NRK da hun i februar besøkte Ungdoms-OL på Lillehammer.

Under OL i Los Angeles i 1984 vant da 22 år gamle El Moutawakel som den første marokkanske, afrikanske og muslimske kvinne, olympisk gull på 400 meter hekk. Hennes innsats i OL ga marokkanske kvinner motet til å begynne med sport. Da hun la opp noen år senere, ønsket hun å arbeide spesielt for barn og unge i hjemlandet Marokko. Hun ble først statssekretær og senere Sports- og ungdomsminister.

I 1998 ble hun valgt inn i IOC's styre som den første muslimske kvinnen. Hun er president Thomas Bachs nærmeste medarbeider og helt sentral i IOC. Hun kom inn i en mannsdominert organisasjon, men har bidratt til at kvinner får mange flere sentrale posisjoner. El Moutawakel er nå viseformann i Laureus World Sports Academy, en årlig idrettspris som deles ut til de beste idrettsutøverne foregående år.

Bryter med folkeretten

Venstre slakter innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaugs asylinnstramminger fordi partiet mener forslagene bryter med folkeretten og at regjeringen derfor bør glemme hele forslaget. Venstre-leder Trine Skei Grande har sagt blankt nei til alle de førti forslagene.

Selv om partiet er med på en innstramming, aksepterer ikke Venstre at internasjonale konvensjoner som barnekonvensjonen og flyktningkonvensjonen brytes, det samme gjelder andre rettsstatsprinsipper.

Til VG sier Skei Grande: «Hun er ikke min statsråd. Når et land blir utsatt for krevende situasjoner, så er det ikke forsvarlig å ha en statsråd som pålegger folk å være redd, og som ikke klarer å fortelle folk hvordan de kan takle disse utfordringene.»

De mest kontroversielle punktene dreier seg om familiegjenforening, midlertidig opphold for enslig mindreårige asylsøkere og manglende realitetsbehandling av asylsøknader ved den russiske grensen.

Foto: Bård Ek / Venstre

Foto: Torbjørn Tøndberg

Seltzer med «blackface»

I flere episoder av «Trygdekontoret» på NRK i år, var Thomas Seltzer undercover som afrikansk taxisjåfør i Oslo. Prosjektleder Eirik Ingstad begrunner overfor Dagbladet dette med at de «wallraffer»*, eller arbeider under fordekt identitet. Seltzer fikk kritikk på sosiale medier og ble kalt «blackface» i kommentarfeltet. I en annen kommentar spørres det om man slipper å bli kalt rasist om man sier at man «wallraffer».

** Etter den samfunnskritiske tyske journalisten og forfatteren Günter Walraff som på 70- og 80-tallet forkledte seg bl.a. som tyrkisk «gjestarbeider» for å dokumentere grov rasisme og diskriminering.*

Karpe Diem beskyldes for hets

«Dere snakker om meg på lik linje med «bikkje», «fitte» og «kødd». Forstår dere hva det vil si når dere skriver en slik tekst?», skriver Eliana Hercz i Aftenposten om Karpe Diem. Hun har fått støtte fra flere andre skribenter med jødisk bakgrunn, som Suzanne Aabel og Linn Winsnes Rosenborg.

Dette er verset til Magdi som det siktes til: «Shamener, det er'ke kjønn jeg mener/ Det er'ke tisper eller pød jeg mener/ Eller bikkje eller bøg eller skjøge jeg mener/ Eller fitte eller jøde eller kødd jeg mener/ Shamener, en vits er en vits, Ariel Sharon/ Og dette er bars, bars, bars, ikke en saklig sjargong»

Eliana Hercz henviser til nettsiden Genius, som kommer fram til at «Ariel Sharon ikke kan beskrives selv med disse ordene, da Magdi ser på han som mye verre.»

Det er usikkert hvor mye lit man skal gi til nettsider som Genius, når det gjelder analyse av rap-tekster. Samtidig er det klart at selv om Karpe Diem kanskje ikke mente å trække på religiøse minoriteter, vil dette oppfattes stigmatiserende.

I en pressemelding skriver PR-byrået til Karpe Diem følgende: «I verset ordene er hentet fra, ramser Magdi opp en rekke begreper som i samfunnet blir brukt som diskriminerende på bakgrunn av kjønn, legning og religion – dette gjør han utelukkende for å påpeke at begrepsbruken er problematisk når den tas ut av sammenheng. Det er nettopp dette problemet 'Attitudeproblem' handler om – at enkeltord har lett for å overskygge helheten i slike tekster, og at mening lett kan gå tapt på denne måten.»

Odin for alle

For å gjøre byen «tryggere» dukket i februar i år høyreekstremerne «Soldiers of Odin» opp på kveldspatrulje i Tønsberg-gatene. Gjengen møtte kraftig motstand fra både folk flest og fra lokalpolitikere. «Radiosepsjonens» Tore Sagen sa i NRKs satireprogram «Ukens vinner» at det eneste som ville være verre enn «Soldiers of Odin» er «Soldiers of Are og Odin» med henvisning til programlederne Are Sende Osen og Klaus Joacim Sonstad, alias sauebonden «Odin Jensenius».

Dette inspirerte til oppstarten av Facebook-gruppen «Soldiers of Are og Odin» som raskt fikk stor oppslutning. – Jeg synes dette er veldig bra. Det samfunnet trenger nå er fokus på dialog og likhet, og ikke konfrontasjon og forskjeller, uttrykte Are Sende Osen til NRK etter den store responsen. – Jeg har troen på samfunnsengasjement og godt humør. Jeg tror det er en måte å møte grupper som «Soldiers of Odin» på, i tillegg til at det sprer positive vibber hos folk som ønsker toleranse og mangfold i Norge, sier Osen. Også Jørgen «Joddski» Nordeng fant det nødvendig å opprette Soldiers of Rakim etter den innflytelsesrike rapperen.

I tillegg uttrykte mange andre misnøye over den høyreekstremerne gruppens bruk av navnet Odin. En av disse var forfatteren Roy Jacobsen som uttalte til Dagsavisen at «Soldiers of Odin» ødelegger den norrøne kulturarven. Like kritisk var den verdenskjente norske dramatiker Jon Fosse som gjennom sin Edda-oppsetning neste år, ønsker å ta den norrøne Odin tilbake fra de høyreekstremerne. Til Dagsavisen sa han i februar følgende:

Vavtrudnesmål er et av diktene i den norrøne diktsamlingen «Den eldre Edda» og handler om Odins ferd til jotnen Vavtrudne for å få rede på hvem av de to som er den klokkeste. Illustrasjon: Lorenz Frølich, 1895

Are og Odin.

Joddski har opprettet Soldiers Of Rakim

«Ikkje berre Edda-diktinga, men heile den norrøne litteraturen, med sagaer, lygarsoger, ja alt saman, har vorte brukt av nazistiske og nynazistiske grupper, før som no. Det tyder ikkje at ein skal gløyma denne litteraturen, det viktigaste Norden har bidrege med til verdslitteraturen. Den norrøne litteraturen er heilt unik, rett og slett. Og den tilhøyrer alle, både i Norden og elles i verda».

Pionér innen arkitektur

Den 31. mars døde den verdenskjente irakisk-britiske arkitekten Zaha Hadid (1950-2016). Med sine buete former og langstrakte strukturer ble hun et ikon for ny-futurismen.

Hadid var i 2015 første kvinne som ble tildelt Englands mest prestisjetunge arkitekturpris, den kongelige RIBA-gullmedaljen. Hadids arbeider er så forskjellige bygg som The Riverside Museum i Skottland, Vitra brannstasjon i Tyskland og påbygget til Ordrupgaard museum i København. Zaha Hadid var pionér, og for både kvinner og minoriteter var hun en lysende fakkell i en hvit, mannsdominert arkitektverden.

Williamsburg før gentrifisering

Brooklyn-nabolaget Williamsburg var ikke alltid barter, håndbrygget øl og overprisede leiligheter, skriver nettstedet Indiewire.

Den nye dokumentarfilmen *Los Sures* skildrer Williamsburg før gentrifiseringen satte inn. På 1980-tallet var nabolaget South Williamsburg bebodd av i hovedsak puertoricanere og dominikanere. Dokumentarfilmen ble filmet i 1984 på 16mm-film, og ble gjenoppdaget i 2007. Nå har den blitt bearbeidet av Union Docs.

Kritikk fra FN

Nord-Europa-sjef Pia Prytz Phiri hos FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) var 25. januar i år i Kirkenes, hvor hun kritiserte den norske fengslingen av asylbarn. Phiri ba om garanti for at alle asylsøkere får sine søknader behandlet.

Kritikken fra FN kom etter at flere asylsøkere uken før var blitt pågrepet på grunn av unndragelsesfare. Phiri gjør det klart at UNHCR er skeptisk til fengsling av asylsøkere fordi barn ikke bør fengsles og at andre alternativer komme først. Hun mener at siden det ikke er kriminelle det er snakk om, bør man bare i ytterst sjeldne tilfeller fengsle asylsøkere.

Ny leder for Nansen Fredssenter

Styret for Nansen Fredssenter i Lillehammer har ansatt Alfredo Zamudio som daglig leder. Zamudio kommer fra stillingen som direktør for Flyktninghjelpens «Internal Displacement Monitoring Center» (IDMC) i Geneve, verdens hovedorgan for ekspertise i saker om internt fordrevne. Den nye lederen har tidligere arbeidet for Flyktninghjelpen blant annet som landdirektør i Øst-Timor, i Darfur og Sudan og i Colombia, der han var internasjonal ekspert for FNs Høykommissær for flyktninger.

Zamudio har også vært leder av Menneskerettighetshuset i Oslo og kontorsjef for Kontaktutvalget mellom innvandrere og norske myndigheter. I 2012 fikk han Orden av Timor-Leste og i 2012 ble han utnevnt av Leadership Foundation som en av de viktigste ti rollemodeller med minoritetsbakgrunn i Norge. Zamudio er født og oppvokst i Chile og kom selv som flyktning til Norge.

Som fanden leser bibelen

Denne gangen mener selv Per Sandberg at Hege Storhaug går for langt. Han støtter ikke Storhaugs forslag om å stryke vers i Koranen fordi han vil «ha «trol-lene» fram i lyset». Sandberg sier han er sterk motstander av sensur og at norske politikere blander seg inn hvordan muslimene skal praktisere sin religion: «Jeg er prinsipielt for fri religionsutøvelse,» påpeker han overfor Aftenposten.

Sandberg vil ha et forbud mot niqab og burka i grunnskolen, men i motsetning til Storhaug mener han at voksne må få velge selv.

Storhaugs forslag om å tilby «returkompensasjon» til «dys-funksjonelle familier og folk som er mentalt hjemmehørende i hjemlandet», mener han er uklart.

Krise i Sudan

Utenlandssjef Kathrine Raadim i Norsk Folkehjelp advarer om at den humanitære situasjonen i Sør-Sudan er verre enn noensinne. Dette på tross av fredsavtalen som ble signert i fjor. Hun mener Sør-Sudan er i ferd med å bli en glemt krise.

Ifølge FN er det alvorlig fare for at hver tredje sørsudaner kommer til å sulte. Hver femte sørsudaner har måttet flykte siden starten på konflikten i desember 2013. Konflikten har fordrevet millioner og bidratt til økonomisk krise. Store deler av landet er rammet av tørke. Områder som tidligere forsynte resten av landet med mat, trenger nå nødhjelp. FN har beregnet at totalt 6,1 millioner av en befolkning på rundt 11,5 million, vil ha behov for nødhjelp i 2016.

Festivaler

TØYENFEST 23 . APRIL

Det blir gatefest med mat, sport og musikk. Ryktene sier at det også blir breakejam og loppemarked. Arrangementet er gratis.

ONLY CONNECT 20 - 21. MAI SENTRALEN

Only Connect søker å forbinde kunstformer og geografiske områder gjennom musikk. Blant deltakerne finner man Paal Nilssen-Love, Jim O'Rourke, Ghédalia Tazartès, Oslofilharmonien og Ánde Somby. Somby er kjent for etterligninger av dyreløyer, og har nylig spilt inn plate i Lofoten med feltopp-taker Chris Watson (kjent fra Cabaret Voltaire og naturprogrammer på BBC). Maya Duni-etz fremfører pianostykker skrevet av den etiopiske nonnen Emahoy Tsegué-Maryam Guébrou (kjent fra plateserien éthiopiennes).

VÆR STOLT-FESTIVALEN 28. - 29. MAI HOLMLIA SKOLE

VÆR STOLT-festivalen er en festival som arbeider for å styrke selvbildet og selvtiliten til barn og ungdom. Hvert år spiller en bred forsamling artister innen alt fra rap til rock og internasjonal musikk. Matboder og frivillige organisasjoner står på stand begge dager. Fri entré.

OSLO KARNEVAL LØRDAG 4. JUNI

Karnevalsparaden i Oslo arrangeres 4. juni 2016 i samarbeid med Musikkfest Oslo. Karnevalsparaden starter fra Jernbanetorget og slutter ved Spikersuppa i Roald Amundsens gate. Paraden er tilrettelagt slik at hele familien skal kunne delta. For å skape en best mulig ramme for alle, er arrangementet rusfritt. Påmeldingen er i allerede i gang.

URBAN MOVES 17. - 19. JUNI DANSENS HUS

Denne helgen samles hele det urbane danse miljøet under et tak. Forbered deg på store opplevelser fra inn- og utland. For femte gang har festivalsjef Camilla Tellefsen satt sammen et variert program med forestillinger, jams og battles. Artistene blir lansert på løpende bånd.

OSLO PRIDE 17. - 26. JUNI GRØNLANDSPARKEN

Gjør deg klar til ti dager lang festival, for feiring av frihet. Med nær 200 ulike arrangement på programmet – konserter, show, debatt og mye annet – er dette en av sommerens store begivenheter. Det er gratis inngang på nesten alle Oslo Prides hovedarrangementer. Pride Park åpner onsdag 22. juni 2016 med gratis konserter, show, kultur og mye annet. Oslo Prides parade arrangeres lørdag 25. juni 2016.

Konsserter

BETTYE LAVETTE
22. APRIL
COSMOPOLITE

Bettye LaVette begynte å spille inn musikk allerede som 16-åring, og hun har siden vært innom påler innen soul og discobransjen som Motown og West End. Før dette var hun lenge en kultfavoritt særlig innen den engelske northern soul-undergrunnen. På 2000-tallet har hun opplevd en renessanse og mange nye lyttere. Med albumet *Worthy* ble hun i år gramminominert

VIJAY IYER TRIO
ONSDAG 11. MAI
VICTORIA (NASJONAL JAZZSCENE)

Vijay Iyer er en av de siste årenes mest eksperimentvillige jazzmusikere, med fusjoner med alt fra klassisk sørasiatisk musikk til rap og poesi med acts som Das Racist og Mike Ladd. Han har også spilt en rolle i Burnt Sugar Arkestra, som utforsker forbindelsene mellom rock, funk, frijazz og beslektede lyder. På fjorårets *Break Stuff* hyllet han minimal techno-gudfar og Detroit-væring Robert Hood med låta «Hood». Denne kvelden stiller han med sin akustiske trio.

TORY LANEZ FEAT VEECEE
SØNDAG 15. MAI
JOHN DEE

Future og Drake har de siste årene åpnet dørene for en hel generasjon med unge gutter som blander rap med r&b – som Tory Lanez. Forskjellen ligger i at med de to førstnevnte er det vagt om de synger eller rapper, mens sistnevnte skiller tydelig på når han rapper og synger. Han har markert seg med en rekke album, mixtapes og som gjest på YG's *My Krazy Life*.

MATMOS
FREDAG 3. JUNI
BLÅ

Matmos er kjent for eksperimentell elektronisk musikk som IDM, braindance, glitch og har attpåtil spilt med Björk på to plater og flere turneer. Sideprosjektet til Drew Daniel, The Soft Pink Truth har på to ulike album gitt black metal og hardcore/punk ny drakt i form av house, techno og lignende uttrykk. Nå er de aktuelle med albumet *Ultimate Care II*. Hva som helst kan skje denne kvelden.

Litteratur / poesi

SLAM!
ONSDAG 1. JUNI
CAFETEATRET

Nordic Black Theatre kjører åpen mikrofon for poeter av alle slag, og etter det en konkurranse i slampoesi. Kveldens vinner får premie og mulighet til å delta i Oslo-mesterskap i slampoesi mot slutten av året.

Å SKRIVE ETTER DEN ARABISKE VÅREN
TORSdag 2. JUNI
LITTERATURHUSET

To prominente arabiske forfattere leser fra sine forfatterskap og diskuterer en arabisk verden preget av voldelige konflikter, sosial ustabilitet og et ideologisk vakuum, der det store humanistiske prosjektet, nasjonalstaten, har gått i oppløsning.

Du må ikke sove

Jeg våknet en natt av en underlig drøm,
det var som en stemme talte til mig,
fjern som en underjordisk strøm -
og jeg reiste mig op: Hvad er det du vil mig?

- Du må ikke sove! Du må ikke sove!
Du må ikke tro, at du bare har drømt!
Igår blev jeg dømt.
I natt har de reist skafottet i gården.
De henter mig klokken fem imorgen!

Hele kjelleren her er full,
og alle kaserner har kjeller ved kjeller.
Vi ligger og venter i stenkolde celler,
vi ligger og råtner i mørke hull!

Vi vet ikke selv, hvad vi ligger og venter,
og hvem der kan bli den neste, de henter.
Vi stønner, vi skriker - men kan dere høre?
Kan dere absolutt ingenting gjøre?

Ingen får se oss.
Ingen får vite, hvad der skal skje oss.
Ennu mer:
Ingen kan tro, hvad her daglig skjer!

Du mener, det kan ikke være sant,
så onde kan ikke mennesker være.
Der fins da vel skikkelig folk iblandt?
Bror, du har ennå meget å lære!

Man sa: Du skal gi ditt liv, om det kreves.
Og nu har vi gitt det - forgjeves, forgjeves!
Verden har glemt oss! Vi er bedratt!
Du må ikke sove mer i natt!

Du må ikke gå til ditt kjøpmannskap
og tenke på hvad der gir vinning og tap!
Du må ikke skylde på aker og fe
og at du har mer enn nok med det!

Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
og si: Det er sørgelig, stakkars dem!
Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer dig selv!
Jeg roper med siste pust av min stemme:
Du har ikke lov til å gå der og glemme!

Tilgi dem ikke; de vet hvad de gjør!
De puster på hatets og ondskapens glør!

De liker å drepe, de frydes ved jammer,
de ønsker å se vår verden i flammer!
De ønsker å drukne oss alle i blod!
Tror du det ikke? Du vet det jo!

Du vet jo, at skolebarn er soldater,
som stimer med sang over torv og gater,
og opplødd av mødrenes fromme svig,
vil verge sitt land og vil gå i krig!

Du kjenner det nedrige folkebedrag
med heltemot og med tro og ære -
du vet, at en helt, det vil barnet være,
du vet, han vil vifte med sabel og flag!

Og så skal han ut i en skur av stål
og henge igjen i en piggrådvase
og råtne for Hitlers ariske rase!
Du vet, det er menneskets mening og mål!

Jeg skjønnte det ikke. Nu er det for sent.
Min dom er rettferdig. Min straff er fortjent.
Jeg trodde på fremgang, jeg trodde på fred,
på arbeid, på samhold, på kjærlighet!
Men den som ikke vil dø i en flokk
får prøve alene, på bøddelens blokk!

Jeg roper i mørket - å, kunde du høre!
Der er en eneste ting å gjøre:
Verg dig, mens du har frie hender!
Frels dine barn! Europa brenner!

Jeg skaket av frost. Jeg fikk på mig klær.
Ute var glitrende stjernevær.
Bare en ulmende stripe i øst
varslet det samme som drømmens røst:

Dagen bakenom jordens rand
steg med et skjær av blod og brand,
steg med en angst så åndeløs,
at det var som om selve stjernene frøs!

Jeg tenkte: Nu er det noget som hender. -
Vår tid er forbi - Europa brenner!

Arnulf Øverland

(1889-1968)

Diktet er skrevet i 1937